Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

75 DE ANI DE LA MOARTEA POETULUI VASILE ALECSANDRI

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XII Nr. 37 (670) joi 9 septembrie 1965 — ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA — 12 pagini 1,50 lei

În pag. 6, 9, 10:
Documente inedite de
MIRCEA ANGHELESCU
CONSTANTIN TURCU
GH. UNGUREANU

Ș-acel rege-al poeziei, veecinic tînăr și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice,
Ce cu basmul povestește — veselul Alecsandri,
Ce-nșirînd mărgăritare pe a stelei blondă rază,
Acum secolii străbate, o minune luminoasă,
Acum rîde printre lacrimi cînd o cîntă pe Dridri.

Sau visînd o umbră dulce cu de-argint aripe albe,
Cu doi ochi ca două basme mistice, adînce, dalbe,
Cu zîmbirea de verginā, cu glas blînd, duios, încet,
El îi pune pe-a ei frunte mîndru diadem de stele,
O așează-n tron de aur să domnească lumi rebele
Și iubind-o fără margini, scrie: „visul de poet".

MIHAI EMINESCU

ȘERBAN CIOCULESCU

ALECSANDRI ȘI EMINESCU

Este un vechi, un îndătinat obicei, între oamenii de cultură și de gust, să nu emită vreo judecată asupra valorii lui Vasile Alecsandri, fără a-l pune în neapărată cumpănă cu Eminescu și a-l strivi în acest fel. Cele mai adeseori, operația axiologică se lichidează scurt, ca un lucru de la sine înțeles, axiomatic: „Alecsandri? Ce-a-a face? Nici nu se compară cu Eminescu!" Profund nedreaptă, această sentință conține un sîngur sîmbure de adevăr, dar acela, rămas nebănuit de emitentul ei. Într-adevăr, o comparație nu este posibilă între două valori de altă esență, ca să nu spun, ca în logica formală, între obiecte de alt fel. Eminescu poate fi comparat cu un poet din generația lui, de pildă cu Macedonski, care de altfel l-a detestat, fără a-l fi citit, răspunzînd cu o injustiție, agravată de ineleganță morală, la dispreț, nici acesta îndreptățit, al rivalului său. Viața literară de pretutindeni și din toate timpurile abundă în exemple de neînțelegeri („malentendus"-uri) fundamentale, între cei mai aleși dintre aleși. O „paralelă" între acești doi poeți este posibilă nu numai prin aliniere cronologică, dar și prin similitudini problematice. Amîndoi urmăreau chimera, adică ideea poeziei pure, a absolutului, prin limbajul poetic. Amîndoi se simțeau înstrăinați în momentul lor istoric, firește, de pe poziții diferite, dar mai ales din perspectiva romantică a ideii de geniu, care premerge istoricește noțiunii de poet blestemat. Amîndoi nutreau în taină un ideal social, dar deși activitatea publicistică i-a încadrat în campanii politice active, acest ideal, colorat individual, rămînea utopic. Emirul lui Macedonski este frate bun cu Luceafărul lui Eminescu, ambii, în timpul vieții, sublimi sacrificați și mari nedreptățiți, expuși deriziunii și hulei. Amîndoi au dus o viață de boemă, din multe mari și mărunte pricini, fiind neîncadrabili în societatea timpului lor, între o boierime cu ifose și jignitoare condescendență, o liotă de afaceriști fără preocupări spirituale, o „opinie literară" dezorientată, ca să nu spun neexistentă, și numai către sfîrșit, cu susținerea morală a unui tineret entuziast, dar neoperant în cumpăna destinului lor material. Dar și Macedonski, cu

(Continuare în pagina 5)

PERPESSICIUS

VORNICUL ALECSANDRI ȘI GIUPÎNEASA LUI

A închina, cu prilejul celor șaptezeci și cinci de ani de la săvîrșirea din viață a lui Vasile Alecsandri, două-trei cuvinte și părinților săi, dumnealui vornicul Vasile Alecsandri și giupîneasa dumisale, Elena născută Cozoni, ni se pare, dintre obligațiile de protocol, una din cele mai elementare. Însă nu despre cariera administrativă a fostului sames al vistieriei statului Moldaviei și nici despre viața de familie a mamei poetului, plăpînda făptură ce se stinge atît de timpuriu din viață, va fi vorba. Pretextul acestui omagiu stă în cele patru epistole, pe care vornicul și giupîneasa lui le trimit între 1834 și 1839, fiului lor Vasilică, aflător, în timpul acela, la studii în capitala Franței, și care au fost nu de mult tipărite în cel de al doilea volum de studii și documente Alecsandri, întocmit de Marta Anineanu.

Ce înseamnă corespondența lui Vasile Alecsandri pentru reconstituirea atît a biografiei poetului, cît și a istoriei politice, sociale și culturale a țării, în care el a trăit și pe care a consemnat-o în toată vasta ei complexitate, tot însul știe prea bine. Se cunoaște însă mai puțin, cu excepția aceleia către fratele său, corespondența poetului cu părinții săi, care totuși, după toate probabilitățile, nu pare să fi avut nici proporțiile, nici semnificația corespondenței, ce Mihail Kogălniceanu o întreține, la studii fiind, cu ai săi. De aceea, gîndul de a completa, de o manieră indirectă, latura aceasta lacunară, ni se pare un gest de osebită delicatețe din partea editorului. Căci cele patru scrisori despre care vom vorbi nu sînt, prin bogăția de nuanțe a sentimentelor ca și a detaliilor pitorești incluse, doar minunate poeme epistolare, ci și adevărate fișe psihologice, pe temeiul cărora un romancier cu fantezie ar putea schița portretele, în mărime naturală, ale părinților, al vornicului și al giupînesei sale.

Înarmat cu un „atestat" purtînd data „Eșii, 1834 febr. 16", eliberat de Sfatul administrativ al Moldaviei, și care o dată cu recunoașterea cinului nobilitar de comis, vestea pe cei în drept că tînărul sus-numit „în vîrstă de 10 ani trecuți (cochetărie de ofițer al stării civile greu de explicat, de oarece poetul împlinise 13 ani și poate și mai mult), îndem-

(Continuare în pagina 8)

12 PAGINI

E unul care cîntă
mai dulce decît mine?
Cu-atît mai bine țării,
și lui cu-atît mai bine.
Apuce înainte
s-ajungă cît de sus,
La răsăritu-i falnic
se-nchină-al meu apus.

V. ALECSANDRI

CONSTANTIN PRISNEA

LUNCA DIN MIRCEȘTI

În anii unei tinereți, de mai de mult, am făcut odată drumul care venind de la Tîrgul Frumos prin Strunga către Roman, trebuia să treacă podul de șăici în acea vreme, de peste Siret, la Scheia. De după podul acesta, înfiripat în urma unor inundații, care au pornit Siretul pe altă albie făcînd inutil podul vechi de piatră, cît vedeai cu ochii se-ntindea „lunca" de la Mircești. Și probabil tot atunci peisajele acelea aveau să se asocieze în mintea-mi cu versurile care ne mai stăruiau în memorie:

Luncă, luncă, dragă luncă, rai frumos al țării mele / Mîndră-n soare, dulce-n umbră, tainică la foc de stele! / Ca grădinele Armidei ai un farmec răpitor / Și Siretul te încinge cu-al său braț dizmerdător.

Și acum, după mai bine de treizeci de ani de-atunci, mi-amintesc că Alecsandri intrase în conștiința noastră cu „Rodica" „purtînd cofița cu apă rece, pe ai săi umeri albi, rotunjori" și cu „Steluța" pe care D. G. Florescu, compozitorul și mai ales unul dintre fiii lui Barbu Lăutaru, pe nume Ionică Barbu, și el vestit lăutar în Iași, avînd reputația de a cînta fără pereche romanța, au făcut-o să circule mai mult decît toate edițiile tipărite care o cuprindeau.

Ibrăileanu imputa lui Alecsandri că „a falsificat realitatea" socotind pe țăran „ca un decor al naturii" și că în general acesta n-a vibrat la „suferința țăranului român".

Și cu toate că, așa cum spunea Ibrăileanu, și noi am fost crescuți cu „pastelurile" lui Alecsandri, sfîrșitul iernii anunțîndu-se cu „S-a dus zăpada albă de pe întinsul țării, / S-au dus zilele Babei și nopțile vegherii", văzînd „De-Paști în satul vesel căsuțele-nălbite" iar pe „Sămănătorii harnici cu sacul subsuoară — trebuie să mărturisim, acum la șaptezeci și cinci de ani de la moartea bardului de la Mircești, că *Pastelurile* rămîn nu numai o culme a creației sale poetice, dar și o expresie a patriotismului său.

Că Alecsandri își iubea cu pasiune țara, faptul este de netăgăduit. O dovedește activitatea lui politică, activitatea lui de poet, o dovedește „Deșteptarea României" și „Moldova în 1857", „Adio Moldovă" și „Întoarcerea în țară", ca să nu le pomenim decît pe acestea. O dovedește activitatea lui de prozator și dramaturg.

Și fără îndoială, dragostea lui pentru Mircești, pentru *lunca* sa, și pentru malul Siretului, vor constitui temelia dragostei lui

(Continuare în pagina 8)

CĂRȚI

VASILE ALECSANDRI
OPERE, VOLUMUL I
EDITURA ACADEMIEI, 1965

Dese luări de cuvînt au semnalat lipsa prea mult prelungită a unor ediții critice ale operelor unor scriitori români proeminenți ca Vasile Alecsandri, I. Heliadé-Rădulescu, B. P. Hașdeu, N. Iorga ș.a. Una dintre ele, ediția critică a operelor lui Alecsandri, a fost inițiată.

Primul volum*) din această ediție a și apărut, marcînd unul din evenimentele editoriale ale anului, prin semnificațiile care le conține: dovada peremptorie a prețuirii de care se bucură opera alecsandriană, la 75 de ani de la moartea poetului, avansul cîștigat de istoriografia literară, evident în apariția unor monografii, studii și ediții critice atît de necesare cercetării literaturii noastre clasice și moderne.

O particularitate primordială a ediției critice a operei lui Alecsandri a fost impusă de imposibilitatea de a citi opera în adevăratele manuscrise, consultabile fiind astăzi, doar niște transcrieri : „Nu sîntem așadar, — scrie editorul — în ce privește marea majoritate a poeziilor lui Alecsandri, în posesia unor manuscrise de tipul celor eminesciene, care, lăsînd la o parte deosebirile de temperament, de orizonturi, de frămîntări și de exigențe, să oglindească ceva mai mult din procesul de elaborare al fiecărei poezii și, în consecință, să ne ajute a defini ceva mai profund individualitatea creatoare a scriitorului".

Volumul conține, la început prezentarea **Poezia lui Alecsandri, Lămuriri asupra ediției și Opere complete, Poezii — comentarii.** În continuare, volumul cuprinde poezia anilor 1842—1862, respectiv ciclurile: **Doine, Lăcrimioare, Suvenire, Mărgăritărele.** Fiecare ciclu este precedat de comentarii. Ediția merge în direcția respectării preferințelor scriitorului atît în ceea ce privește textul cît și în reproducerea vechii cronologii a ciclurilor.

Ca tehnică a ediției, editorul a optat pentru publicarea laolaltă a textelor, variantelor, notelor și comentariilor, urmărind prin aceasta o facilitare pronunțată a cercetării. **Doina**, spre exemplu, este precedată de specificarea revistei în care a apărut, numărul manuscrisului, edițiile pe care le-a cunoscut. În comentariile însoțitoare este relevat rolul ei de „prefață a ciclului", se citează alte exemple de pătrundere a doinei în poezia cultă, aprecierile cuprinse în **O primblare la munți**, despre doină ca specie a poeziei populare și sînt amintite opiniile lui N. Iorga în legătură cu schimbările operate de poet în texte cu ocazia reeditării ciclului **Doine.** Sînt notate traducerile poeziei în alte limbi, după care urmează textul propriu-zis al poeziei. În subsol sînt date formele diferite, de amănunt, din edițiile 1853, 1863 și din manuscrisul nr. 1947.

Întregul aparat critic este rezultatul unei munci îndelungate în care se materializează pasiunea istoricului literar și a bibliografului pentru opera marelui clasic.

În prezentarea care precedă ciclurile de poezii și comentariile prilejuite de acestea G. C. Nicolescu relevă principalele direcții ale poeziei lui Alecsandri, aria tematică, prezentarea fiind lacunară, după părerea noastră, în sublinierea individualității estetice a poeziei.

Comentariile ciclurilor și poeziilor consemnează judecățile critice suscitate de la apariția poeziilor pînă în zilele noastre. Aici poate că s-ar fi impus o mai detașată, o mai acută obiectivitate. Dacă editorul preia fără rezerve elogiile aduse ciclului **Lăcrimioare** de către G. Vîrnav-Liteanu și D. C. Olănescu-Ascanio, formulează în schimb obiecții tocmai judecăților critice semnate de N. Iorga, G. Călinescu, Șerban Cioculescu. Despre „rezerva" lui G. Călinescu, în legătură cu ciclul în discuție, ni se spune că „este aproape violentă, în orice caz persiflantă și minimalizatoare". Comentariile editorului sînt, cum se specifică, „informative, nu analitice"; de aceea, astfel de epitete pot cel puțin deruta.

Un spor de atenție ar fi eliminat unele inconsecvențe. Aceleași citate au la pagini diferite transcripții deosebite. La pag. 81 citim „salonele lumii mari", iar la pag. 85 „saloanele lumii mari". La pag. 8 „și-mi făgădui", iar la pag. 81 „și-mi făgăduii". La diferență de un rînd citim cînd „poeziei romînești", cînd „poezia romînească". Numele lui Schelitti este transcris Schiletti (pag. 92) iar un titlu este transcris **Imn lui Ștefan cel mare.** Am dat cîteva exemple numai. Într-o ediție de ținuta acesteia chiar aceste mici scăpări pot fi evitate.

Ediția critică a operelor lui Alecsandri urmează să apară în 9-10 volume, cuprinzînd întreaga operă a poetului. Reținem nota-angajament că volumele următoare vor apărea „fără mari așteptări, cu regularitate, într-un ritm suficient de susținut".

IORDAN DAȚCU

*) Vasile Alecsandri, Opere I, ediție critică îngrijită de G. C. Nicolescu, text stabilit și variante de G. C. Nicolescu și G. Rădulescu-Dulgheru, cu studiu introductiv, note și comentarii de G. C. Nicolescu.

POEZIILE POPULARE
ÎNTR-O NOUĂ EDIȚIE

De la 1852—1853, cînd apar, în Tipografia Buciumului Român de la Iași, aceste „Balade" (cîntece bătrînești), ele au cunoscut treizeci de ediții, impunînd, cum era și firesc, variantele Alecsandri, față de toate celelalte culegeri realizate după a bardului de la Mircești. Comemorarea lui Alecsandri din acest an prilejuiește două noi ediții a „Poeziilor populare ale românilor", îngrijite și prefațate de folcloristul Gheorghe Vrabie. Prima, în două volume, este o ediție științifică cu un bogat aparat critic. Cea de a doua este o ediție ilustrată de graficianul A. Demian.

Culegerea lui Vasile Alecsandri a fost primită, în decursul timpului, cu rezervă de către folcloriști, care socoteau că poetul a corectat aceste producții, pierzîndu-se valoarea lor documentară. Cu toate acestea, trebuie să observăm că „Miorița" din colecția lui Alecsandri este cea mai cunoscută. Dar Alecsandri nu numai că a contribuit la răspîndirea ei (ca a altor balade, ca „Erculean", „Toma Alimoș", „Român Gruie Grozovanul", „Monastirea Argeșului") ci i-a dat și strălucirea pe care și-o păstrează și astăzi. El a făcut o operă de restaurator, aidoma marilor pictori care au reînviat monumentalele fresce rămase din trecut. Iată de ce, contribuția lui Alecsandri în domeniul folcloristicii trebuie privită cu toată seriozitatea. Numele lui Alecsandri nu poate fi de aceea separat de cele mai importante balade populare românești. Valoarea colecției sale este copleșitoare. Republicarea ei cu îngrijirea științifică necesară este astăzi un adevărat act de cultură.

Însemnătatea colecției de poezii populare „adunate și îndreptate" de Vasile Alecsandri provine în primul rînd din faptul că este prima culegere de acest fel de la noi. Există informația că Gheorghe Asachi ar fi alcătuit cu 30 de ani înaintea lui Alecsandri o colecție de folclor. Au fost tipărite înainte de 1852—1853 cîteva antologii în care erau transcrise cu fidelitate „cîntice naționale, orații ținute la nunte țărănești, cîntări lumești". Ele nu cuprindeau însă decît folclor strict local și mai ales nu prezentau producțiile de mare valoare artistică. Nu putem lua în discuție lucrările publicate de Anton Pann întrucît acestea, deși „culegeri" de folclor, sînt organizate, compilate și modificate de scriitor în așa mod încît este de netăgăduit faptul că ele devin lucrări proprii ale poetului „isteț ca un proverb". Ele dealtfel se și studiază în istoria literaturii ca opere ale lui Anton Pann.

Culegerea lui Alecsandri reprezintă altceva. Cel care va deveni „marele bard național" realizează : 1) o colecție de capodopere ale literaturii populare; 2) o colecție cuprinzînd creații din toate provinciile românești ilustrînd ideea „Daciei literare", de unire culturală a românilor ; 3) o colecție în care sînt reprezentate toate genurile și speciile (balade, cîntece de lume, doine, plugușoare, colinde, bocete, descîntece, incantații, blesteme, cimilituri, proverbe, zicători, jocuri de copii etc.); 4) o colecție care ulterior, în ediția din 1866, este larg și competent comentată; 5) o colecție de mare răspîndire în țară și străinătate. Observăm că traducerea și publicarea poeziilor populare ale românilor la intervale scurte după tipărirea lor la Iași — în 1855 în franceză (prefațate de Ubicini), în 1857 în germană (tălmăcite de W. von Kotzebue), în 1858 în italiană (tălmăcite de G. Vegezzi Ruscalla) și maghiară (tipărite de Karoly Acs) — a contribuit la cunoașterea poporului român peste hotare și indirect la obținerea sprijinului puterilor europene în recunoașterea actului Unirii.

Problema spinoasă care se pune este însă în legătură cu intervenția poetului în textul popular. Această problemă a dat loc unor dispute înflăcărate, începînd cu cea a lui M. Schwarzfeld, autorul unui lung studiu publicat la sfîrșitul secolului trecut în revista „Contemporanul". Poetul era acuzat de „intervenție" în textul popular, era socotit cu alte cuvinte un „falsificator", culegerea sa fiind considerată „eronată". Sînt greu de susținut asemenea opinii, pentru motivul că Alecsandri nu a acoperit cu personalitatea sa artistică producțiile populare, pe care, cum singur o recunoaște, „le îndrepta". Conștient că creația folclorică este de o valoare de netăgăduit, superioară poeziei culte a epocii, Alecsandri nu-și putea permite modificarea „simțămintelor și ideilor" cuprinse în aceste creații. Cînd poetul dorea să exprime idei și sentimente asemănătoare, alcătuia creații proprii, după modelul celor populare : folcloriza. Restaurarea pe care o realizează nu-i aparține. Ea era a unei întregi epoci de adînc patriotism și conștiință națională, a unei epoci de depliină înțelegere a specificului popular, de contopire cu sufletul poporului. Este adevărat că ceea ce numesc folcloriștii „valoarea documentară" a colecției, a coborît ; în schimb, a crescut în mod categoric prestigiul ei artistic.

Recentele ediții, însoțite de studiul competent și comentariile abundente ale lui Gh. Vrabie, inserează : „Cîntece bătrînești", „Doine"" (din Moldova, Valahia, Ardeal), „Hore" și într-un „supliment" destul de cuprinzător, alte „doine, cîntece, strigături, frînturi, de limbă, cimilituri, poezia populară cu datină și obicei, poezii pseudofolclorice" (între acestea din urmă socotim că nu-și aveau locul „Hora Unirei" și „Cîntecul lui Mihai Viteazul", care sînt creațiile poetului, prima, în orice caz, neavînd model popular și nefiind scrisă în vers popular). Se realizează, prin ediția în două volume îngrijită și comentată de Gh. Vrabie, o operă necesară de recunoaștere a meritelor lui Vasile Alecsandri în domeniul folcloristicii, de fapt de recunoaștere încă o dată a geniului creator al poporului nostru, pe care poetul patruzecioptist l-a slujit prin întreaga sa activitate literară și diplomatică.

VICTOR CRACIUN

CALEIDOSCOP

Editura pentru literatură pregătește în cadrul comemorării a 75 de ani de la moartea lui V. Alecsandri apariția a noi ediții din opera poetului : Poezii populare ale românilor *(2 vol.) cu ilustrații de Demian și* Scrieri în proză, *în limba maghiară de Köllö Karoly. În aceeași editură va apare în curînd ediția a II-a revăzută a* Vieții lui V. Alecsandri *de G. C. Nicolescu.*

În colecția B.P.T. vor apare Chirița în Iași sau două fete și o neneacă *și* Fîntîna Blanduziei.

Între 10 și 15 septembrie Radioteleviziunea va transmite un program de muzică corală inspirată din versurile lui V. Alecsandri, reportaje de la Mircești și cîte o emisiune zilnică consacrată comemorării poetului.

În toate regiunile țării vor avea loc de asemenea manifestări comemorative urmate de spectacole literar-muzicale susținute de actorii teatrelor locale de stat.

Filiala Academiei Republicii Socialiste România din Iași împreună cu Universitatea Al. I. Cuza organizează o sesiune științifică festivă, la 11 septembrie. În cadrul sesiunii vor fi prezentate referate și comunicări privind viața și opera lui V. Alecsandri.

Pentru informarea cititorilor străini, în tot timpul comemorării, Buletinul Unesco va reflecta toate manifestările închinate poetului.

Poate cea mai durabilă parte a operei lui Alecsandri este aceea în proză. Scutit de risipa de silabe și de obligația gravității lirice, scriitorul își revarsă, slobod de a divaga, toate darurile : umor, pictură, înlesnire orientală de povestitor.

GEORGE CĂLINESCU

COPERTA CULEGERII **„OSTAȘII NOȘTRI"** (ediție din anul 1878)

cronica literară

george călinescu: „vasile alecsandri"

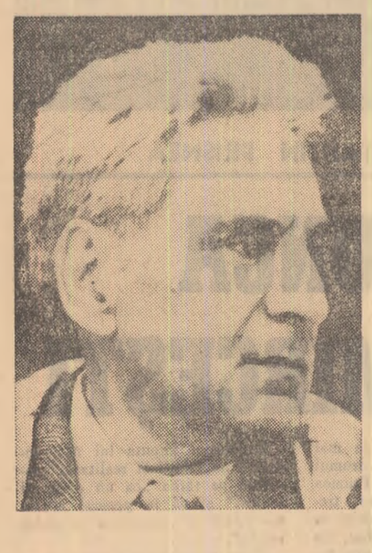

Nici unul dintre criticii și istoricii literari n-a constituit, ca G. Călinescu, o mai statornică țintă a suspiciunii sub motiv că ar profesa subiectivismul, că ar introduce, așadar, în studiul literaturii, criterii violent personale, deformatoare, urmarea unor dispoziții efemere și a firii sale susceptibile. Această falsă imagine se bucură de credit și astăzi : nu mai departe micromonografia prezentă (ediție revăzută și amplificată a capitolului din Istoria literaturii române) provoacă neîncredere unui distins intelectual care, condus desigur de un scrupul de onestitate și lealitate, afirmă că „nu împărtășește" judecata severă formulată asupra operei lui Vasile Alecsandri și consideră („dimpotrivă") că „unele din scrierile sale intră de-a dreptul în patrimoniul literelor românești". Nimeni, de fapt, n-a demonstrat cu atîta forță de convingere ca G. Călinescu realitatea acestei contribuții !

Numai că pentru a produce revelația el și a o legitima, marele critic, credincios concepției sale despre menirea istoriei literare, a înțeles să se situeze de la început în cîmpul estetic, refuzînd neabătut confuzia de planuri, într-un fel ce reprezintă un cîștig definitiv, exemplar și obligatoriu a fi asimilat de noi toți, în spiritul unei posterități active. Cine nu se lasă ușor speriat de incisivitatea unei caracterizări, de franchețea călinesciană, abținîndu-se a da dimensiuni catastrofale amputărilor necesare, efectuate cu gust sigur de o mînă care nu tremură, acela fără îndoială va rămîne surprins, la capătul exegezei, de imaginea unui Alecsandri întinerit și regenerat de sufletul unei percepții critice vii, acute, și va constata satisfăcut că întregi sectoare ale operei se dovedesc și astăzi — la o analiză făcută cu mijloace moderne — inatacabile.

Pledoaria maioresciană în apărarea lui Alecsandri deplasa discuția în planul meritelor culturale, consolidînd impresia că favorabilă poetului ar fi numai perspectiva mai generoasă, invocarea circumstanțelor, singure în stare să îmblînzească judecata mai tinerilor contemporani dispuși să desființeze cultul bardului de la Mircești pentru a instala pe socul vacant gloria nouă a lui Mihai Eminescu. Din chiar această invocare a factorilor extraestetici, Alecsandri ieșea — împotriva aparențelor — micșorat și Lovinescu avea poate dreptate să ridice din umeri, socotind că pledoaria este impecabilă în sine, dar ineficientă în planul estetic, o abatere de la „linia înaltă", o îndepărtare de „pragul de sus" al atitudinii lui Titu Maiorescu, o eclipsă în exercițiul „misiunii sale istorice". În favoarea sau în defavoarea unui scriitor cîntărește greu, în primul rînd, judecata estetică, examenul meritelor sale artistice, și surprinzător de adevărat și pe deplin concludent este să constați că, examinat de la o astfel de altitudine, Alecsandri nu apare diminuat.

Este ceea ce a înțeles G. Călinescu. Necruțător cu aspectele perimate ale operei, criticul face să renască într-o lumină mai pură latura rezistentă, viabilă și aceasta ajunge pentru a justifica o prețuire reală. Poate părea paradoxal, dar, făcînd suma aprecierilor, mi-a devenit evident că G. Călinescu, cu toate că înlătură cu gesturi brutale zonele sclerozate, vede în Alecsandri un scriitor trainic, într-o măsură mai mare decît N. Iorga — prețuitor prin excelență al literaturii secolului XIX — care-i admite „regalitatea literară", însemnătatea istorică, în schimb — e limpede — nu-i concede prea mult ca artist : „Dintre scriitorii români mai tineri, erau mulți care aveau însușiri superioare acelora ale lui Alecsandri" — scria N. Iorga și adăuga : „Nici ideie poetică, nici simțire puternică, nici răsunet al unei vaste culturi, nici spirit ales... nici închipuire, nu deosebesc mai ales pe Alecsandri". Iată însă că G. Călinescu, preocupîndu-se mai puțin de „însemnătatea" scriitorului — mereu decis să se considere istoria literară o istorie de valori, și refuzînd să-i găsească scuze onorabile, în funcție de anumite circumstanțe trecătoare, descoperă în Alecsandri însușiri deosebite, valori de ordin artistic, neezitînd, cînd e cazul, să le sublinieze cu o consimțire integrală, ce nu se sprijină pe criterii dinafara literaturii („Nici o finețe artistică nu-i străină poetului"). Este adevărat că pentru a le izola, criticul procedează prin delimitări violente, cu neabătut spirit selectiv, tăind fără milă în carne vie, tocmai spre a da relief operelor viabile, a le distinge din masa adeseori amorfă și a le separa de ceea ce a căpătat un lustru simpatic de vechime, farmec de arhivă, fără raport cu sentimentul curat al prețuirii estetice. Caracterizările și analiza sînt anticipate în meticuloasa expunere a vieții scriitorului.

Reconstituirea biografiei „externe" conține toate elementele portretului moral, de neapărată trebuință dacă ținem seama de faptul că opera însăși are rădăcini în structura intimă a ființei lui Alecsandri, narațiunile sale fiind, de fapt, jurnale de călătorie ușor travestite, că în ultimele scrieri autorul este „foarte autobiografic", că pastelurile — cum observa cu finețe Șerban Cioculescu în Istoria literaturii române moderne — reprezintă „momentul liric cel mai potrivit adevăratei structuri morale a lui Alecsandri". Biografia, temperamentul, notele caracterului și ale psihologiei, astfel cum le trasează magistral G. Călinescu, constituie cea mai bună introducere în intimitatea operei. Antologiile au o mare încărcătură de sugestii. Autorul Bietului Ioanide se simte aici în largul său, revelînd multiple virtuți de biograf, portretist, psiholog și moralist. Viața poetului ne-o relatează nu un „idealist" senin și trandafiriu, opac și convențional, adulator blajin ori frenetic, ci un scriitor incisiv, dotat cu un spirit critic neșovăitor, pasionat de autenticitate, în stare să surprindă în notații tăioase, memorabile, liniile portretului moral al personajului său, scrutat mereu cu o atenție aprigă, ce nu se lasă ușor iluzionată și nu iartă nimic. La moartea Elenei Negri „sufletul lui duios fu mișcat, dar nu zguduit" ; „Alecsandri cultivă o boemă confortabilă, de om bogat, fără obligații, ducînd o existență tacticoasă, presărată cu blînde dureri și iubiri nedramatice. Este caracteristic că acest om lipsit de sensul sublimului s-a căsătorit abia la 55 de ani..." ; „Încă 35 de ani traiul lui Alecsandri se va desfășura în același calm euforic, ferit de soartă, de marile dureri ale vieții" ; „Alecsandri, în care clocotește cine știe ce sînge insular, are oroare de frig, de sforțare fizică, de mizerie. Corabia este mijlocul de locomoție potrivit temperamentului său, mișcarea lină, între valuri și soare, îngăduind dormitarea, kiefuL" ; „De cîte ori gîndul lui se încorda spre un scop determinat sau era smuls din vagabondaje, avea impresia că făptuiește o acțiune rea, ca și cînd ar fi împușcat o rîndunică".

Vede oricît de că aceste notații cuprind potențialul latent al caracterizărilor viitoare și că definirea portretul moral al omului așează, în același timp, temeliile solide ale înțelegerii scrierilor lui Alecsandri și oferă nucleul unei structuri noi, structura operei însăși. Revelarea acesteia este, potrivit metodei de cercetare a lui G. Călinescu, principala îndatorire a criticului și istoricului literar. Notațiile de ordinul caracterologic încep a defini, pe nesimțite, adevărata temă a studiului. „Tema se confundă cu geniul critic al cercetătorului. Un critic răsfoiește pe Alecsandri și descoperă în el o atmosferă neobservată de altul. Aceasta este tema lui" („Principii de estetică, Tehnica criticii istoriei literare", pag. 120). Relatarea biografică, dezvăluirile în plan psihologic ne instalează în punctul de observație cel mai nimerit, cristalizînd o atmosferă, consolidînd „tema" originală a cercetării. Ele taie un drum limpede spre miezul încă viabil al operei, pregătindu-ne să-i surprindem structura. Liniile portretului moral capătă consistență în analiza scrierilor literare. Elementele de caracterizare biografică, morală, din care am citat mai înainte se situează într-un raport de continuitate cu analiza propriu-zisă, desfășurată pe larg în paginile următoare. Caracterul organic al viziunii lui G. Călinescu e, prin această continuitate, prin temeinicia acestor analogii și corespondențe, pe deplin dovedit. Calmul „euforic" ce stăpînește întreaga existență a poetului definește și opera sa cea mai rezistentă, mai potrivită naturii sale morale — pastelurile. Biografia astfel înțeleasă devine un comentariu subtil al operei. „După vîrsta de 40 de ani, cînd începu să simtă mai cu tărie voluptatea trîndăviei, Alecsandri începu să dea în Pasteluri o poezie nouă, în care tehnica picturală predomină. Luate în total, Pastelurile reprezintă o lirică a liniștii și a fericirii rurale, un horaționism. Pentru întîia oară se cîntă la noi intimitatea, recluziunea poetului, meditația la masa de scris, fantasmele desprinzîndu-se din fumul țigării, somnolarea în fața sobei"... Momentul esențial, judecata de gust va fi încununarea unei desfășurări de probe, avînd punctul inițial în traiectoria biografică, în circumscrierea portretului psihologic. Viabile artisticește vor fi acele opere care exprimă mai plin „structura" firească a personalității lui Vasile Alecsandri, căci numai ele se bucură de atributul organicității, tot restul fiind balast, dilatație verbală și afectare. Iată, în esență, „tehnica" de critic și istoric literar a lui G. Călinescu. Intuițiile sale, valorificînd ceea ce am putea numi organicitatea artistică a operei, calitatea ei vitală și expresivă se-ncarcă de impresii acute, izbucnind la suprafață în formulări de neuitat, tăioase, definitive, de o extraordinară forță sintetică. Încă Ibrăileanu, comentînd Viața lui Mihai Eminescu observa că însușirea de căpetenie a stilului „călinescian" este o perfectă adaptare a „formei" la conținut. Însușire confirmată la tot pasul și în paginile monografiei Alecsandri :

„Valoarea criticii lui Alecsandri stă în veselia nestinsă care o alimentează. Ea e din categoria persecuției voltairiene pe toate căile, însă fără sarcasm".

„În realitate, Alecsandri este un pictor strălucit de exotisme, preferînd mapa cu cartoane ușoare, impresioniste, marelui tablou de muzeu".

„Ochiul lui e al unui desenator, pasionat de detalii inedite, al unui reporter superior care surprinde exoticul fără a transfigura".

LUCIAN RAICU

● B. CAZACU

EXPRESIA ARTISTICA A PEISAJULUI ROMÂNESC

Cu Vasile Alecsandri orizontul tematic al literaturii române își lărgește izvoarele sale de inspirație: dacă Văcărești, Heliade, Cîrlova, Alexandrescu, Bolintineanu exprimă sporadic și uneori convențional imagini ale naturii - sau ale vieții rustice, prin apariția **Pastelurilor** lui Alecsandri, aspectele pitorești ale peisajului românesc pătrund masiv în literatură, iar lirica descriptivă românească își găsește, în sfîrșit, un limbaj poetic specific.

Expresia artistică a naturii își are originea în relația complexă dintre sensibilitatea artistului și lumea externă. Natura rămîne, în esență, aceeași; punctul de plecare, realitatea exterioară, după cum arăta încă Hegel în **Poetica** sa, nu se schimbă de la un pictor sau de la un poet la altul. Dintre multiplele și variatele forme concrete ale realității, artistul desprinde însă, selecționează, numai anumite aspecte, pe care le supune contemplării și le împărtășește, prin diverse procedee artistice, publicului.

Într-adevăr, dacă un pictor reușește să înfățișeze, prin procedeele tehnicii picturale (linii și culori), anumite tablouri din natură, însoțindu-le de expresia propriilor sale sentimente, tot astfel un poet poate ajunge la aceleași rezultate artistice prin mijloacele tehnicii verbale (cuvinte și imagini). Esențial este faptul că, între noi și natură, se află întotdeauna artistul care, dirijîndu-ne reprezentările, se impune — dacă este permis să ne exprimăm astfel — o viziune personală a lumii exterioare.

Oscar Wilde, referindu-se în eseul **The Decay of Lying** („Decăderea minciunii") la Constable, cel mai reprezentativ peisagist englez, sublinia că „arta ne face să iubim natura mai mult decît am iubit-o înainte; ea ne destăinuie tainele naturii; după studierea atentă a lui Corot și Constable — menționa Wilde — vedem într-insa lucruri care scăpaseră observației noastre".

Inspirate direct din realitatea imediată a peisajului moldovenesc, **Pastelurile** lui Alecsandri, scrise între anii 1867—1869, au exercitat o deosebită influență asupra sensibilității cititorilor, oferindu-le o imagine luminoasă, senină, uneori decorativă și chiar convențională a naturii, interpretată prin prisma temperamentului „veșnic tînăr și ferice" al poetului de la Mircești.

Ce aspecte ale peisajului românesc și-au găsit expresia artistică în **Pasteluri**, care sînt mijloacele specifice exprimării sentimentului naturii în creația poetică a lui Alecsandri?

Asemenea lui Thompson în literatura engleză, Alecsandri a fost unul dintre primii poeți care au reușit să înfățișeze pitorescul anotimpurilor într-un întreg ciclu de poezii (**Sfîrșit de toamnă, Iarna, Gerul, Viscolul, Miezul iernei, Sfîrșitul iernei, Oaspeții primăverii, Cucoarele, Florile** etc.); în alte poezii (**Plugurile, Sămănătorii, Rodica, Cositul, Secerișul** etc.), apare exprimată fericirea idilică a vieții rurale.

Împreună cu nenumărate generații de cititori am realizat și am simțit peisajul românesc prin **Pastelurile** lui Alecsandri, sub aspectul ritmic al anotimpurilor și al farmecului rustic al muncitorilor cîmpului.

Tabloul iernii ne-a apărut în lumina notațiilor sobre și în liniile simple, dar precise, ale viziunii lui Alecsandri: „Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă, / Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă" (**Iarna**); „În păduri trăsnesc stejarii! E un ger amar, cumplit! / Stelele par înghețate, cerul pare oțelit" (**Miezul iernei**).

Alături de Alecsandri, am exultat cu toții la reînvierea naturii, primăvara: „S-a dus zăpada albă de pe întinsul țării, / S-au dus zilele Babei și nopțile vegherii. / Cîmpia scoate aburi; pe umedul pămînt / Se-ntind cărări uscate de-al primăverii vînt" (**Sfîrșitul iernei**); „În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată, / La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată! / E cocostîrcul tainic în lume călător, / Al primăverii dulce iubit prevestitor" (**Oaspeții primăverii**); „Lumea-i toată-n sărbătoare, / Ceru-i plin de ciocîrlii. / Vin Floriile cu soare / Și soarele cu Florii" (**Florile**).

Împreună cu Alecsandri am admirat frumusețea poetică a Siretului și a luncii de la Mircești: „Lunco, lunco, dragă lunco! rai frumos al țării mele" (**Lunca din Mircești**); „Rîul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur / Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur" (**Malul Siretului**) și am ascultat, emoționați, „în poiana tăinuită unde zbor luciri de lună", concertul dulcei privighetori, cîntăreață a primăverei: „Dar, tăcere!... Sus pe-un frasin un lin freamăt se aude!... / Toți rămîn în așteptare. Cîntăreața-ncet prelude. / Vîntul tace, frunza deasă stă în aer neclintită... / Sub o pînză de lumină lunca pare adormită" (**Concertul în luncă**).

Unele elemente ale tabloului reunirii oaspeților luncii: „Iată vin pe rînd, păreche, și pătrund cole-n poiană / Bujorelul vioi, rumen, cu nălțuța odoleană, / Frățiori și românițe care se ațin la drumuri, / Clopoței și măzărele înbătate de parfumuri" / / ... „Iată vin și gîndăceii în hlamide smălțuite; / Iată grieri, iată fluturi cu-aripioare pudruite / Și culbeci care fac coarne purtîndu-și casa-n spinare... / La ivirea lor poiana clocotește-n hohot mare" (**Concertul în luncă**) le vom regăsi, într-o altă formulă artistică, în **Călin** al lui Mihai Eminescu.

Peisajul însorit al verii și ritualul activităților cîmpenești au dobîndit existență artistică prin versurile lui Alecsandri: „Faptul zilei se aprinde pe a dealurilor frunte, / Și-un rîu falnic de lumină se revarsă peste munte. / Iarba coaptă strălucește, ea se clatină la vînt, / Și-a ei umbră lin se mișcă în dungi negre pe pămînt" (**Cositul**); „Sămănătorii harnici cu sacul subsuoară / Pășesc în lungul brazdei pe fragedul pămînt; / Pe culme, pe vîlcele se suie și coboară / Zvîrlind în a lor cale sămînța după vînt" (**Sămănătorii**).

În poezia **Plugurile**, se poate remarca una dintre cele mai izbutite strofe pe care le-a inspirat poetului spectacolul muncii agricole; imaginile viguroase, tăiate parcă în bronz, sînt de o excepțională plasticitate: „...Pe cîmpul neted ies românii cu-a lor pluguri! / Boi plăvani în cîte șease trag, se opintesc în juguri. / Brațul gol apasă-n coarne; fierul taie brazde lungi / Ce se-nșiră-n bătătură ca lucioase negre dungi".

Peisajul lui Alecsandri este, în general, static, predominant pictural, realizat coloristic printr-un număr redus de epitete generale, exprimate, de obicei, prin adjective: **alb, verde, aurit, negru** etc. „Albul", „argintiul" reprezintă tonalitatea predominantă a iernii: „Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi **albi**"; „Valuri **albe** trec în zare, se așază-n lung troian"; „Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe, / Răpind sania ușoară care lasă urme **albe**"; „Fumuri **albe** se ridică în văzduhul scînteios"; „S-a dus zăpada **albă** de pe întinsul țării"; sau: „Cu o zale **argintie** se îmbracă mîndra țară".

„Verdele" este culoarea generală a reînvierii naturii, iar „auriul" al splendorii luminii solare și al strălucirii holdelor coapte: „Și în sunet de vioare, și de cobze și de nai / Se-ntoarce hora lină, călcînd pe **verde** plai"; „Pe lanul lung și **verde** cu grîul răsărit"; „Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i **verde**"; „Pe cîmpia nourată pasul lasă urmă **verde** / Ce-n curînd sub raza caldă se usucă și se pierde"; „Mai devale-n cea dumbravă cu poiana tăinuită, / Unde umbra pare **verde** și de flori e-mbălsămită"; sau: „O rază **aurie** prin stuhul des pătrunde"; „În curînd și el [soarele] apare pe-orizontul **aurit** / Sorbind roua dimineții de pe cîmpul înverzit"; „Iar în urmă holda mîndră, răsturnată prin bucăți / Se ridică-n snopi **de aur**, se clădește-n jumătăți"; „...Cu grîu **de aur** ei [junii sămănători] o presoară".

Diverși cercetători au remarcat predilecția lui Alecsandri pentru coloratura abstractă a unor comparații: poetul pornește de la un element al lumii materiale, dar recurge, pentru cel de al doilea termen de realizare a comparației, la un element abstract. Iată cîteva exemple:

„Soarele rotund și palid se prevede printre nori / **Ca un vis de tinerețe printre anii trecători**" (**Iarna**); „Frunzele-i cad, zbor în aer, și de crengi se dezlipesc / **Ca frumoasele iluzii** dintr-un suflet omenesc" (**Sfîrșit de toamnă**); „Tot e alb pe cîmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare / **Ca fantasme albe** plopii înșirați se pierd în zare" (**Iarna**); „Aburii ușori a nopții **ca fantasme** se ridică" (**Malul Siretului**); „Noaptea-i dulce-n primăvară, liniștită, răcoroasă / **Ca-ntr-un suflet cu durere o gîndire mîngîioasă**" (**Noaptea**); „Se-ntinde-n umbra nopții un cîmp nemărginit, / Pustiu și trist ca **golul ce lasă-n urma lor** / În inimi iubitoare iubiții care mor" (**Calea robilor**).

Imagini poetice, caracteristice creațiilor folclorice, apar adesea în **Pastelurile** lui Alecsandri; utilizarea unor asemenea elemente conferă acestor poezii o notă specifică și contribuie la realizarea unei coloraturi autentic românești. Deosebit de semnificative, din acest punct de vedere, sînt versurile din poezia **La gura sobei**, în care poetul, privind focul, dă frîu liber reveriei sale și face să apară, în fața ochilor noștri, numeroase personaje sau situații întîlnite în basmele populare:

„Iată-o pasăre măiastră, prinsă-n luptă c-un balaur; / Iată cerbi cu stele-n frunte care trec pe punți de aur; / Iată cai ce fug ca gîndul; iată zmei înaripați / Care-ascund în mari palaturi mîndre fete de-împărați. / Iată pajuri năzdrăvane care vin din neagra lume, / Aducînd pe lumea albă Feți Frumoși cu falnic nume; / Iată-n lacul cel de lapte toate zînele din rai... / Nu departe stă Pepelea tupilat în flori de mai. / / Dar pe mine ce m-atrage, dar pe mine ce mă-ncîntă / E Ileana Cosînzeana!... în cosiță floarea-i cîntă".

Nota de convențional a unora dintre pasteluri, sesizabilă de ochiul atent al cititorului actual, se datorește uneori și excesului de forme diminutivale, procedeu facil de realizare a rimei, specific, mai ales, poeziei lui V. Alecsandri din anii tinereții. „Apoi cumpăna o pleacă, apoi scoate la lumină / Și vecinei sale-ntinde o **cofiță**, albă, plină. / **Romîncuța** mulțămește, suflă-ncet peste **cofiță** / Și cu apa ne-ncepută udă rumena-i **guriță**; / Iar drumețul după dînsa bea, fugarul își adapă / Și se jură că pe lume nu-i așa de dulce apă" (**Fîntîna**).

Alecsandri este un clasic. Această caracterizare apare, adesea, fără a se preciza întotdeauna sensul cuvenit termenului.

Realizate într-o tonalitate senină și optimistă, **Pastelurile** lui Alecsandri, prin structura lor compozițională, ca și prin procedeele de expresie, sînt de factură clasică. Formal, proporționalitatea compoziției rezultă din proporționalitatea structurii fiecărui pastel: majoritatea pastelurilor cuprind patru catrene alcătuite, în general, din versuri lungi de 14 și 16 silabe.

Frazele, de obicei, se identifică cu versurile sau sînt dispuse simetric în distihuri, ca în exemplele de mai jos: „Lumina e mai caldă și-n inimă pătrunde; / Prin rîpi adînci zăpada de soare se ascunde. / / Pîraiele umflate curg iute șopotind / Și mugurii pe creangă se văd îmbobocind" (**Sfîrșitul iernei**); „Sămănătorii veseli spre fund înaintează, / De-a curmezișul brazdei boroanele pornesc / / Și grapele spinoase de-aproape le urmează, / Îngroapă-ncet sămînța și cîmpul netezesc" (**Sămănătorii**); sau: „Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură / Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură. / / În curînd și el apare pe-orizontul aurit / Sorbind roua dimineții de pe cîmpul înverzit" (**Dimineața**).

Alecsandri poate fi considerat creatorul poeziei descriptive în literatura noastră (de altfel, el are și meritul de a fi încetățenit termenul de **pastel** în terminologia românească, dîndu-i un prestigiu literar binemeritat).

Pastelurile lui Alecsandri nu constituie numai un măreț elogiu închinat naturii românești, văzută mai ales prin prizma propriilor stări sufletești ale poetului și realizată, uneori, prin mijloace artistice relativ reduse; ele reprezintă, în același timp și un moment semnificativ în dezvoltarea literaturii descriptive a poeziei universale.

ÎN ULTIMII ANI AI VIEȚII

Tot ce-i popor legat de glie, În jalea sa și-n veselie Cînta-va-n veci pe-Alecsandri!

IOSIF VULCAN

● TITA CHIPER

LA ALECSANDRI

Zilele de iarnă cu lumină scurtă, anul trecut, prin decembrie, chemau lumea să pornească, de la casa lui Creangă, în satul Humulești, să afle repere fixate de *Amintiri*: curți și grădini, vechi cărări și-o apă firavă, aproape secată de ger, Ozana.

Toamna anului aduce acum, pe malul Siretului, între dulci dealuri moldovene, oaspeți *la Alecsandri*. În Mircești formula are precizie de adresă țărănească: „faci colțul pe mîna dreaptă", „numaidecît ajungi" sau „cum treci două-trei case, te-abați îndată" sau „doar dai o fugă"; poetul e un sătean cunoscut.

Aici este cuprins, în datele sale omenești esențiale, Vasile Alecsandri, cum, poate, nicăieri altundeva în țară nu încape într-o singură localitate, într-așa măsură, viața unui scriitor. E „mirceștean" — fiindcă aici i-e casa părintească, albă, veche, la margine de sat, cu ferestre și ceardac dînd către luncă. (Deși — se știe — întîmplarea a făcut ca, prefigurîndu-și, poate, vocația de neobosit călător, poetul să se nască într-o căruță, în timp de refugiu). În fundul curții, săpate în lutul dealului, pivniți răcoroase, cu bolți de cărămidă și lăcașuri pentru pintecoasele butoaie de vin ori de murături; deasupra intrărilor, acum povîrnite, cresc smocuri de iarbă și coboară rugi de mure cu fructul copt tîrziu. Tradiția Mirceștilor a înglobat-o însă ca natală, iar *casa poetului* ar putea fi privită ca una de tinăr localnic care, „s-a tras de bătrîni și și-a făcut casa lui".

Alt eveniment, însurătoarea, se petrece la primăria din sat, cu doi martori țărani, plimbările se fac, primăvara, în luncă, prilejuind poezie, iarna se stă, după canoanele locului, la gura sobei. Iar într-un sfîrșit de vară, pentru poet, ca pentru ciobanul de demult, „a căzut o stea" și pămîntul Mirceștilor îl primește pentru vecie. Una închisă, în fața căreia te pleci pios.

Dincolo, în odăile casei memoriale începe alta, o vecie a legendei, a amintirii și istoriei.

Oaspeții lui Alecsandri sînt deopotrivă unii ai începuturilor, cercetători ai pietrelor de temelie pe care s-a clădit România modernă și literatura țării. E timp puțin între noi și poet, nici un veac și jumătate de la nașterea-i, și totuși sentimentul e ca față de un întemeietor, căci sub vitrina de sticlă stă fila pe care culesese *Miorița* și volumul de balade ce strînge în legătură veche întîmplările unui Mihu-Copilul și Toma-Alimoș coborînd din vremea fără vreme a legendei. Nu departe, afișul *Chiriței* din 1852 cu „d-nul Millo" în rol titular și cu Safta, sora lui Birzoi — apariție episodică — pe care o juca Săftica — actriță trecută fără alt nume, abia ajunsă probabil, din figurație, la întîiul rol. Și iarăși pagini cu scris ordonat, cerneala s-a decolorat puțin bătînd în negru-auriu; versuri, scrisori, articole... Și sub ochii privitorului clocotește și-nvie neliniștitul secol trecut, cu mișcarea pașoptistă, cu scrisorile cu literă mare, agitată, ale lui Bălcescu către Alecsandri, cu lupta pentru unire, dusă în ziare atunci proaspete, azi îngălbenite, cu slova fragilă ca pe o foaie arsă, înainte de a se risipi în cenușă, — cu *Hora Unirii* abia scoasă de sub tipar...

Îndemnul lui Asachi sună în cadențe de bronz: *„Să dai faptelor prin muză traiul cel nemuritor / Între teme înmulte nu-l afla mai naltă idee / De aceea ce dictează sfîntul patriei amor / A românilor virtute deci prin versul tău să-nvie"*... și răspunsul lui Alecsandri dă ecou larg în *Ostașii noștri*, în *Sergentul* (sub care pana bardului adaugă cu exactități de cronicar — „din al XIII-lea regiment de Dorobanți"), în *Frații Jderi*, în *Hora de la Plevna*.

„Serile la Mircești" în odaia de lucru, „perdelele-s lăsate și lampele aprinse / În sobă arde focul, tovarăș mîngîios"; iar poetul scria ori visa fumînd „pîn-ce se stinge focul, și lampa-n glob se stinge, / și saltă cățelușu-mi de pe genunchii mei". Pe masă, lampa cu picior de bronz nu se mai aprinde, cățelușul e o fotografie ștearsă făcută la, pe vremuri fotograful la modă, Heck...

Pe masa de scris, sobră, mare — ca pentru a încape cîteva unei literaturi — „Convorbirile literare" nr. 6/15 mai 1868 cu „Pastelurile"; *Dimineața, Tunetul, Plugurile, Sămănătorii*. Ultimul vers: „Și-ngropînd semința pămîntul netezesc" are o variantă în cerneală, destul de apropiată de forma pe care o cunoaștem: „Îngroapă-ncet semința și cîmpul netezesc". În bibliotecă, alături de cărțile lui Shakespeare, Hugo, Petrarca, Pascal, volume de Negruzzi, Bolliac, Kogălniceanu, Bolintineanu. Ultimul e citit cu condeiul în mînă, făcîndu-i-se adnotări marginale. Rafturi pline, cărți cu dedicație de la Costache Conachi, Heliade Rădulescu, Iosif Vulcan, Costache Negri, Hașdeu, atîția care lui îi erau admiratori și prieteni pe numele mic iar pentru noi sînt clasici...

Poate de aceea oamenii trec pragul lui Alecsandri cu sentimentul că pătrunderea în intimitate dă adevăr și ființă unei existențe al cărei potrivit cadru e mai degrabă legenda. Poetul e. întotdeauna omul privit cu uimire, lui i se modelează fața din închipuire, i se revarsă pe umeri plete și i se netezește fruntea, ca, în apă, piatra rotunjindu-se, i se dă statura voinicului din poveste și glasul lui se ia la întrecere cu freamătul pădurii și șoapta nopții. La Mircești, aceste date ideale se împletesc cu ardenta prezență a lui Vasile Alecsandri în istoria țării noastre, și bardul devine un element al conștiinței naționale, cîntînd *„natura-n înflorire / simțirea omenească, a patriei mărire"*. Neprețuit și rar, darul poetului e acela de a nu fi niciodată, nici în moarte, singur, viața operei sale cheamă și adună laolaltă lumea diferitelor vremuri, într-o emoție unică. Am răsfoit tomuri groase, registrele casei memoriale, și sub ochii mei s-a închegat un timp frămîntat, călătoria lui Vasile Alecsandri în secolul nostru, între războaie și după ele, iar mărturiile rămase în urma oaspeților, la Mircești, au refăcut cîteva pagini de epocă. Au trecut pe acolo mari bărbați români ca Nicolae Iorga, au poposit Mihail Sadoveanu și Emil Racoviță inaugurînd mauzoleul în care odihnește poetul și s-au rostit cuvinte de îndemn la prețuirea valorilor naționale și ridicarea culturală.

Sobra manifestare stîrnește însă ambiții locale și prețuirea, cînd se petrece, capătă aer de parodie involuntară și e un întreg „stil cultural" al epocii în următorul proces verbal: „la 23 iulie 1929 la ora 2 p.m.".. se spune printre altele, au sosit 200 de excursioniști din Iași și Roman. „Cu toții în sunetele muzicii militare din Roman au venit la mormîntul lui Vasile Alecsandri. - Apoi excursioniștii, autoritățile și vizitatorii veniți din împrejurimi au vizitat mauzoleul cu grădina casei și de către unii pelerini s-au scos fotografii și filme cinematografice... La ora 4 p.m. înainte de plecarea excursioniștilor am împărțit tuturor vizitatorilor 300 de exemplare din cartea scrisă de D-nul Bogdan Duică despre viața nemuritorului poet... *În timpul pelerinajului s-au primit în curtea caselor un comerciant care a pus în vînzare la dispoziția publicului pui fripți și răcoritoare"* -Social, imaginea capătă adîncime, căci, printre vizitatorii acelei vremi în care cultura se amesteca, în parte, cu puii fripți, doamnele se numesc Colette, Georgetta, Paulette, Marie colonel cutare și vin probabil în voiaj de plăcere însoțite de ofițerii din Roman care, după ce se iscălesc cu înflorituri, notează militar: „la manevrele de toamnă 1932". Civil, dar nu mai puțin falnic: „vizitat azi 3 august 1935 — Inspector al ziarului tuturor românilor *„Universul"*, A. Georgescu.

E vremea cînd invocațiile cele mai pompoase la adresa bardului le fac seminariștii și elevii normaliști, semnîndu-se cu bogăție de date școlare și biografice, cărora li s-ar cuveni ironia de n-ar fi în vecinătatea lor, în același timp, caligrafieri clare, simple, ale unor nume de rezonanță: Maria Ventura, Artur Gorovei... Există, desigur, undeva în sufletul nostru o atmosferă Alecsandri, dacă se poate spune astfel, care unește oamenii și, uneori, salvează patetismul de la ridicol.

Filele registrelor foșnesc uscat. nume, nume de oameni, mărturii, un Gyula din Budapesta scrie cîteva cuvinte în maghiară, lămurind că l-a învățat cîndva pe poet, și pe urmă copiază, omagiu emoționat, „Din văzduh cumplita iarnă, cerne norii de zăpadă"..., întreagă, *Iarna* lui Alecsandri (1936); apoi iarăși file prăfoase, iscălituri de copii de școală, stîngace, cu litere mîncate de grabă și, din ce în ce mai mulți — tot mai mulți, cu cît se apropie anii de '40 — ostași. Cînd ajung acolo, pe unii solemnul îi sufocă și, stîrnită silnic, cugetarea lasă urme: „Memento pentru toate amintirile vieții mele"—serg. Culiță Mihăilescu — Caracal; „Geniile se nasc dar rămîn nemuritoare... Amintire din timpul concentrării" — plot. maj.-rezervă Vasile Pintilie — comerciant din Dorasca Dorohoi; clipa nu îngăduie însă prea mult răsfăt în panseuri.

Gravă, istoria răvășește existențele în chip patetic. Nu mai vin copiii, în excursii școlare de vacanță. Un învățător scrie: „...Am vizitat casa marelui poet, întemeietor al literaturii românești. Am admirat totul afară de școala acestui sat. Școala tristă, neîngrijită și părăginită mustrează orice suflet de român care trece prin Mircești. Mă întreb cum poate exista o asemenea școală lîngă umbra marelui bard? Am aflat că au venit mulți miniștri pe aici să „vadă" Mirceștii, dar se vede că n-au văzut nimic". Locot- rezervă Ilie I. Mirea - Brăila; sblt. M. Călugăru.

Cui se adresează tristețea? Într-o țară sărăcită, măcinată de grijă, vizita la poet arată virtuțile vieții pe care nimic n-o înfrînge și o trupă teatrală în care se numără Victor Ion Popa, Maria Mohor, Irina Răchiteanu, Cezar Rovinescu, Raluca Zamfirescu, Geo Barton face să se mai audă glasul muzelor chiar și în acele vremuri. Poetul își împlinește iarăși rostul deslușit cîndva de Iosif Vulcan: *„Tot ce-i popor legat de glie / în jalea sa și-n veselie / cînta-va-n veci pe Alecsandri"*. „Cu pioase sentimente și profundă emoție joc astăseară vineri 1 oct. 1943 în Mircești lui Vasile Alecsandri pe Coana Chirița... O joc cu sfială deși de sute de ori am jucat-o... La tot pasul simt apropierea poetului... Cu tot dinadinsul voi căuta să fiu la înălțimea înaintașilor" Miluță-Mihai Gheorghiu. Trenul de turneu se încrucișează, poate, în gara Mircești cu cel de pe pagina următoare: „În trecere prin Mircești cu trenul sanitar nr. 3 am avut marea dragoste să vizitez cavoul și casele Marelui Poet al Neamului Vasile Alecsandri". Fruntașul sanitar Iordache Gheorghe.

★

Caut, în pragul împlinirii a trei sferturi de veac de la moartea poetului, semnele anilor noștri. Vizitatorii din toate colțurile țării: elevi, turiști, — îmi place această cifră „500 de studenți din Iași" — cu trecerea paginilor devine una obișnuită! — o clipă de melancolie lîngă o iscălitură subțire, cu tocul: G. Călinescu 1958... și suava notație: „am fost cu bunica mea de-am văzut casa memorială Vasile Alecsandri" — Poglut Amalia clasa a III-a A. Cineva cu inițialele A.P.P.T. — scrie la 27 iulie 1965 o lungă odă, „publicînd-o", prin intermediul bardului, într-un număr nesfîrșit de exemplare: „Și-am prins patimă nebună / De cerneală și hîrtie / Cînd sub primul clar de lună / Eu am scris o poezie /. Tu-mi ești tatăl meu de-acuma / Tu, Vasile Alecsandri / Tu-mi ești tatăl, tu-mi ești muma / Pentru versul meu. Să știi!"

În registrul casei memoriale unde se scriu ode curge acum timp liniștit pe care M. Alexandru îl trăia deplin în 21 septembrie 1958 scriind: „Vizitat muzeul marelui poet Vasile Alecsandri care mi-a amintit de anii copilăriei cînd eram în școala primară și recitam poezia *Semănătorii*".

De la copilărie la moarte — poetul din Mircești cuprinde întreg sufletul poporului român.

VASILE ALECSANDRI

● AL. PÎRU

CORESPONDENȚA POETULUI

VASILE ALECSANDRI ȘI ION GHICA
(Din colecția de stampe a Academiei)

Corespondența lui V. Alecsandri, din care în 1960 și 1964 Marta Anineanu a publicat o culegere în două volume, absorbită în lucrările de caracter documentar, n-a fost pînă în prezent comentată sub raport literar. Este adevărat că autorul n-a compus-o în vederea publicării, ca pe o operă de ficțiune, dar întrucît provine de la un scriitor, calitatea ei artistică nu poate fi neglijată. Bine înțeles, arta literară nu trebuie limitată la valorile de expresie, existente și ele, dar interesînd mai puțin literatura română, căci corespondența lui Alecsandri este în cea mai mare parte redactată în limba franceză („avec quelle maîtrise cet etranger maniait notre langue..." — observă Georges Gazier, editorul unor **Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier**, Paris, 1911).

Corespondența lui Alecsandri relevă desigur intimitatea unui caracter, ale cărui particularități sînt nu numai, cum superficial s-a observat, modestia, simplitatea, tactul, generozitatea și seninătatea, ci încă multe altele, poate nu tot atît de ... lăudabile în planul vieții, dar de un interes, în planul artistic, superior.

Alecsandri era într-adevăr modest, nu însă în orice condiții și față de oricine. Prin 1856 trimetea lui A. Ubicini acest curriculum vitae degajat de orice aer arhondologic: „Înainte de numirea lui Sturza pe tronul Moldovei, am fost **comis**, sub Sturza devin **spătar**, și sub Ghica, **postelnic**. La ce titluri corespund acestea habar n-am". În 1882 însă, scria fratelui său Iancu la Paris: „Am primit o scrisoare de la baronul Tourtoulon, care îmi dă unele lămuriri asupra blazonului familiei Alecsandri. L-a găsit în **Armorialul general al familiilor nobile și patriciene ale Europei**, publicat la Gouda (Olanda) în 1861 de dl. Rietstop. Iată descrierea blazonului așa cum se află în această lucrare: „pe fond de aur un leu roșu, peste care trece o bandă neagră cu trei stele". Dl. de Tourtoulon a adăugat la acestea vechea coroană a familiilor patriciene din Italia. **Consulta Araldica** a modificat această coroană acum cîțiva ani pentru că semăna prea mult cu aceea de marchiz, dar cum familia noastră nu mai este italiană de mult timp, Tourtoulon crede că blazonul va trebui să aibă deasupra coroana vechilor patricieni. Nu știu dacă lucrării d-lui Rietstop îi este cunoscut și desenul blazonului sau dacă cel care mi-a fost trimis este numai o încercare făcută de mama d-lui Tourtoulon. De aceea ai face foarte bine să te duci la Biblioteca Națională ca să consulți **Armorialul** în chestiune și, după datele pe care le vei găsi acolo, să dai unui artist priceput în materie să deseneze un nou blazon". Așadar fumurile nobilitare nu-i lipseau modestului Alecsandri. Și totuși era sceptic fiind vorba de decorații și nu se poate abține să nu remarce, la înmormîntarea lui Vasile Boerescu, zădărnicia lor: „Patruzeci și cinci de decorații! Ce măgulitor cînd ești mort!..."

Ca poet și mare proprietar, Alecsandri era din fire indolent, orice s-ar zice: „Tot ce se aseamănă mai mult sau mai puțin cu lenea — scria el în 1851 de la Paris lui Ion Ghica — are dinainte stima și aprobarea mea". Sau în 1853, din Iași, aceluiași: „M-ai însărcinat cu un comision. Era foarte riscant din partea ta, avînd în vedere lenea mea proverbială, dar ce nu fac eu din prietenie pentru tine? Am luat deci informațiile cerute în legătură cu afacerea atît de complicată a cailor și iată întregul adevăr: Catargiu este acela care a plătit lui Docan prețul cailor tăi. Acesta mi-a mărturisit-o". Cu mult înainte de a scrie **Fîntîna Blanduziei**, în 1860, pe cînd era ministru al afacerilor străine în Muntenia, Alecsandri făcea, cu ocazia serbărilor din București în onoarea lui Cuza, aceste confidențe lui C. Negri: „Toate acestea sînt cu siguranță frumoase, dar **aurea mediocritas** a lui Horațiu este preferabilă sub o mie de raporturi. A avea o casă frumoasă la marginea mării, cu o grădină frumoasă și pe lîngă toate acestea o femeie încîntătoare, iată idealul fericirii!..." Cu toate că nu e lipsit de tensiune, Alecsandri abandona nu o dată lucrul început. Lui Bonifaciu Florescu, care-i cerea să completeze și să republice un articol despre N. Bălcescu, îi răspundea: „Voi cerca, dar, într-o zi a mă pune pe lucru, dacă mă va vizita strechia scrisului și mă voi putea despărți de sfînta lene cu care țin casă bună de un an de zile". În realitate nu s-a mai apucat de lucru niciodată.

Temperament solar, Alecsandri avea oroare de asprimile climei și migra ca păsările călătoare spre sud, furios cînd nu găsea nici aici ceea ce căuta. În 1847 scria Zulniei Sturza din Palermo: „Nu mai cred în climele renumite pentru căldură, nu mai cred în soarele Italiei și este de ajuns să mi se vorbească despre asta, pentru a-mi trezi proasta dispoziție. Vorbiți-mi dimpotrivă despre sobele noastre bune, care prețuiesc cît o sută de mii de sori ai Neapolului și tot atîția Vezuvii; pui acolo un trunchi de copac, și poți să te culci liniștit, fără să te temi că vei fi trezit de frig, în timp ce aici ziua este vară și noaptea iarnă; la soare, cînd există, ești în Africa, iar la umbră te apropii de Siberia...". La Mircești, în 1871, declara că aerul îl împiedică să lucreze: „Să-ți degere un membru în serviciul literaturii e poate glorios, dar jenant, așa că nu voi risca să înfrunt acest pericol cît timp va dura frigul de acum". În noiembrie 1879, la minus 21 de grade, Mirceștiul i se părea „o Siberie": „Geamurile sînt împodobite cu desene de gheață, reprezentînd păduri de brazi și aerul pare că tremură de frig sub vîntul de nord. Pe cine naiba ai putea să dai afară pe o astfel de temperatură?" Nu mergea prin urmare la senat, în București. În 1882 aștepta să se sfîrșească iarna diabolică din țară, în mai 1882, la Gapo în fundul Alpilor, un pui de ger îl oprea în cameră să scoată paltonul, iar în decembrie 1883 era „arestat" la gura sobii, la Mircești.

Seninătatea lui Alecsandri este urmarea solidei sale proprietăți, care-l putea ține departe de luptele politice, într-un dulce, spre a vorbi în limbajul său, calm. „Știi tu — scria el lui Ion Ghica în 1860 din Mircești — care este principala mea ocupație la țară? Vînătoarea de sturzi și pescuitul de porcușori. Acesta din urmă mai cu seamă mă atrage prin reflecțiile pe care mi le inspiră. Fac apoi plimbări nesfîrșite prin lanurile mele de grîu, orz și porumb și îmi întemeiez pe recolta lor nădejdea viitoarelor călătorii prin lume. Dacă Dumnezeu mai întîi și lăcustele pe urmă se vor îndura să-mi cruțe recolta, voi părăsi țara către sfîrșitul lui septembrie și mă voi duce, mă voi duce, mă voi duce cît mă vor ține puterile". În 1861, informat că administratorul Botez vindea lemne din pădurea de la Mircești, ruga de la Paris pe vărul său, colonelul Iancu Brăniștеanu, să ceară socoteală severă infractorului și să-i interzică de a mai tăia pe viitor „o creangă cît de mică". Mai puțin sensibil fu Alecsandri cînd un incendiu distruse biserica din Mircești. Reflecțiile poetului din scrisoarea adresată în 1864 lui C. Negri sînt mai curînd vesele: „Nici nu mai e nevoie să spun, că, în timpul incendiului, toți urmașii lui Traian care locuiesc pe moșia mea au asistat la spectacol fără să se deranjeze, fără să aducă vreun ajutor. Făceau chiar glume de un gust foarte puțin ortodox, ceea ce dovedește în mod victorios că poporul român este ultravoltairean. Biserica a ars pînă la temelie, cu tot ce conținea, cu șoareci, broaște și șerpi. A fost măreț, căci focul a avut loc pe un uragan înspăimîntător". Relativ la seceta din 1887, poetul se face a trece supărarea doar pe seama soției, care, ce-i drept, purta grijile gospodăriei: „Soția mea, — scria el lui George Bengescu — e foarte necăjită, căci, din cauza secetei, rapița pe care a semănat-o a devenit prada unui miliard de omizi verzi, lacome. E o pierdere de 5—6000 de franci asupra recoltei presupuse a anului viitor. Cît despre mine, filozof, dublat de un visător, mă... consolez privind zborul cocorilor și ascultînd concertele wagneriene ale broaștelor". Indiferent ca și Caragiale la producția de rapiță, Alecsandri, ministru plenipotențiar al României la Paris, nu avea de ce să fie prea îngrijorat. În 1888 contempla în vacanță la Mircești efectele altui cataclism, comunicînd și secretarului legației impresiile: „Apa cădea în torente și trăsnetul producea detunături ca acele care trebuie să se fi auzit la asediul Sevastopolului. A doua zi mai multe rîuri s-au revărsat și au inundat cîmpurile spre marea desperare a cultivatorilor. Siretul a făcut și mai rău decît atîta: a năvălit în lunca mea cu o violență teribilă, gonind lupii, nevăstuicile, iepurii și chiar șerpii și tîrînd în valurile lui tumultuoase tot fînul abia cosit. Spectacolul era măreț, l-am admirat cu toate că m-a costat foarte scump: mai mult de 80 de fălci de livadă și mai mult de 30 de fălci de porumb sînt măturate și nenorocita de luncă oferă spectacolul unei dezordini diluviene". Peste două zile, un „ciclon american" punea pe poet la și mai grele încercări, temperîndu-i tot mai mult elanul liric: „Arborii — scrie el aceluiași Bengescu — erau răsuciți ca niște paie, fructele aruncate la pămînt, grădina întreagă devastată. Un colț din acoperișul casei, aproape smuls și coșarele mele, dărîmate peste o cantitate considerabilă de grîu, gata a fi predat cumpărătorilor". În fine, Alecsandri, poet incorigibil, alege un motiv din sfera duioșiei: „Un bătrîn stejar, strămoș falnic al pădurii, a fost despicat în două de trăznetul care i-a atins vîrful și din toate crengile lui, una singură a mai rămas prinsă de copac. Spectacol miraculos, pe această creangă se vede încă un cuib neatins și populat de o droaie de păsărele ce cîntă; focul cerului a respectat această familie de pițigoi..."

Tactul și generozitatea lui Alecsandri sînt, privite din afară, indiscutabile. Omul era un diplomat înnăscut. Dar, între amici, poetul nu evita malițiile și nu ignora cancanurile. În decembrie 1849 scria lui Ion Ghica în continuarea unei diatribe la adresa lui C. Aristia din 1844 amărît că părăsea Parisul și că lăsa „tocmai în toi spectacolul comic pe care ilustrul Eliade ni-l dă de cîtva timp, în asociație cu contesa de Turnberg, născută contesă Delearetto, exmetresă Corradini. Această interesantă aventurieră, a cărei reputație fără îndoială o cunoști, a improvizat mai multe ode lui Eliade, care i-a răspuns în valaho-italiană prin strofe înfocate. Îi vezi mereu împreună și peste tot, ca două suflete muncite, devorate de nevoi grabnice... și mulți din compatrioții noștri se înclină în fața lor ca în fața chipurilor cît de puțin întunecate ale lui Romeo și Julieta. Ea, este femeia misterioasă... el, e el! Autorul impresiilor unui proscris, de un român în limba franceză... operă ilustrată prin calambururi și efecte-ecou remarcabile. Dacă nu cunoști încă broșura asta, te sfătuiesc să ți-o procuri și s-o citești cu atenție. Îți va gîdila auzul... ca stil armonios și ca ecou sonor. În ce mă privește regret infinit că această ridiculă aglomerare de timpenii nu-i scrisă în limba valahă... Ce admirabilă urmare ar constitui la **Prințul român**". Tot din Paris în 1852, lua în primire pe Cezar Bolliac: „Ai la știință — scria el către același corespondent — că celebrul Bolliac a tratat sau mai curînd maltratat legenda lui Manoli. Bietul băiat! Are să fie turtit de balada populară. Să-i cîntăm veșnica pomenire și să nu mai vorbim de el". Alecsandri nu menaja nici pe Kogălniceanu, pe care în 1879 medita să-l aducă pe scenă într-o piesă sub numele de Cogîlceveanu, cît despre Odobescu considera în 1887 că a obosit guvernul cu interminabilele lui cereri, deși în chipul cel mai natural se aruncase în opoziție, punîndu-și pana în serviciul **Epocii**. „Schimbarea la față s-a soldat cu acest lucru bun pentru el — informa Alecsandri pe Bengescu — că a cîștigat dacă nu mulți bani, măcar o aparență de sănătate înfloritoare. L-am văzut la o ședință a Academiei, strălucitor ca un mirt și destul de rece cu mine; l-am zărit de asemenea la premiera lui Ovidiu dar a dispărut de îndată ce succesul piesei s-a accentuat. Poate avea grabă să redacteze un articol zdrobitor pentru autor. De

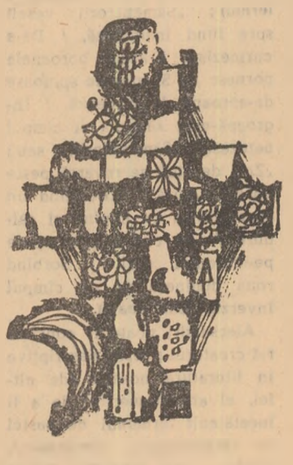

atunci, n-am mai auzit de el; drept să spun nici nu m-am mai interesat, avînd obiceiul să-mi plătesc dușmanii cu o indiferență completă". Stima oare Alecsandri mai mult pe Maiorescu, care i-a luat în mod constant apărarea? Auzind că divorțase în 1887 și că se recăsătorea cu Ana Rosetti, poetul întreba pe Ion Ghica: „Oare Schopenhauer i-o fi smintit creierul?" Și adăuga numaidecît: „Se spune că și-a părăsit casa pentru a locui într-un otel sau aiurea... Amour, amour, voilá bien de tes coups!" Exclamația e cu atît mai vrednică de luat în seamă cu cît vine din partea unui om în vîrstă de 65 de ani care s-a căsătorit o singură dată, deși abia la 52 de ani, după o conviețuire liberă de cel puțin 14 ani. Să vedem însă ce scria Alecsandri aceluiași Ghica, ministru al României la Londra, numai cu patru ani înainte, à propos de o frumoasă artistă de teatru: „Drăguța Galatee, proaspăt debarcată din America, sub pseudonimul de Mary Anderson, e deci o virtute de 3 carate? Fericit cine o va putea monta la inel numai în folosul lui. N-am fost niciodată mare amator de bijuterii, dar de la o bijuterie de felul ei, judecînd după admirația ta, nu m-aș da în lături, pe legea mea, așa moșneag cum sînt... he, he!" Tot lui Ghica îi confesa în 1884 Alecsandri supozițiile sale în legătură cu fuga Aristiței Romanescu la Paris, disculpîndu-se atît pe el cît și pe interlocutorul său: „Calomniile la care fuga Romaneascăi a dat naștere sînt de două feluri, cu toate că la fel de idioate unele ca și altele. Se zice că amantul ei le-ar fi inventat; mai întîi m-a acuzat pe mine că am ușurat plecarea Getei dîndu-i 600 franci; pe urmă i s-a atribuit dorința de a se afla singură cu fine la Viena, în fine, a umblat zvonul că a fost cuprinsă de un acces de ambiție subită și că plecase la Paris spre a încerca să debuteze la Teatrul Francez. Ultima versiune — și, care, fără îndoială, e singura adevărată — este că șireata noastră artistiă ar fi simulat o ruptură cu amantul ei pentru a-l obliga s-o ia în căsătorie". Alecsandri ca și Ghica era un admirator neobosit al marilor interprete. La 19 martie 1890, cu cinci luni înainte de a muri, Alecsandri scria de la Paris amicului său Ghica despre o altă interpretă, pentru moment neidentificată, prevenindu-l de eventuale surprize: „Prințesa artistă a sosit aici de cîteva zile, dar se zice că trăiește foarte retrasă. Bengescu, cel mai bine informat, m-a anunțat că soțul ei a sosit de asemenea de la Roma, în scopul de a cere bani nevestei lui. Se zice că ea e aceea care ține punga și refuză s-o deschidă, așa că prințul amenință că se întoarce la Roma peste două zile, în caz că nu va merge să-și înlocuiască soția la Londra și nu-ți va propune să-l găzduiești la tine pentru a-ți da lecții de italiană".

Glumeț, Alecsandri nu pierde nici o ocazie de a face spirite, de a amuza sau a se amuza. În 1851 scria lui Costache Negri încă din februarie pentru ziua numelui, scuzîndu-se că nu știe din calendar decît cînd cade Sf. Vasile care-i „macarizează" toți banii din buzunare (aluzie la Robert Macaire, pungașul din piesa lui Fred Lemaitre și desenele lui Daumier). În 1858 se plînge lui Ion Bălăceanu, autorul unei cărți care a fost pe nedrept atribuită lui G. Vegezzi-Ruscalla, că suferă de zona (Zoster) care-l face să vadă la culcare „treizeci și șase de mii, milioane de stele verzi". ...Lui Negri în 1861 îi scrie că nu vrea să se înmormînteze „în pîntecul unui portofoliu ministerial ca Ionas în acela al chitului" și că el preferă o legumă bună (Negri cultiva verze de Bruxelles) unui guvern rău. Pe Ghica îl veștește că, meditînd la distanța dintre Mircești și Ghergani, i se ridică pe cap restul părului absent. Pe I. Al. Lapedat, directorul revistei **Albina Carpaților**, îl îndeamnă să șteargă din fruntea foii cuvîntul **beletristică**, puțin armonios și compus din cuvîntul turcesc belé și cuvîntul latinesc trist. Calambururile nu-i displac lui Alecsandri. „L'herbe est si fraîche — zice el — qu'on en mangerait. Comme je comprends les boeufs, ils en mangent eux et ne sont pour cela des auteurs en herbe!" Sau: „Depuis longtemps la montagne est en couche mais je ne vois pas la souris. Qui sait?... tous ces efforts n'engendreront peut-être qu'un sourire". Bolnav de lumbago în 1880, opina că în interesul demnității ar fi de dorit ca această înțepenire de șele s-o dobîndească toți miniștrii de recunoscută elasticitate față cu capetele încoronate. „Inspirația — scria Alecsandri lui Ghica — mi-a făcut adesea infidelități, dar a sfîrșit totdeauna prin a reveni la cămin. Ah, de voi pedepsi-o vreodată, ce viol!" În 1882 își imagina deschiderea palatului justiției de la Londra: „800 de peruci reunite într-un singur local! (eram să zic bocal!)". În 1884 regreta că nu putea trimite lui Ghica o șuviță din părul său: „Ce mi-ar mai rămîne?". Într-o cronică la opereta **Boccaccio**, Grigore Ventura afirmase că **organul** d-rei Ionașcu nu era încă așezat: „Însărcinează-te să-l faci să se așeze — îl îndeamnă Alecsandri — și cred că veți avea plăcere amîndoi". În sfîrșit lui Ghica îi trimitea după serbarea patronului următoarele rînduri: „Ah! ai îmbrățișat un roi de tinere și drăguțe miss în ziua de sf. Ion? Ștrengar bătrîn! Ce chilipir pentru tine în plină iarnă! și ce de efluvii primăvăratice vei fi simțit inundîndu-ți inima".

Alături de plezanterii, Alecsandri cultivă și ironia împinsă uneori pînă la vehemență polemică (se știe că el a scornit lui C. A. Rosetti porecla „hidoasa pocitură", iar lui Macedonski poreclele Zoil și Byronski). Într-o scrisoare către Iacob Negruzzi pune la punct ca și Eminescu pe ingratul D. Petrino: „Am cetit răspunsul onorabilului bucovinean, Petrino la epistola mea adresată lui Florescu și nu m-am mirat, nici m-am indignat, fiindcă am fost totdeauna foarte bun pentru acest domnișor și l-am încurajat mult în debuturile sale literare. Mă așteptam să fiu lovit de copita lui într-una din zile și, în adevăr, așteptarea mea nu au fost înșelată. Ceea ce constat însă cu oarecare satisfacție este că nenorocitul, vrînd să mă lovească, au perdut echilibrul și au căzut les quatres pattes en l'air". La atacrurile lui Macedonski din poemul **Viața de apoi** (1882) întocmise un fals apolog cu titlul **Ecce homo**: „Acest tînăr interesant, scrie Alecsandri, mort în floare și reîntors nu de mult de pe acea lume, a inaugurat reîntoarecerea sa în viață prin o nemotivată împroșcare de epitete elegante și alese în dicționarul buneicuviinți, pe care le-a adresat diferitelor persoane din societate cu o prodigalitate pornită dintr-un suflet delicat și scăldat în valurile înaltei poezii. Așa, pe Eminescu îl numește **ciupercă**, pe Alecsandri și pe Naum **broaște**, pe Stăncescu **măgar**, pe Grigori Cantacuzino **greier**, pe Cornescu **prepelicar** etc. încît cititorii revistei **Literatorul**, nr. 7—8, surprinși de mirare, au fost în drept de a se întreba dacă byronianul Macedoski nu s-a odihnit cîtva timp la Mărcuța după voiajul său din lumea morților". Alecsandri spera să producă prin **Fîntîna Blanduziei** lui Ghica, la Londra, un spectacol în cabinetul său într-o noapte cețoasă „de să nu dai afară nici pe un Macedonski... nici chiar pe un Damé..." (la Mircești poetul nota în același timp o temperatură de „4 grade sub Pherekyde"). De la Paris își arăta în ultimii ani ai vieții totalul său dezacord față de moravurile politice din România. Bucureștiul îl găsea în 1889 ilustrat de „cuvintele de ocară ale oratorilor puțin parlamentari și ale parlamentarilor încă mai puțin oratori". „Citesc ades Monitorul — scria Alecsandri în 1888 lui Olănescu-Ascanio — și mă conving din fiecare număr că sistemul interpelărilor urmează ca pe vremea lui Brătianu. Bine zice Alphonse Karr: „Plus ça change et plus c'est toujours la même chose". De altfel și la Quai d'Orsay atmosfera nu era mai atrăgătoare. Iată impresiile de la o recepție: „Saloane splendide și înțesate de frace negre, uniforme militare și dame în vîrstă, la care distincția era amplu înlocuită cu o desfășurare a farmecelor exuberante. Cui să atribui dispoziția sexului frumos francez de a se învîrti ca o curcă proastă (dinde truffée). Poate abuzului de ciuperci (truffes), din care se face o consumație imensă la dineurile sezonului parizian".

Alecsandri avea oroare de „secta pestriță" a belferilor „degustori de participii inamovibile", el pe care ideea îl sîcîia „ca un țînțar". Nu era un calofil și nu-și căuta cuvintele, adresîndu-se fiecăruia în chipul cel mai natural. Paulinei Lukasievici îi scria din Cernăuți că a ajuns cu bine pe o lună „frumoasă ca un chip de fată mare cînd merge să gioace Isaia dănțuiește" (asta în 1867!) și că „la nemți est pun Erdăpfel sapperment!" Pe Ghica îl anunța în 1881 că-i datorează multe răspunsuri dar că sub imperiul lenei „degeaba mă zbat, nu vine nimic". „Je me sens aussi vide qu'un discours de Bratiano ou qu'un article de l'**Indépendence roumaine**". În fine, în decembrie 1882, nutrea speranța ca, din mila lui Alah (Allah Kerim) să fie la Paris „à un chassé-croisé avec toi entre Londres et Paris"... Stilul epistolar al lui Alecsandri e delectabil prin bunădispoziție ca și prin iritație, prin umor ca și prin ironie, stilul unui „honnête homme", cu puseuri romantice, dar stăpîn, ca orice clasic, pe „bienséance".

Zăvoiul din Florica e lunca din Mircești.
Simt apa-mi curgătoare și zarea-mi că se schimbă,
Și valu-mi glăsuește moldovenească limbă.
O, graiul cel mai dulce din țările române,
De cînd pe lira de-aur l-ai înstrunat, stăpâne!...
Și-o salcie pe maluri: Așa e..., a șoptit...

Alecsandri acuma de brațul meu proptit,
— Sub plute argintate lăsînd poștalionul
Să-și risipească umbra și să-și destrame svonul —
Porni pe o potecă tăind de-a curmeziș.
Sub frasini mari, prin frunze ne tot bătea pieziș
O minunată ploaie de lună-amestecînd
Zăvoiul meu aevea cu lunca lui din gînd...
Atunci, în plină toamnă, simții că luna Mai
Imbobocea de dorul iubitului său grai.
Năluca primăverii deodată prinse viață:
Se-acopereau vlăstarii cu-o tînără verdeață;
Parfumuri pădurețe, sălbatice, adînci,
Se ridicau din ierburi și-n noapte își dau brînci,
Se înălțau pe vînturi și se lungeau ca fiare
Să prindă iar pămîntul bătrîn în a lor ghiare —
Și păsări cîntătoare au izbucnit în vers...
Alecsandri prin lunca urma tăcutu-i mers,
Cu capu-n piept, pe gînduri, cu mîinile la spate —
Și tremura natura de vis și voluptate
Cînd umbra lui regească, trecînd, o atingea,
Melancolia clipei fugare mă-nvingea,
Cu toată primăvara domnind izbăvitoare...
Se auzi departe, clar, o privighetoare.

Din Vrancea, din Moldova și din Ardeal, lungi turme,
Miorita năsdrăvană, uitînd de a lor urme,
Lăsînd suspin din fluier în zare să se frîngă,
Rămîne nemișcată Păstorul ei să-și plîngă...
Și meșterul Manole, care-și zidi iubirea
Să crească peste veacuri în soare mînăstirea,
Nemaigăsind prin lume, ca s-o jertfească, alta —
Rapsodului închină mistria grea și dalta,
Lui ce-a 'nălțat în țară, mai trainic să rămînă
Ca zidul sfînt: Balada și Doina română.

Alecsandri sub sălcii se depărta încet...

ION PILLAT

ALECSANDRI ŞI EMINESCU

(Urmare din pagina 1)

toată modernitatea lui, pus în balanță cu Eminescu, nu-și găsește echilibrul, la o egalitate de nivel, pentru că, pînă astăzi, cu tot procesul progresiv al limbajului liric, cu toată evoluția notației poetice, cu toată mutația „gustului" artistic, Eminescu rămîne la o altitudine neatinsă de nici unul dintre urmașii săi. Eminescu plafonează lirismul nostru de opt decenii încoace. De aceea, cînd ne jucăm de-a comparația cu scriitori între ei necontemporani, să reținem că operația în sine este falsă și injustă, așadar stearpă, cînd este vorba, de altfel, mai larg privind, de Eminescu în poezie, de Caragiale în teatru (și mai în genere în schița dialogată) și de Creangă în povestire. Cei trei mari clasici români stau alături, cu titlu egal, pentru că fiecare, ferte-mi-se repetatul barbarism, a „plafonat" genul său.

Să nu-i cerem același titlu lui Alecsandri. Ar fi un act de tot atît de revoltătoare ingratitudine, ca și de injustiție. Grație lui Vasile Alecsandri, mai ales, s-au constituit între 1840 și 1870, limba noastră literară și literatura noastră modernă. El este cel mai de seamă artizan, atît al poeziei, cît și al prozei noastre, într-o vreme cînd amîndoi ezitau între sisteme lingvistice aventuroase sau calcuri străine. Un bun simț fundamental l-a călăuzit mai sigur decît genialitatea nequroasă (care face din Eliade și Mureșanu, obiectele admirației nelimitate a lui Eminescu, chiar dacă el recunoaște în Alecsandri pe poetul suveran). Acest bun simț era dublat de o imensă capacitate de acțiune. Însumîndu-și, încă din prima tinerețe, un rol public, de poet cetățean și patriot, Alecsandri este unul din factorii hotărîtori, în năruirea întîrziatului nostru feudalism de tip oriental și în răspîndirea, pe aripile versului, a idealurilor sociale progresiste. Nimeni ca dînsul n-a găsit formula sintezei între tradiția populară și propășirea vieții noastre publice și culturale, în toate direcțiile. Sub aparența unui nonșalant epicureu integral, Alecsandri ascundea multiple virtualități de propagandist al ideilor și sentimentelor generoase ale veacului. În structura sa de activist nu trebuie să subestimăm acel grăunte de juisor, înnăscut fiului de sameș, ridicat la vîrsta de 14 ani în cinuri boierești și aruncat peste un an în vîltoarea Parisului. Cum am putea însă exagera latura voluptuarie a spiritului și comportărilor lui, cînd îi datorăm acel minunat rod al vîrstei cărunte, care se cheamă *Horațiu?* Numai un suflet congener a putut să întrupeze, cu atît farmec, personalitatea prototipului său secret și să rezolve, cu atîta tact, problema crizei climaterice masculine. Alecsandri n-a mai soluționat la fel de norocos cazul luxuriosului Ovidiu, aruncat, cum credea el, la capătul lumii, spre confiniile ghețurilor și ale barbariei, drama lui reală, de om de lume, neapt să sufere și să se interiorizeze, de extravertit, cum ar spune psihiatrii, redus la tovărășia nedorită a aprigilor geți și sarmați. A fi înfățișat în Ovidiu, printr-o inițiativă de certă libertate artistică, un ctitor al fuziunii neamurilor care ne-au zămislit, n-a fost însă o eroare, deoarece poetul relegat la Tomis a învățat limba getică și a compus în acel idiom poeme. Deși nemîngîiatul poet nu ne-a încredințat nimic despre factura și conținutul acestor misterioase încercări literare (poate nu pentru totdeauna pierdute!), îmi place să cred că ele nu au rămas străine de spiritul cîntecului popular al geților, că Ovidiu n-a făcut altceva decît folclor stilizat și că a fost primul folclorist al protoistoriei noastre. Dacă viitorul, printr-un capriciu norocos, rezervîndu-ne surpriza dezlegării acestei taine literare, mi-ar confirma ipoteza, n-ar fi într-adevăr splendidă această situație a inegalabilului nostru culegător de folclor, încadrat ca între două cariatide, de cei doi mari înaintași latini, amintirii cărora le-a închinat cele două opere dramatice de la sfîrșitul vieții? Nici în visările lui, cum este aceea de a-i fi atribuit lui Ovidiu intuiția genezei neamului nostru. Alecsandri nu înceta de a fi un patriot, doritor să contribuie din toate puterile lui la ridicarea noastră culturală și la răspîndirea numelui nostru în lume.

Luptător înlăuntru, pentru primenirea vieții noastre publice, pentru sfărîmarea privilegiilor de castă, pentru dreptate și progres social, Alecsandri a fost întîiul ambasador al mesajului nostru popular în Occident. Să nu uităm că o parte din poeziile lui populare au fost traduse în cursul unui singur deceniu, sincronic, aproape, în limbile franceză, engleză și germană. Marele Michelet a admirat „en artiste" *Miorița*, dar ca om de acțiune a dorit poporului nostru să învingă fatalismul oriental și să-și găsească nervul care comandă fapta. Prietenia lui Alecsandri cu grupul de la Maillane al felibrilor și cu marele lor poet, Mistral, consună cu o anumită afinitate a sufletului nostru cu expansivitatea meridionalilor francezi, iar încununarea poetului român la Montpellier, fără a fi fost o biruință egală cu Grivița, a reintegrat întîiași dată literatura noastră între cele romantice. Cei ce ironizează în elogiul magnific al celor trei strofe din *Epigonii*, epitetul „veșnic tînăr și ferice" și afectează a surîde cînd repetă la satietate celălalt epitet, „bardul de la Mircești", nu își dau seama de natura intimă a geniului poetic alecsandrinian și de însemnătatea acesteia în conspectul întregii noastre literaturi. Ideea de acțiune și de luptă implică structural optimismul, spiritul însorit, răsfrîngerea luminoasă a vieții în sufletul celui care vrea să îndrepte lucrurile și să creeze o societate nouă. Cu melancolii și disperări romantice nu se clădește o lume nouă. Introvertitul își creează mituri din veacuri trecute, măsluindu-le edenic barbaria, sau își dorește extincția, într-un cataclism universal spectaculos, de gravură fantastică. Învingîndu-și propensiunea către reveriile cu fantasmagorii romantice, sau către un *dolce farniente*, Alecsandri și-a dedicat cei mai frumoși ani ai tinereții făuririi multilaterale a unei literaturi naționale, obiect de delectare desigur, dar și de făurire a unei opinii publice revoluționare, în pofida vigilenței aparatului de stat al lui Mihail Gr Strudza și al puterilor, protectoare și suverane. Teatrul său de luptă se citește astăzi cu mai puțină plăcere decît se „vizionează" încă spectacolele dramatice. Nu se poate tăgădui părintelui lui Iorgu de la Sadagura și al Coanei Chiriță în succesivele ei ipostaze, talentul creionării bufe, verva și comicul. Ce au putut fi pentru românii de pe ambele maluri ale Milcovului, comediile și monologurile lui Alecsandri, jucate de Matei Millo, care le-a dat viață și demonie, iar apoi imnurile și horele lui din marele '48 și din preajma Unirii, numai o imaginație nutrită cu oarecare cunoștințe istorice și sociale și-o poate închipui. Scenele Teatrului Național din Iași și din București au comunicat spectatorilor nu o dată un fior prerevoluționar iar în hohotele de rîs ale lor se năruia anticipativ o sistemă politică perimată, care se credea sempiternă. Încă din momentul primelor lui înjghebări dramatice, unele originale, altele adaptări, teatrul a corespuns la noi, mai ales datorită lui Alecsandri, funcției lui sociale. Prevăzut cu o putere de lucru și de improvizație neobișnuită, tînărul poet a lucrat în teatru cît o întreagă echipă de autori dramatici la un loc. Autocratul domnitor moldovean mai sus numit nici nu visa, în momentul cînd încredința unor modești tetrarhi (tînărului aghiotant domnesc Kogălniceanu) mai tînărului Alecsandri, lui Costache Negruzzi și ponderatului profesor P. Cîmpeanu) reorganizarea teatrului franco-român, cu două reprezentații săptămînale în limba franceză și una singură în românește, că în primii trei mocnește duhul revoluționar și că dintre ei cel mai june va dinamita scaunul său și întreaga orînduire regulamentară.

Nimic din toate acestea la Eminescu, care în vîrsta precocei lui maturități, între 25 și 33 de ani, chiar dacă și-a pierdut cele mai prețioase puteri în săli nesănătoase de redacție, își închina nopțile studioase șlefuirii necontenite a versurilor și retezării prea vastelor aripi ale Pegasului, în forme și tipare lirice limitative. Combativ la „ziarul vitelor de pripas" din Iași, dar mai ales la *Timpul*, poetul *Epigonilor* și al *Junilor corupți* evolua către idealuri de artă cu problematică transcendentă, consimțind ocazional să-și amintească de virtuțile juvenile și juvenale ale poeziei, în *Scrisoarea a III-a*, dar, consecvent atitudinii organului său publicistic, nu s-a simțit cutremurat de suflul eroic al bătăliilor de peste Dunăre, ca să dea replici superioare *Oștenilor noștri* și lui *Peneș Curcanul*.

Diversitatea de temperament dintre poetul căruia-i ardea pana între degete și cel care scria la rece, cu o combustiune spirituală, ce e drept, cu totul alta, n-a împiedicat stima reciprocă. Alecsandri și-a plătit datoria de recunoștință pentru mențiunea din *Epigonii*, cu acea lectură publică din 1883, în folosul internării geniului prăbușit. Dar și-a plătit-o mai ales cu acel generos salut către tînărul care, admitea el, cînta „mai dulce" decît dînsul și căruia îi ura cu sinceritate o ascensiune continuă. Zborul cosmonautului liric român era frînt, în acea clipă, pentru totdeauna, dar după ce atinsese înălțimile cele mai neajunse. *Luceafărul* său a întunecat și va mai întuneca multă vreme *Steluța* înaintașului său. Așa se și cuvine. Nu este drept însă ca gloria lui Eminescu să se alimenteze din disprețul sumar al operei lui Alecsandri, suprapusă peste o epocă de mari frămîntări, născută din miezul lor și biruitoare în condițiile cele mai grele de luptă.

Prin marile proporții pe care cultura noastră socialistă le dă comemorării ctitorului României moderne și democratice, prin ediția monumentală, în curs de apariție, a operelor lui, amintirea lui Alecsandri cunoaște abia acum ceasul dreptății, prea multă vreme așteptat.

Pastelurile sunt un șir de poesii, cele mai multe lirice, de regulă descrieri, cîteva idile, toate însuflețite de o simțire așa de curată și de puternică a naturei, scrisă într-o limbă așa de frumoasă, încît au devenit fără comparare cea mai mare podoabă a poesiei lui Alexandri, o podoabă a literaturii române în deobște.

TITU MAIORESCU

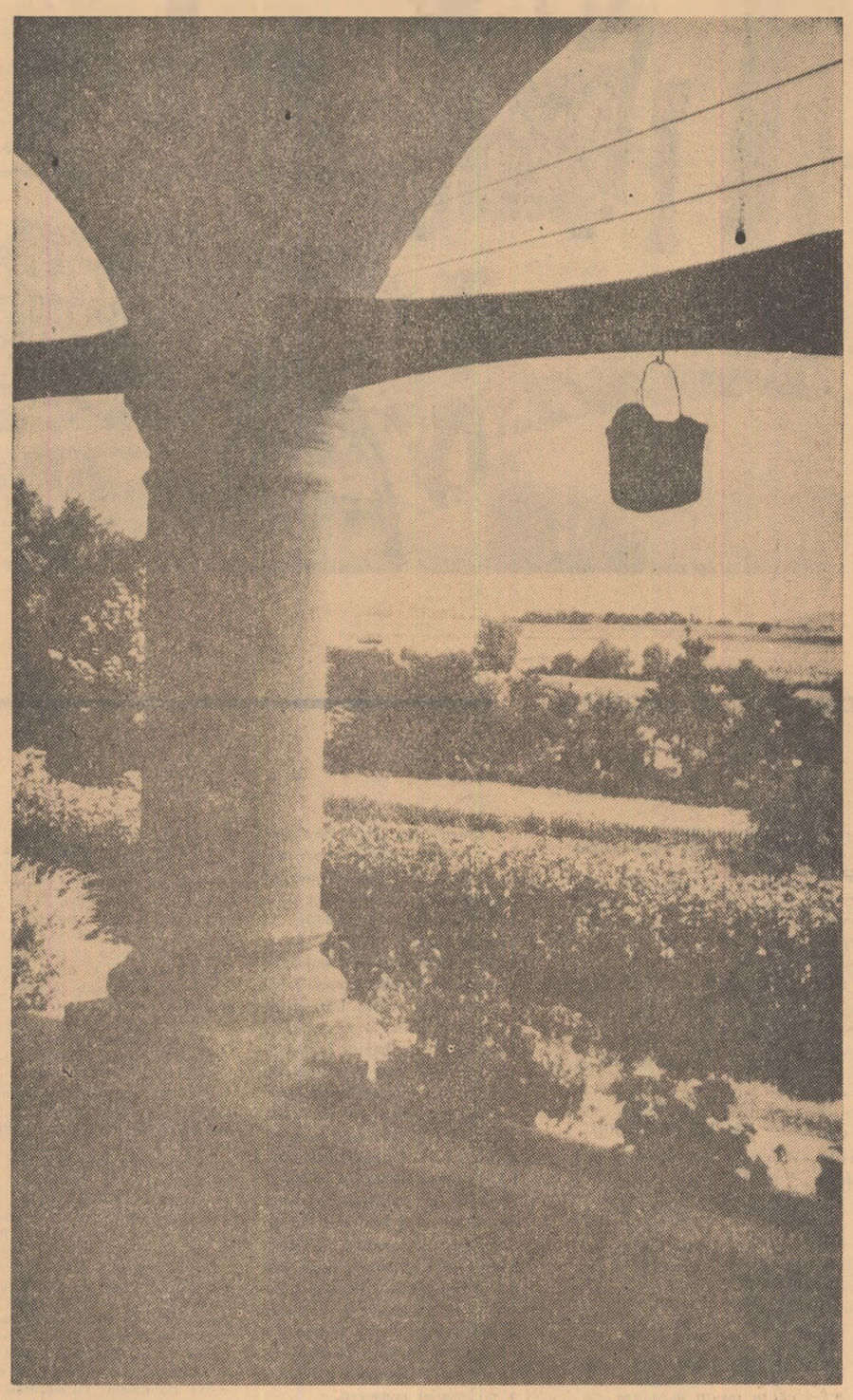

VEDERE SPRE LUNCĂ DE PE TERASA VECHII CASE DE LA MIRCEȘTI

La orice răspîntie a istoriei și a culturii române din o bună parte a veacului trecut, îl găsești pe Alecsandri. Din cei o sută de ani de cultură și literatură modernă, Alecsandri domină aproape cincizeci, de la 1840, cînd apare pe scenă, pînă la 1890 cînd moare.

Istoricul politic nu poate studia acel răstimp de vreme, istoricul cultural și literar nu poate studia un curent de idei, o problemă literară, un gen poetic, fără să întîlnească, aproape întotdeauna pe primul plan, pe Vasile Alecsandri.

G. IBRĂILEANU

● ADRIAN MARINO

In critica și istoria literară

Un fapt trebuie mărturisit de la început: viața, opera și în genere personalitatea lui Alecsandri au inspirat o cantitate apreciabilă de studii, articole și „comunicări", încît a le evalua fie și fugitiv, pe toate — într-un cadru restrîns — devine o imposibilitate. Dar cu aceeași ușurință se poate face și o altă constatare: cîteva linii directoare, care să pună o ordine cît de sumară în acest labirint bibliografic, se desprind repede și oarecum de la sine. De unde o primă concluzie: interpretarea lui Alecsandri a parcurs cîteva etape bine distincte, tipice de fapt pentru întreaga evoluție a exegezei noastre literare.

A fost inevitabil, mai întîi, ca meritele culturale ale scriitorului, fără îndoială considerabile (culegător de poezie populară, fondator de teatru național, patriot pașoptist etc.) să formeze multă vreme unicul criteriu de valorificare și desigur că acest punct de vedere își menține, pe un plan, și astăzi, întreaga sa valabilitate. Căci, cum ar putea fi în primul rînd judecată opera unui pionier, în atîtea domenii literare și culturale, importanta sa acțiune patriotică? T. Maiorescu, N. Iorga și mulți alții (G. Bengescu *Alecsandri, patriot*, 1904, etc.) au subliniat mereu acest aspect, care, multă vreme, a constituit, îndeosebi în ocazii festive, temă de elogii unanime, tradiționale. Dar și azi, o sinteză predominant estetică, precum este aceea a lui G. Călinescu, *Vasile Alecsandri* (1965), nu poate să nu rețină, între altele, „faptul de a fi popularizat, în versuri simple, ideea patriotică", de a fi fost „la nivelul trebuințelor practice de luptă culturală... în consonanță cu aspirațiile politice ale vremii". În acest sens au mers și merg încă majoritatea articolelor consacrate lui Alecsandri, văzut înainte de toate în spirit patriotic, cultural, progresist, pentru inițiative și realizări care i-au asigurat, vreme de decenii, cu o expresie a lui N. Iorga, o adevărată „regalitate literară".

Bazele acestei autorități, necunoscute înainte de nici un alt scriitor român, au fost puse curînd după 1852—1853, cînd apar cele două culegeri, vestite: *Poezii poporale. Balade. Cîntece bătrînești, adunate și îndreptate* și *Doine și lăcrămioare*, ambele primite cu mari ovații. În *Steaua Dunării (1856)*, C. A. Rosetti aduce elogii poetului care „știu cunoaște și exprima adevăratele simțăminte ale românilor". „De atunci poezia se române" constată, la rîndul său, D. Bolintineanu, în *Albina Pindului* (1868). Întîiul studiu de sinteză consacrat lui V. Alecsandri, prilejuit de prima sa ediție de *Opere complete* (1876), publicat în *Convorbiri literare*, de G. Vîrnav-Liteanu, merge — firește — în același sens. Trebuie arătat de asemenea că întreaga critică junimistă, în frunte cu Titu Maiorescu, nu se îndepărtează mult de ceea ce au văzut toți pașoptiștii în opera lui Alecsandri: expresia caracterului național, „simțămîntul natural", „limba sănătoasă". Pe aceste trei idei fundamentale este construit, de altfel, întreg articolul din 1868 al lui Titu Maiorescu, *Asupra poeziei noastre populare*, la care se adaugă paragraful aproape aforistic despre *Pasteluri*, din *Direcția nouă în poezia și proza română* (1872). Aci Alecsandri este așezat „în fruntea marei mișcări", „cap al poeziei noastre literare", pe principii care vor rămîne neschimbate („simțire așa de curată", „limbă așa de frumoasă", „aer răcoritor de putere și sănătate sufletească"). Verdictul va face mult timp autoritate și deși, prin apariția lui Eminescu perimarea sa începe să devină tot mai evidentă, Maiorescu îl repetă, în *Poeți și critici* (1886), articol îndreptat deschis împotriva lui Delavrancea și Vlahuță, care schimbaseră ierarhia în favoarea lui Eminescu. „Valoarea unică" a lui Alecsandri stă în „totalitatea acțiunii sale literare". În ea „vibrează toată inima... compatrioților săi", „dorul de patrie", „farmecul limbei române", „frumusețea proprie a pămîntului nostru natal". Întemeierea literaturii dramatice naționale, participarea lirică la războiul de independență formează pentru critic merite la fel de însemnate.

Negarea lor nu era posibilă, dar ivirea de noi și puternice talente poetice, dintre care cel puțin două făceau foarte dificilă comparația strict literară (în speță Eminescu și Macedonski), determină apariția în critică a unor noi criterii — specific literare — pe care, cum am văzut, Maiorescu nu era dispus să le accepte. În baza lor, gloria lui Alecsandri începe să intre într-o fază de eclipsă (își spunea acum cuvîntul și evoluția sensibilității literare a epocii), cu tendință, în unele cercuri, de a se menține totală și definitivă. În mediile literare, Alecsandri își pierde cu desăvîrșire, după moarte, reputația, datorită în special prestigiului, în creștere vertiginoasă, al lui Eminescu. Chiar și la criticii cu viziune istorică, precum N. Iorga, *Schițe de literatură română* (1893), *Falsificarea operelor de tinerețe ale lui Alecsandri* (*Floarea Darurilor*, 1907), apar destule rezerve, păstrate în fond și în *Istoria literaturii romînești în veacul al XIX-lea* (vol. III—1909), unde un capitol este consacrat „regalității literare a lui Vasile Alecsandri", foarte semnificativ, întrucît, în aprecierea critică a scriitorului: acest text reprezintă o adevărată placă turnantă: amestec de criterii culturale, literare și mai ales istorice, absorbite într-o viziune globală. Opera lui Alecsandri are un caracter de exponență, ea fundează și transmite „o întreagă tradiție". Acest eclectism, care vine de fapt, tot de la Maiorescu, va fi preluat în bloc de întreaga critică universitară și de aci de manualele școlare, ferm tipizate într-o serie de clișee. Despre „iarna în poezia lui Alecsandri", sau „natura în *Pasteluri*" ne amintim cu toții, căci am dat destule teze și examene cu aceste subiecte belferești stereotipe.

Oricît spirit pamfletar, dublat chiar de șicane, ar avea lunga *Analiză critică* pe care Macedonski o consacră „bardului", în *Literatorul* (1882), adevărata critică estetică a lui Alecsandri de aci pornește. Dacă Maiorescu nu analiza deloc, ci numai cita, Macedonski cade în schimb într-o critică pur analitică, tehnică, de atelier, ciocănind poezie cu poezie, aproape vers cu vers, cu preocuparea de a stabili care sînt „poetice" și care nu, ce „greșeli" (de ritm, rimă, accent tonic) se observă. Concexiunea „ideilor" este urmărită, la fel, cu strictețe. Se notează negativ marca frecventă a diminutivelor, sentimentalismul, tendința idilică, verdict ratificat de întreaga critică ulterioară, confirmat în parte și de *Contemporanul* (1882—1883), prin pana lui C. Mille. Dar un studiu propriu-zis critic, cu caracter monografic, va lipsi încă multă vreme, locul său fiind ocupat de lucrări de informație, sau de esență pur didactică (din cele notabile: N. Petrașcu, G. Bogdan-Duică, N. Zaharia etc.), caracterizate printr-o permanentă suprapunere de planuri, care a împiedicat mult timp constituirea unei adevărate imagini critice despre Alecsandri.

Ea începe să prindă contur real, nu acolo unde elogiul lui Alecsandri, devenit convențional, căzuse în clișeu (sfera academică, universitară, didactică), ci la adevăratele spirite critice, la care viziunea devine tot mai exactă. Centenarul nașterii poetului, în 1919, a determinat un real examen de conștiință critică, al cărui puls poate fi luat în speță la G. Ibrăileanu, autorul unui bun articol din *Viața Românească*, reprodus în *Note și impresii* (1926). Aci se face o nouă și precisă delimitare între meritele istorice, culturale, și cele curat literare, „viabile" ale lui Alecsandri, găsite îndeosebi în proză, în însemnările de călătorie, și în „teatrul social". Considerațiile despre „natura clasică" a poetului sînt nu mai puțin judicioase (le vom regăsi și la Pompiliu Constantinescu, într-un articol din 1936, dezvăluit de curînd), și este observat că Alecsandri, fără a întemeia efectiv o „familie de spirite", va fi prizat de unii poeți în special pe această latură. Ion Pillat, pentru care „Alecsandri e poetul nostru clasic prin excelență", „simplitatea clasică a lui Alecsandri — iată dificultatea lui" (*Tradiție și literatură*, 1943) constituie un exemplu tipic. După cum, neîncrederea în același clasicism, definește în fond severitățile lui E. Lovinescu (și ale altora), formulate fie în legătură cu „psihologia feminină în literatura dramatică" (*Critice*, VII), fie despre dramele clasice și romantice, în cadrul unor prefețe, de ediții școlare, reeditate (*Critice*, X). O excelentă polemică împotriva marii admirații a vechiului manual școlar pentru „improbabila" *Rodica*, întreprinde cu vervă, în stil tăios, maiorescian, Vladimir Streinu, în *Pagini de critică literară* (1938).

Rostul acestui examen nu mai putea fi acela al disociațiilor de planuri și nici măcar de „reabilitare" estetică a lui Alecsandri, (operații în esență încheiate), ci de aprofundare și definire exactă, nuanțată, a talentului literar, al scriitorului incontestabil real, cu finețea sa. Fără îndoială, bibliografia e bogată, dar puține titluri, în acest sens, pot fi reținute: un articol din *Revista fundațiilor* (1 oct. 1935) de Paul Zarifopol, un studiu de I. M. Rașcu, din *Convingeri literare* (1937), *Alecsandri... și poezia pură* („Alecsandri și poezia pură"? Dacă prin *poezie pură* înțelegem mai ales armonie interioară — de ce nu?"), un articol de Pompiliu Constantinescu, și cam... atît. Rămîne un fapt de netăgăduit că pînă la apariția *Istoriei literaturii române* (1940) de G. Călinescu, Alecsandri nu-și găsise încă nici adevăratul portretist, nici adevăratul critic. Substanțial, de nivel superior, este și capitolul pe care Șerban Cioculescu îl consacră poetului în *Istoria literaturii române moderne* (1944), valorificare serioasă a întregii opere a lui Alecsandri, foarte atentă la evitarea „confuziilor axiologice", totuși cu temperarea sistematică a exigențelor estetice, prin considerații de ordin istoric. În *Pasteluri* viziunea poetului și arta sa „ajung la maturitate", „scrierile memorialistice, printre care și călătoriile, sînt încîntătoare", etc. După G. Călinescu, Șerban Cioculescu reprezintă, fără îndoială, al doilea critic modern de seamă al lui Alecsandri, contemplat într-un plan de adevărată perspectivă și construcție istorico-literară, pe care aceiași G. Călinescu înțelege s-o amplifice, într-o mică monografie, de apariție postumă, *Vasile Alecsandri* (1965), pe baza vechiului capitol din *Istoria literaturii române*.

Despre spiritul, metoda și valoarea acestui studiu, am scris recent chiar în această revistă și n-are sens a ne repeta. Ar fi de adăugat doar atît că viața și opera lui Alecsandri n-au inspirat încă un portret moral și critic mai reușit. Dar este de precizat un fapt esențial: viziunea lui G. Călinescu poartă amprenta inefabilă a personalității sale. Sînt posibile și alte unghiuri de percepție, factura studiului amintit rămînînd pur eseistică. Tot ce nu corespundea imaginii sale, G. Călinescu a lăsat conștiincios în afară. Omul este văzut în esența sa, calmă, bocmă, optimistă, sensibilitate ușoară (a face din Alecsandri un luptător cu mușchii încordați, un atlet, constituie o eroare). Opera, sever triată, este încadrată în marile linii de dezvoltare a literaturii române. Ca tip artistic, Alecsandri se definește prin vizualitate (a presimțit parnasianismul?), „umor, pictură, înlesnire orientală de povestitor". Distanța între simpla documentare și nivelul unor astfel de studii este și rămîne, totdeauna, considerabilă.

Știm că astfel de observații, care implică și ierarhizări corespunzătoare, au uneori ceva iritant în ele, dar din respect pentru adevăr și pentru exigențele istorici noastre literare, în plină dezvoltare, trebuie arătat că acordăm toată prețuirea documentării ca instrument de lucru. Cercetătorul literar descoperă, adună, ordonează, izvoarele; criticul și istoricul literar vin ulterior și le interpretează. Operațiile sînt corelative, dar calitativ deosebite. În cazul lui Alecsandri s-au adus numeroase contribuții crudite, de ordin analitic, dar pînă în 1940 n-a existat propriu-zis nici o sinteză biografică, realizată fie și pe criterii strict documentare, cum este lucrarea Elenei Rădulescu-Pogoneanu. G. Bogdan-Duică, cel mai activ dintre „documentariștii" vechi, n-a rezolvat decît probleme de detaliu. La fel s-a întîmplat și cu studiul operei. O cercetare comparatistă, foarte documentată, deosebit de necesară în cazul poetului nostru, cum este aceea (anticipată de N. I. Apostolescu) a lui Charles Drouhet, *Vasile Alecsandri și scriitorii francezi* (1924), continuată în *Studii literare* (vol. III. 1943), de D. Popovici și I. Horia Rădulescu, rămîne totuși neconcludentă fără analiza estetică riguroasă. Pot fi subapreciate aceste anchete? În nici un caz! Dar ele nu aduc, în mod inevitabil, decît izvoare, materiale de supus prelucrării, documente, informații și bibliografie.

Trebuie arătat că personalitatea și opera lui V. Alecsandri au stimulat în timpul din urmă deosebit de serios cercetări de arhivă, cu bune rezultate materiale, întreprinse de o serie de studioși, în frunte cu Marta Anineanu, o excelentă cunoscătoare a fondului de manuscrie al Bibliotecii Academiei, care-și face o datorie și o bucurie din a semnala cercetătorilor toate noile sale achiziții. Este o adevărată specialistă, care a dat, în 1957, *Catalogul corespondenței lui V. Alecsandri*, în 1960, un volum de *Corespondență*, iar în 1964, un altul de *Scrisori, însemnări* care include și textul retranscris al jurnalului poetului (1846—1847), publicat încă din 1947 de C. D. Papastate. Sînt trei lucrări copioase, bine făcute, cu caracter tehnic, pline de noi izvoare, absolut indispensabile pentru cunoașterea directă, la nivelul documentului, mai ales a „omului" Alecsandri. Cercetări dezvoltate, și în studii speciale, cum ar fi *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri, Corespondență inedită, 1859—1862* („Studii și materiale de istorie modernă", III, 1960), etc.

Foarte insistent în direcția lui Alecsandri este și G. C. Nicolescu, cercetător preocupat de mai mult timp de personalitatea poetului nostru în triplă calitate de biograf, critic și editor. O *Viață a lui Alecsandri* (1962) a produs controverse aprinse polarizate în elogii abundente, lirice, și în negări radicale. Privind lucrurile cu calm, nu se poate contesta lui G. C. Nicolescu documentarea de bibliotecă, efortul minuțios, laborios. Dar cine are despre biografie o altă noțiune, mai suplă, mai sintetică, mai artistică (deci mai creatoare) este perfect îndreptățit să prefere stilul lui G. Călinescu oricărei construcții stufoase. Înainte de a ne pronunța despre studiul critic propriu-zis, greu de reconstituit din prefețe, studii și articole, este preferabilă așteptarea apariției întregului volum. Fără îndoială, utilă va fi mai ales ediția critică a *Operelor* poetului, din care a apărut recent vol. I, la Editura Academiei (ciclurile: Doine, Lăcrămioare, Suvenire, Mărgăritărele). La stabilirea textului și a variantelor, G. C. Nicolescu a fost ajutat și de G. Rădulescu-Dulgheru, studiul introductiv, notele și comentariile aparținîndu-i în întregime.

În ciuda rezultatelor obținute, la care a contribuit în mod esențial însușirea metodei științifice de cercetare, o lacună serioasă continuă totuși să existe. Ideologia lui Alecsandri, amestec de iluminism și pașoptism, cu evoluție spre junimism, este încă foarte puțin studiată, și dacă n-ar exista vechiul capitol (susceptibil de unele completări și amendări) din cartea lui G. Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească* (1909): *Un junimist patruzecioptist: Vasile Alecsandri*, obscuritatea ar fi destul de mare. Recenta *Istorie a gîndirii sociale și filozofice în România* nu-i studiază ideile, alte analize se fac și ele așteptate. Concepțiile lui Alecsandri, care aparțin în special fondului general pașoptist, cu unele dezvoltări și nuanțe proprii, au locul și importanța lor istorică. Se poate deci spera că un astfel de studiu nu va întîrzia prea mult, completînd cu o notă esențială conturarea imaginii lui Alecsandri în conștiința noastră critică.

VASILE

ODAIA DE LUCRU A POETULUI

Veacul trecut şi generaţia care ne-a precedat ne-au transmis o icoană măreaţă a lui Alecsandri. Nici Eminescu, nici Coşbuc n-au alterat în imaginaţia şi în sufletul înaintaşilor noştri aureola de mărire a bardului de la Mirceşti şi a biruitorului de la Montpellier. Căci, începînd din preajma anului 1840, vreme de jumătate de veac, Vasile Alecsandri a întrupat în sufletu-i generos şi a exteriorizat cu marele-i talent toate aspiraţiile neamului nostru. Alecsandri a fost primul din elita românismului, luptător, interpret şi cîntăreţ. A fost unul din creatorii României moderne ; şi prin prestigiul şi strălucirea talentului său, a simbolizat întreaga epocă şi întreaga operă.

MIHAIL SADOVEANU

● CONSTANTIN TURCU

O poezie de album şi o scrisoare diplomatică

În afară de opera literară cunoscută, publicată aproape în întregime de el însuşi, V. Alecsandri a mai lăsat, răspîndite şi poate uitate, unele creaţii minore — dar, desigur, nu lipsite de talent, de interes şi deci de valoare — prin albumele de familie ale timpului său.

Tinerele fete şi ulterior mondenele soţii din nobilimea şi burghezia românească a secolului al XIX-lea ţineau la loc de mare cinste aceste albume, în care prietenii şi musafirii lor, oameni de talent şi de spirit, erau invitaţi să scrie o pagină-două conţinînd gînduri ocazionale.

V. Alecsandri n-a lipsit de la datorie, nici din acest cîmp de activitate, pe care l-a cultivat, de altfel, după cum vom vedea mai departe, pînă la bătrineţe. Unele din creaţiile de acest fel din tinereţe, le-a grupat şi publicat el însuşi, sub titlul *Suvenire*, în volumul *Doine şi lăcrămioare*, apărut în anul 1853. Altele s-au publicat prin unele reviste, iar recent în volumul tipărit de către Academia Republicii Socialiste România. Cîteva — puţine de tot — vor mai fi existînd, uitate printre amintirile unor bunice şi străbunice, în lăzile lor de zestre. Cele mai multe însă se vor fi pierdut irevocabil, dar nu fără cauze justificabile. Din acestea din urmă, un singur caz formează o lăudabilă excepţie. Este textul de mai jos, scris de V. Alecsandri în albumul — azi dispărut — al unei tinere cu numele Maria Vasiliu-Cristescu din Iaşi, decedată prin anul 1925 în „Azilul Eliza Balş" din Iaşi — şi care text, fiind citit de mai multe ori şi reţinut în memorie — de acum 40 de ani — de către D-na Florica-Ecaterina Carp din Iaşi, ne-a fost recitat zilele acestea cu o fidelitate demnă de admirat. (Aceasta dovedeşte şi marea pasiune a generaţiei de acum o jumătate de secol pentru opera „nemuritorului şi veselului" Alecsandri). D-sa a avut bunăvoinţa să ni-l comunice şi în scris. Îi mulţumim.

În scurt, galantul poet îşi exprimă admiraţia pentru frumuseţea şi tinereţea Mariei Vasiliu-Cristescu, regretînd totodată că nu mai poate fi de 20 de ani.

A M-ELLE
MARIE VASILIU-CRISTESCU

Ah ! Si j'avais vingt ans
Et l'entrain de la jeunesse,
J'écrivais des vers charmants,
Bien des vers à votre adresse

Je dirais que vous tenez
De la rose primevère
Et que vous appartenez
Au ciel plutôt qu'a la terre.
J'ajouterais sans détour,
En bravant votre colère,
Que vous inspirez l'amour
Et le désir de vous plaire.

Mais je n'ai plus mes vingt ans
Et je n'ai plus du courage,
Vous êtes le doux printemps,
Moi, je ne suis qu'un vieux sage.

Mais sage ou fou, jeune ou vieux,
Bienheureux qui voit reluire
La jeunesse dans vos yeux,
L'amour dans votre sourire.

V. ALECSANDRI

D-REI MARIE
VASILIU-CRISTESCU

A de-aş avea douăzeci de ani
şi focul tinereţii,
aş scrie versuri minunate,
versuri multe pentru tine.

Aş spune că te asemeni
cu o floare primăvăratică
şi că aparţii
mai mult cerului decît
pămîntului.

Aş mai adăuga, fără înconjur,
înfruntîndu-ţi mînia,
că tu însuţi dragostea
şi dorinţa de a-ţi place.

Dar, eu nu mai am cei douăzeci
de ani ai mei
şi nici curaj nu mai am ;
iar tu eşti dulcea primăvară,
pe cînd eu nu sînt decît un
bătrîn înţelept.

Înţelept sau nebun, tînăr sau
bătrîn,
prea fericit e acela ce-ţi vede
strălucind
în ochi tinereţea
şi dragostea în surîsul tău.

★

Cu tot marele număr de documente care s-au publicat la împlinirea unui secol de la Unirea Principatelor Române[1]) — lîngă care s-a adăugat şi un volum special de *Studii*[2]), precum şi numerele festive ale tuturor revistelor ştiinţifice şi literare din ţară — mai ies şi vor mai ieşi la iveală şi alte materiale documentare, cu noi şi importante ştiri despre prodigioasa activitate a generaţiei Unirii. O dovadă este şi această nouă scrisoare a lui V. Alecsandri, care se publică acum întîia oară la noi, şi pe care poetul şi diplomatul român a adresat-o, la 18/30 noiembrie 1858, lui Sir Henry Bulwer, la Londra[3]), dezvăluindu-i în amănunt toate uneltirile pe care le săvîrşesc duşmanii Unirii. Activitatea diplomatică şi politică, depusă pentru realizarea Unirii de către V. Alecsandri, se cunoaşte azi în amănunt. El a urmărit acest ţel naţional fără nici un fel de ezitare şi cu o tenacitate demnă de toată admiraţia şi recunoştinţa noastră. A fost omul providenţial care s-a contopit total cu dorinţele şi cu idealul întregului popor român.

Scrisoarea care se publică mai jos cuprinde în esenţă descrierea unor fapte petrecute în preajma alegerilor din 1858, pentru Adunarea Electivă. Se cunoaşte în general acţiunea negativă de atunci a unor elemente reacţionare, puse în slujba unor interese străine, potrivnice Unirii. Dar, ştirile pe care le avem în această problemă provin, în majoritate, tocmai din partea acestora şi trebuie deci folosite cu un discernămînt critic deosebit de sever. Cu atît mai valoroasă este deci scrisoarea lui V. Alecsandri. Ea reprezintă punctul de vedere sănătos, naţional, al poetului şi constituie o nouă dovadă a fineţii spiritului său diplomatic, a poziţiei intransigente, juste şi patriotice, pe care s-a situat şi majoritatea Cămăcămiei, forul superior de conducere al statului de atunci. Reiese clar că sfîrşitul anului 1858 reprezintă momentul afirmării categorice a diplomaţiei româneşti.

Iată, în traducere românească, textul acestei importante scrisori:

Excelenţă,

Primirea binevoitoare şi — îndrăznesc să o spun — afectuoasă — pe care mi-a făcut-o excelenţa voastră, atît la Bucureşti cît şi la Paris, îmi dă curaj a veni să vă informez confidenţial despre problemele ţării mele. Fiind în ajunul unei reorganizări fundamentale şi devenind ca atare teatrul a numeroase intrigi, care ar putea induce în eroare opinia oamenilor eminenţi din fruntea politicii europene, cred necesar şi prudent să pun sub ochii lor un tablou fidel al situaţiei din Principate. În ceea ce priveşte Moldova este o datorie pentru mine, în calitate de secretar de stat, de a trimite un astfel de tablou ambasadorilor marilor puteri garante ale drepturilor noastre şi, în acelaşi timp, este o adevărată fericire pentru mine de a găsi, în persoana eminentului ambasador al Angliei, pe binevoitorul sir Bulwer.

Excelenţa voastră să binevoiască deci să asculte, de data aceasta, nu pe secretarul de stat, ci pe omul particular pe care l-aţi onorat cu preţioasa dvs. prietenie.

După ce i-a suportat cu răbdare pe vogorizi, care au inveselit atît de mult Europa, Moldova a socotit ca o zi de mare prosperitate data de 19 octombrie, fiindcă era ziua solemnă a promulgării Convenţiei acordate Principatelor, prin voinţa a şapte auguşti suverani. Românii, cu buna lor credinţă de ţărani ai Dunărei, şi-au închipuit din acea zi că au reintrat în posesia drepturilor lor antice, şi s-au încrezut cu entuziasm în ideea inviolabilităţii noii lor Constituţii. Însă, vai, ei şi-au făcut socotelile uitînd de oaspeţii lor, agentul Austriei şi Afif-bey.

În adevăr, chiar a doua zi după citirea firmanului pentru instalarea unuia din membrii noului guvern, d-l Ştefan Catargiu împins de instigaţii oculte, a fost cuprins deodată de veleităţi ambiţioase, care-i arătau perspectiva tronului Moldovei. Şi, ca să contribuie puternic la realizarea visurilor sale de mărire, el concepu un mic plan de manevră, amintind de greci — adică de Vogoride. Acest plan consta în păstrarea portofoliului de şef al Departamentului Dinlăuntru, pentru a pune mîna pe administraţia ţării, prin alcătuirea unui minister de oameni cel puţin complezenţi (el a propus în acest scop pe unii din oamenii cei mai stricaţi după părerea publică), numind pe verii şi nepoţii săi în posturile de prefecţi ai districtelor şi, întărit cu aceste instrumente luate din arsenalul Nepotismului, să-şi poată alcătui o cameră entuziastă care să-l proclame, fericită, prinţ al Moldovei !

Din nefericire pentru acest nou pretendent de mîine, el şi-a făcut la rîndul său socotelile fără cei doi colegi ai săi — d-nii Vasile Sturza şi Panu — care veniau la putere cu hotărîrea fermă de a respecta şi a face să se respecte Convenţia. Cămăcămia se găsi deci împărţită de la început, în două tabere — aceea a unei minorităţi ambiţioase şi aceea a unei majorităţi imparţiale. Dar, spre a nu împiedica mersul lucrărilor, şi pentru a-şi da reciproc o mărturie strălucită a dorinţei lor de a face să domnească cea mai perfectă armonie în sînul Guvernului, cei trei Locotenenţi princiari recunoscură de comun acord necesitatea de a admite principiul constituţional al majorităţii ca bază a tuturor actelor lor viitoare. Ei procedară după aceea la alcătuirea Ministerului şi, după vreo 15 zile de lupte în problema portofoliilor şi a alegerii noilor miniştri, ei sfîrşiră prin a se pune de acord în unanimitate asupra Instrucţiunilor privitoare la aplicarea legii electorale. Aceste instrucţiuni au fost confirmate imediat şi publicate de Monitorul Oficial al Moldovei.

Pînă aici totul mersese destul de bine, deşi cu încetiniri şi cu hărţuieli incompatibile cu termenul prescris de către Convenţie, pentru aplicarea legii electorale. Însă, de aici încolo, începu o nouă fază, plină de peripeţii stranii, de incidente scandaloase, provocate de încăpăţînarea nenorocită a d-lui Catargi, şi mai ales o fază de atentate contra Convenţiei, sistematic executate de către agentul Austriei şi Afif-bey.

Mai întîi, agentul Austriei — singurul dintre colegii săi din Iaşi — începu atacul împotriva articolului I-iul al acestei Convenţii, care constituia Moldova şi Valahia sub denumirea de Principatele Unite. El refuză să vizeze paşapoartele eliberate de Guvernul local, sub pretextul vizibil că erau prevăzute cu epigraful Principatelor Unite. Această măsură, pe cît de riguroasă, pe atît de surprinzătoare, stabilind un fel de blocus pe linia de frontieră a Austriei, făcu să sufere atît interesele naţionalilor (noştri), chemaţi de afaceri în străinătate, cît şi acelea ale proprilor supuşi ai Agenţiei. D-l Goedel Lannoy împinge oroarea faţă de titlul susmenţionat pînă la restituirea notelor oficiale ale autorităţilor locale — ale căror plicuri poartă pe exergă inscripţia Principatele Unite — fără a le deschide !

Această frumoasă faptă de arme, săvîrşită de Austria, încurajă îndată Turcia să dezlănţuie, la rîndul său, o şarjă strălucită asupra celui de al doilea articol al Convenţiei şi, ca să reuşească mai bine, ea căută să-şi asigure spioni la faţa locului. D-l Catargi era omul ei. El primi lozinca şi lupta începu.

Chiar în ziua confirmării Instrucţiunilor de către cei trei caimacami, domnii Vasile Sturza şi Panu pătrunşi de grava responsabilitate care îi apasă şi neîncrezîndu-se — nu fără dreptate — să predea operaţiunile electorale în mîinile creaturilor prea celebrului Vogoride, au socotit necesar ca să opereze de urgenţă cîteva schimbări în corpul administratorilor de districte, şi să propună drept candidaţi oameni integri şi independenţi ca opinie. Rezistenţa d-lui Catargi de a accepta această propunere (fu) îndîrjită. Şi aceasta nu dintr-un sentiment de respect exagerat, invocat mai tîrziu pentru limitele pe care firmanul imperial le pune schimbărilor de funcţionari, ci în interes personal. Dovadă este schimbarea prefecţilor din patru districte, propusă în aceeaşi zi de d-l Catargi însuşi. Această rezistenţă s-a manifestat prin gesturi de mînie vehementă, după care declarînd că nu mai vrea să se supună principiului majorităţii, el părăsi brusc pe colegii săi pentru a nu mai reveni la post.

Zadarnic fu rugat, invitat, somat, să ia parte la lucrările Cămăcămiei. El se închise ca şi Achile în mînia sa şi nu mai invocă alte divinităţi decît pe Goedel Lannoy şi pe Afif-bey. Aceşti domni, susţinuţi de cîţiva vechi frondeuri, îl înconjurară în încăpăţînarea sa şi îl sfătuiră să facă o plîngere la Constantinopol. Între timp, mersul lucrărilor se oprise, termenul hotărît pentru alegeri se apropia, Instrucţiunile trebuiau să plece spre districte, ţara era emoţionată, agitată. Ce era de făcut ? S-a scris d-lui Catargi, făcîndu-i-se o ultimă invitaţie. El a răspuns, pînă la urmă, că nu primeşte. Atunci am crezut în drept să activăm fără cooperarea nobilului recalcitrant şi, în virtutea principiului majorităţii, şi în virtutea principiului autorităţii domnii Sturza şi Panu decretară destituirea creaturilor lui Vogoride, precum şi înlocuirea lor imediată cu oameni imparţiali. Să adăugăm aici, pentru a explica şi mai bine cauza mîniei d-lui Catargi, că printre prefecţii destituiţi se găsea unul dintre nepoţii săi şi directorul Departamentului Dinlăuntru, un anume Pruncul, blestem al tuturor guvernelor rele, întrunind, alături de o incapacitate recunoscută, toate viciile fraudei, delapidării şi trădării.

La cîteva zile după acest incident, d-l Catargi s-a prezentat la palat însoţit de Afif-bey şi înarmat cu o depeşă telegrafică de la Constantinopol, adresată acestui înalt funcţionar de către Ali paşa. Această depeşă dojenea sever purtarea majorităţii Cămăcămiei şi îi poruncea — ca pe vremea ilustrului Vogoride — să revină asupra actelor deja îndeplinite. Astfel, ea ataca articolul II al Convenţiei, adică acela care consacră Autonomia ţărilor. Guvernul s-a mulţumit să răspundă că nerecunoscînd acestei comunicări vreun caracter oficial şi considerînd misiunea lui Afif-bey ca terminată chiar din ziua cînd s-a citit firmanul de instalare, nu mai putea să acorde depeşei susmenţionate decît valoarea unei păreri personale. De atunci încoace, aceeaşi scenă se repetă din patru în patru zile. Afif-bey aduce depeşe, după care refuză să dea copii şi capătă mereu acelaşi răspuns. În sfîrşit, ieri, Guvernul a primit de la Fuad paşa o depeşă prin care îi anunţă că Afif-bey este însărcinat să-i facă comunicări cărora este invitat să li se conformeze. Dar înaltul funcţionar refuzînd să facă comunicările în scris, Guvernul a socotit că nu este dator să ia vreo măsură decisivă cu privire la ele.

Acestea sînt evenimentele care s-au petrecut de la instalarea Cămăcămiei. Se poate vedea aici, de o parte, un guvern care merge pe calea legalităţii şi, de altă parte, un bătrîn boier care serveşte ca instrument orb al uneltirilor Turciei şi Austriei. Ţara a asistat cu calm la spectacolul faptelor regretabile pe care am avut onoarea să le expun Excelenţei voastre. Totuşi — faţă de măsura luată de agentul Austriei cu privire la hîrtiile oficiale ale guvernului Moldovei, în timp ce ceilalţi consuli din Iaşi au recunoscut fără dificultăţi dreptul ţării stabilit prin întîiul articol al Convenţiei, faţă de dreptul de ingerinţă pe care Poarta încearcă să îl-l aroge, faţă de sprijinul pe care un membru rătăcit al Cămăcămiei caută să-l afle la Constantinopol, chiar în dauna autonomiei ţării sale—ne întrebăm cu teamă dacă Convenţia este un adevăr sau o înşelăciune, şi dacă puterile garante ale drepturilor noastre ne-au acordat o „cartă" în folosul nostru, ori mai degrabă în folosul Turciei şi Austriei ?

Excelenţa voastră va judeca oamenii şi întîmplările din Moldova, cu experienţa omului de stat şi cu imparţialitatea omului de inimă. Eu vă binevoi, de asemenea — îndrăznesc să sper — să-mi iertaţi inoportunitatea acestei lungi scrisori, în virtutea sentimentelor de înaltă consideraţie şi de ataşament sincer pe care i-l poartă

prea umilul şi prea
devotatul său servitor,
V. Alecsandri

Iaşi, 18/30 noiembrie 1858.

1) Academia R.S. România, **Documente privind Unirea Principatelor** (vol. I, **documente interne**, 1854—1857, Bucureşti, 1961, în 778 pagini ; vol. II, **rapoartele consulului austriac din Iaşi**, 1856—1859, Buc. 1959, în 550 pagini ; vol. III, **corespondenţă politică**, 1855—1859, Buc. 1964, în 700 pagini)

2) Acad. R.S. România, **Studii privind Unirea Principatelor**, Buc. 1960, în 542 pagini.

3) **The Slavonic and East European Review**, Londra, decembrie 1963, vol. XLII, nr. 98, p. 191—193, unde se publică această scrisoare (text francez) de către dl. E. D. Teape — profesor, cunoscut pentru interesul pe care-l arată ţării noastre.

ALECSANDRI

● OVIDIU PAPADIMA

„DESCOPERIREA" POEZIEI POPULARE

De mai bine de trei decenii — de la apariția cărții de amintiri *Autrefois et aujourd'hui*, a Mariei G. Bogdan, fiica lui V. Alecsandri — istoricii noștri literari, pînă la cei mai merituoși ai zilelor noastre, au fost puși în încurcătură de o afirmație a poetului, consemnată în această carte: „1841—1842. Moartea mamei mele în 2 februarie... Călătorie în munți. Descoperirea comorilor poeziei populare".

În aparență, totul e foarte clar. Mărturia lui Alecsandri e categorică. Faptele par să o confirme. Pînă atunci scrisese poezii doar în limba franceză. Între cele 24 poezii franceze pe care le conține manuscrisul 178, primele sînt datate încă din 1838, din timpul șederii sale la Paris. Poetul era mîndru de ele. La prima întîlnire cu Elena Negri, îi recită strofe din *„Zunarilla"*, una dintre aceste poezii. În 1841, colaborînd la *Spicuitorul moldo-român* — revista româno-franceză a lui Gh. Asachi — publică poeziile *Le Cosaque, La jeune fille* și *A Mr. de Lamartine par un jeune moldave*. Semnificativ e faptul că Alecsandri nu se gîndește măcar să facă traducerea lor în românește, care se publică aici sub semnăturile lui I. Poni, D. Gusti și Gh. Asachi. După cum le indică și titlurile, poeziile se înscriu în tematica și stilul poeziei romantice franceze. În proză, Alecsandri se îndreptase spre literatura română publicînd *Buchetiera de la Florența*, — e drept, scrisă la stăruința expresă a lui Mihail Kogălniceanu, care îl sechestrase prietenește, pentru aceasta, la moșia sa, Rîpile. Remarcabilă realizare de proză românească, ea rămînea încă, prin tema vieții de artist, în atmosfera romantismului european. În schimb, către sfîrșitul anului 1842, într-un calendar popular scos de Kogălniceanu, Alecsandri apare ca poet înplîntat adînc în poezia populară românească. Întîlnim aici *Hora, Cîntec haiducesc* și altele. În 1843 publică *Tătarul*, în „Albina românească"; iar în 1844, în „Propășirea", cîteva dintre mărgăritarele cele mai de preț ale masivului ciclu de *Doine* — „poezii de colibă" cum le numiseră strîmbînd din nas cîțiva aristocrați franțuziți — prin care Alecsandri se impune dintr-odată ca poet al poporului său. De aici pînă la afirmația că Alecsandri a descoperit cu adevărat comorile poeziei populare, și nu numai pentru sine, dar pentru toți compatrioții săi, căci el le-a descoperit într-un sens în care nu erau cunoscute pînă atunci, și anume marea frumusețe, marea valoare literară a acestei poezii — nu e decît un pas. Dar tocmai acest pas se împiedică de mari semne de întrebare cînd încerci să-l faci în capul întregii epoci, în al cărei centru stă la noi mult frămîntatul *An 1840*, pe care îl întîmpina Gr. Alexandrescu, cu atîtea mari speranțe de înnoire socială și spirituală, în celebra lui poezie în care interoga viitorul imediat. Pasajul în care Alecsandri situa descoperirea poeziei populare în călătoria întreprinsă în anul 1842 a fost extras de Marie G. Bogdan dintr-un manuscris pierdut al poetului, intitulat *Souvenirs de ma vie*, dăruit ei în 1881, deci foarte probabil datînd din apropierea aceluiași an tîrziu. Manuscrisul începea cu un pasaj surprinzător, dar extrem de caracteristic pentru întreaga lui ținută: „Familia mea e originară din Veneția. În epoca în care această republică se afla în toată splendoarea ei, unul din străbunii mei cu inima vitează, cu spiritul aventuros, a venit să-și pună brațul în serviciul Moldovei". Mai departe, vorbind de călătoria lui spre patrie în 1839, poetul notează că, sosind în Veneția, „o voce misterioasă" îi vorbește de „trecutul glorios" al familiei sale și „un presentiment vag" îl agită în ceea ce privește viitorul lui. Desigur, presentimentul unei străluciri pe care cea a strămoșilor să n-o umbrească. Totul pare deci un autoportret destinat posterității, realizat în lumina gloriei pe care poetul o simțea în jurul-i după succesul de la Montpellier, cu *Cîntecul gintei latine*, biruință pe care o socotea tot atît de importantă pe plan european ca și cea de la Plevna. „Descoperirea" poeziei populare e însemnată aici de Alecsandri cu un discret orgoliu, pe traseul realizării acelui viitor presimțit sub gloria leului venețian.

Să ne amintim însă că, în 1840, după spectacolul dat cu piesa *Furiosul* în Iași, Costache Caragiale — venit atunci pentru prima oară în turneu din Țara Românească — antrenat de ovațiile publicului, declara: „părăsind de astăzi titlul de *cosmopolitan*, în veci mă fac *moldovan*". Într-alt manuscris — tot de mai tîrziu și tot fragmentar, însă mult mai apropiat ca dată, și anume ciorna unei scrisori către Ubicini din 1856—1857 — vorbind de anii în care scrisese ciclul *Doinelor* și de începerea publicării lui în „Propășirea", Alecsandri înfățișează, fără emfază, spiritul epocii care îl generase: „Se produsese în această vreme o mare mișcare de idei atît în Valahia cît și în Moldova; tineretul își desfăcea aripile... Sentimentele de naționalitate și de independență își făceau drum prin toate mijloacele. Alexandrescu scria fabule politice (...) Ion Ghica ținea un curs de economie politică la Iași, Kogălniceanu un curs de istorie națională, Bălcescu aduna materiale pentru „Magazinul istoric" (...) eu aduceam, ca dovadă a naționalității noastre, cîntecele populare, superstițiile, obiceiurile care scoteau în evidență înrudirea noastră cu rasa latină". La ce se refera Alecsandri? Împrejurările sînt unanim cunoscute: urmările totuși rodnice ale încercării „partidei naționale" din Obștească Adunare a Țării Românești, în frunte cu Ion Cîmpineanu, de a realiza unirea celor două principate — sub domnia acestuia sau a lui Mihail Sturza — și independența națională prin desprinderea de Turcia; pe de altă parte, învățămintele complotului prin care Mitiță Filipescu și grupul său de entuziaști ai lui Cîmpineanu încercaseră să precipite evenimentele, printr-o răscoală internă corelată cu acțiunea internațională începută încă din 1838.

Eșecul călătoriei lui Cîmpineanu la Constantinopol și în Occident spre a-i cîștiga pe factorii politici hotărîtori pentru planurile mărețe ale partidei naționale, le-a arătat patrioților noștri că poporul român nu era deajuns de cunoscut acolo unde se decidea soarta Europei. Înăbușirea cruntă a complotului din Țara Românească l-a învățat că nimic nu se putea face cu sorți de reușită, fără de pătrunderea adîncă în mase. Țărănimea clăcașe intră firesc în centrul tuturor voințelor înnoitoare. Aceste frămîntări și învățăminte au ecouri puternice și în Transilvania, unde cărturari și oameni politici ca Gh. Bariț urmăreau cu atenție evenimentele de dincolo de Carpați.

Astfel creația populară — care constituise pretutindeni în Europa obiectul admirației romanticilor — capătă o nouă strălucire în ochii patrioților noștri, ca expresie a sufletului poporului român și a genului său, iar gloria trecutului, începînd cu moștenirea daco-latină, este chemată să justifice drepturile acestui popor la o viață națională independentă. În acest moment, trecutul istoric și creația populară au trebuiau să fie „descoperite", ci aduse la lumină, înfățișate cu mîndrie tuturor și pretutindeni. În 1842, Ion Ghica și Gr. Alexandrescu întreprind o călătorie prin Oltenia, invitîndu-l și pe Alecsandri, care însă nu-i poate urma. Din această călătorie se nasc poeziile de intens suflu eroic și social: *Umbra lui Mircea la Cozia, Răsăritul lunii la Tismana, Mormintele la Drăgășani*. Tot în acel an, C. Bolliac cercetează cu un grup de amici mînăstirile din Țara Românească, iar în 1844 localitățile de-a lungul Dunării, „pentru a cunoaște pămîntul nostru și tezaurele ce le ascunde celor ce nu le caută". Interesul pentru folclor e tot atît de mare, în cercuri foarte largi. În 1843, în prezența domnitorului G. Bibescu, se deschide cu solemnitate la București străvechiul tîrg al Moșilor, și aici joacă sărbătorește „călușarii români". Tot în acel an, la balul dat de marele vornic Știrbei în cinstea prințului Albert de Prusia, se joacă „hora", „jojeasca", și „dansul național de brîu". În Transilvania, Gh. Bariț publică în 1839, în „Foaia pentru minte", *Cîntece poporane de pe la Sibiiu*, un *Vers popular (trimis de la Caransebeș)*, versuri culte în stilul folclorului, de Fodor Andras, și îndeamnă cititorii să culeagă poezii, povești ș.a., din popor. În Moldova, Alecu Russo întreprinde călătorii în munții de la Piatra, întorcîndu-se dintr-una din ele, în 1839, cu „tezaure" folclorice, cu „o culegere de doine și o legendă" populară. În 1840 G. Asachi publică *Dochia și Traian dupre zicerile populare a românilor*, baladă împreună cu melodia ei. În „Dacia literară", C. Negruzzi vorbește de *Cîntecele populare a Moldaviei* a căror „muzică și poezie" le află „potrivite cu firea pămîntului și a locuitorilor", și amintește că „dulceața acestei simple poezii" a atras muzicieni ca Herffner și Rujițki, care au compus pe motive folclorice melodii cărora „nici armonie, nici origmalitate" nu le lipsește. În *Piatra Teiului*, scrisă în 1839, A. Russo considera că „poezia aceasta feciorelnică a baladelor noastre populare e în adevăr sublimă". În 1842, Iordache Malinescu trimite din Moldova, spre publicare în „Foaia pentru minte", trei *Doine* scrise de C. Negruzzi în vers popular. În 1843, C. Bolliac scrie *Maria din Bezdat* și *Zinele*, balade pe motive populare. În vara 1844, în articolul *Cîteva reflexii asupra poeziei noastre*, Andrei Mureșanu scrie cu căldură despre „versurile populare firești, fără nici o legătură măestrită", dar care „au un ce poetic în sine ce ne place nouă, după care mulți ne batem capul, împlînd coli, ba cărți întregi" ...și le recomandă ca model tinerilor poeți culți, pe care îi critică. Prin urmare, nu numai că interesul pentru poezia populară constituia o largă realitate, pretutindeni la noi, în întreaga perioadă 1839—1844, dar exista și entuziasta apreciere a valorii ei artistice, ca și tendința de a pleca de la ea în creația cultă.

Alecsandri nu avea nevoie să descopere folclorul prin alții, deși totul fremăta în acest sens în jurul lui. El era un firesc cunoscător al folclorului nostru încă din copilărie, ca și toți cei din generația sa. În 1849, în scrisorile către Alecu Hurmuzachi, cu care însoțește începutul publicării colecției sale de balade populare în foaia „Bucovina", o spune clar: „Care în copilăria sa nu a fost legănat de dulcele cîntic de *Nani-puiule* și cu povești pline de zmei ce alungă pe Făt-Logofăt (...)? care nu a fost îngrozit cu numele de strigoi, de tricolici (...)? Cine nu s-au amestecat printre flăcăi și fete la clacă sau șezătoare?" ...Casa simplă de țară a tatălui său, ca și cea a poetului de la Mircești, n-au fost niciodată izolate orgolios de oamenii locului. Ceea ce a realizat Alecsandri prin adunarea poeziei populare — și acesta e uriașul său merit aici, ca și în atîtea alte domenii ale literaturii și culturii românești — a fost monumentul care s-a înălțat mai larg și mai sus decît toate celelalte ale epocii lui. Ridicîndu-se deasupra orizonturilor și entuziasmelor locale, a căutat să adune la un loc opere reprezentative ale creației folclorice a întregului popor român, în carate de maximă strălucire artistică. A întrunit ca într-un fluviu bogat și limpede toate tendințele și curentele epocii lui în aprecierea folclorului și în inventarierea lui. Culegerea sa de poezii populare nu e numai un monument al folclorului nostru liric și epic în versuri, ci al întregii noastre literaturi populare. În notele edițiilor din 1852—53 și 1866 aflăm subiecte de basm, consemnări de tradiții și legende, texte de zicători și proverbe, urări cu plugul și cîntece de nuntă, descîntece și ghicitori, frămîntări de limbă și jocuri de copii, cîntece de leagăn și strigături, elemente de calendar și de meteorologie populară. Aceste note explicative cuprind nu numai sublinierea frumuseților artistice ale textelor, ci întreg crezul folcloristic al epocii: semnalarea caracterului lor istoric și în primul rînd a elementelor de latinitate, descifrarea trăsăturilor morale exemplare ale sufletului poporului care le-a creat, schițarea tablourilor de viață, de moravuri, de stări sociale pe care le cuprindeau. Pe deasupra tuturor însă, stă valoarea artistică imensă a baladelor sale, printre care se află capodopere ale literaturii universale. Nimeni n-a exprimat mai simplu și mai frumos acest adevăr ca B. P. Hașdeu, cînd afirma că — atîta timp cît vor răsuna în graiul românesc *Miorița, Toma Alimoș, Mînăstirea Argeșului* — numele lui Alecsandri va rămînea legat, indisolubil și congenial, de ele.

FAMILIA POETULUI

● DUMITRU MICU: JURNAL

POETUL PEISAJELOR CALME

VEDERE DIN LUNCA SIRETULUI

La lampă, și cînd ziua cu totul s-o umbri,
Voi reciti Pasteluri de V. Alecsandri...

Vacanța a luat — vai! — sfîrșit, odată cu începerea concursului de admitere în facultăți, și nu pot reciti **Pastelurile**, cum s-ar cădea, într-un cadru pillatian, cu decor de mere pîrguite și coșuri „cu struguri și cu nuci"; îmi dăruiesc această voluptate seara, în urult de tramvaie, ca o binemeritată compensație a tristeții („i-re-me-di-a-bi-le") provocate de lectura multor, prea multor teze (mizerabile) în care mi se povestește rudimentar și nu rareori agramat (atenție, stimați colegi din învățămîntul mediu!) subiectul poeziei **Peneș Curcanul** sau biografia lui Radu Comșa, care „ne este foarte bine redat" în **Întunecare**. Autorul său afiu din teze că ar fi un anume C. Petrescu, care a mai scris cică **Patul lui Procust**, **Apostolii** și **Locul unde nu s-a întîmplat nimic**.

Că Ion Pillat îl prețuia pe Alecsandri într-atîta încît îl citea „la lampă" e de înțeles. Poetul meleagurilor argeșene și al Miorcanilor recunoștea în cîntărețul „luncii din Mircești" un precursor. Îmi închipui însă că nu numai poetul, ci deopotrivă și iubitorul de poezie, criticul fin Ion Pillat, încerca bucurii delicate, la lectura **Pastelurilor**. Nu numai în ambianța de la Florica, ci chiar în circumstanțe atît de puțin prielnice emoției estetice precum cele amintite, nu se poate să nu tresari în prezența frumuseților descoperite mai în fiecare pagină. Căci la orice lectură de poezie descoperi valori noi, așa cum o piesă muzicală te cucerește altfel la fiecare nouă audiție. Vasile Alecsandri este, în **Pasteluri** mai ales, un artist rafinat, creator de imagini și viziuni surprinzătoare. Regretatul Tudor Vianu citează undeva ca exemplu de măiestrie picturală reprezentarea gîndacului galben care se urcă pe un fir de iarbă verde (**Sfîrșitul iernii**):

„În cîmpul veșted iată un fir de iarbă verde
Pe care-ncet se urcă un galbin gîndăcel
Și sub a lui povară îl pleacă-ncetinel".

Într-adevăr, mica scenă ne revelă un Alecsandri care se exersează, cu bune rezultate, în făurirea de „émaux et camées". Ochiul său exersat se îndreaptă iute și sigur către detaliul plastic revelator, cu ascuțită sensibilitate pentru valorile cromatice. Pe alocuri dăm de asociații cu totul neașteptate. Florile au în ele clopoței, iar pulberea zăpezii e ca nisipul alb, fierbinte, din deșerturile africane:

„Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gîndăcel, un fluture, un clopoțel în floare".

„Valuri albe trec în zare, se așează-n lung troian,
Ca nisipurile dese din pustiul african".

E normal ca un poet ce rămîne entuziasmat de spectacolul urcării unei gîze pe un fir de iarbă să exceleze în construirea de reprezentări grațioase. Se pot transcrie nenumărate versuri prin care trece ca o adiere de boare matinală senzația de fraged și delicat, emoția în fața frumuseților simple. „Iar în lunca pudrată cu mărunt mărgăritar / Saltă o veveriță mică pe o creangă de stejar"; „Iată-o gingașă mlădiță cu șiraq de mărțișori... / Tu o rupi... Ea te stropește cu fulgi albi răcoritori..."; „El se-naltă de trei suliți pe cerească mîndră scară / Și cu raze vii sărută june flori de primăvară, / Dediței și viorele, brebenei și toporași / Ce răzbat prin frunzi uscate și s-arată drăgălași"; „Purtînd cofița cu apă rece / Pe ai săi umeri albi, rotunjori, / Juna Rodică voioasă trece / Pe lîngă junii semănători...".

Arta iconografului se realizează integral în special în pastelurile înfățișînd priveliști invernale. Acestea, luîndu-și elementele imaginii adesea din regnul mineral, apelînd frecvent la cristale, încorporează natura în artă. Cartea se umple de arabescuri, caligrafii și umbre chinezești, comparabile nu numai și nu atît cu întîmplări similare ale școlii parnasiene, dar și cu, mai ales, decorurile unor poeme de autori moderni. Iată un peisaj fantastic, parcă lunar, eminescian:

„Tot e alb pe cîmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca fantasme albe, plopii înșirați se pierd în zare.
Și pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd satele pierdute sub clăbuci albii de fum".

Nu mai puțin remarcabil — în același sens — e „tabloul măreț, fantastic" din **Miezul iernei**.

O strofă din **Gerul** poate rivaliza cu pasaje din **Iarna blajină** de Arghezi. În ambele admirăm forța imaginației asociative: **„Gerul face cu-o suflare pod de ghiață între maluri,**
Pune streșinilor casei o ghirlandă de cristaluri,
Iar pe fețe de copile înflorește trandafiri...".

(Alecsandri)

„Apa face minuni
Și soiuri de minciuni.
La jgheaburi, burlane și ciuturi:
Vergele, mărgele și ciucuri".

(Arghezi)

Foarte în concordanță cu sensibilitatea cititorului modern sînt cu toată patina vremii, ba tocmai prin aceasta, mai cu seamă acele pasteluri pe care le-aș numi vizionare. Amestecul de real și fantastic, grandiosul terifiant capătă, în unele din ele, un spor de expresivitate, de lirism, prin cadența ușor anacronică a versurilor, prin atmosfera oarecum bolintineneasca. Le-aș asemăna cu picturile murale exterioare ale străvechilor biserici: alterate parțial de intemperii, ele și-au sporit prin aceasta farmecul misterios, inanalizabil. **Viscolul** este **Prigoana** lui V. Alecsandri: „Viscolul frămîntă lumea. Lupii suri ies după pradă, / Alergînd, urlînd în urmă-i prin potopul de zăpadă. / Turmele tremură; corbii zbor vîrtej, răpiți de vînt, / Și răchițile se-ndoaie, lovindu-se de pămînt".

În **Cucoarele**, priveliștea lărgindu-se pînă la cuprinderea unei întregi jumătăți a globului și umplîndu-se în consecință de vietăți ale ținuturilor depărtate, dobîndește, în realismul ei, atributele fabulosului:

„Ele vin din fundul lumii, de prin clime înfocate,
De la India Brahmină, unde fearele-ncruntate,
Pardoși, tigri, șerpi gigantici stau în jungli tupilați,
Pîndind noaptea elefanții cu lungi trompe înarmați".

Deșartă prezumție a unor istorici literari de a fixa scriitorii și operele în rubrici, cum înfig naturaliștii în insectare gîngăniile! Opera este emanația unui suflet viu și ca atare comunică peste frontiere și cronologii cu alte creații ale spiritului. Alecsandri a adunat în sine, ca o scoică marină, atîtea ecouri din lirica anterioară și contemporană, anunțînd în același timp atîtea din glasurile poetice care aveau să răsune după amuțirea lui! Am pomenit pe Eminescu și pe Arghezi. Cu mai mult temei se pot face unele apropieri de Topîrceanu. **Concertul în lunca** e o replică anticipată, dacă se poate spune, a **Rapsodiilor de toamnă**. O sumedenie de vietăți se strîng în poezia lui Topîrceanu la un loc, mînate de panică, de spaima de vîntul toamnei. La Alecsandri, flori, păsări, insecte se înfrățesc în cîntul de privighetoare. Spectacolul este aici nocturn, feeric, ritual al Învierii, oficiat în „lumea celor care nu cuvîntă" și pentru frumusețea lui ar merita să fie reprodus în întregime. Întîi ne sînt arătate o mulțime de neamuri de flori, printre care se disting, în frunte, „luminărelele"; „roiu de flacări ușurele, lucioli scînteietoare", care răspîndesc „prin crengi, prin tufe, o văpaie albăstrie". Apoi vin păsări: dumbrăvenci, „granguri de aur", „ciocîrlii, oaspeți de soare", rîndunele, mierle, cucul, gaița, stigleți, presuri, „macalendri ce prin tufe se alungă", „duioase turturele". Pe mai toate le vom reîntîlni în **Nunta în codru** a lui Coșbuc. Cel puțin două versuri din **Concertul în lunca** îl anticipează pe D. Anghel:

„Și se pare că s-aude prin a raiului cîntare
Pe-ale îngerilor harpe lunecînd mărgăritare".

Privighetoarea, de al cărei „cîntic fără nume" „lumea-ntreagă stă pătrunsă" vestește **Noaptea de mai** a lui Macedonski.

„Veniți, privighetoarea cîntă și liliacul a-nflorit".

Ecouri premacedonskiene se găsesc de altfel și în **Lunca din Mircești**:

„Este timpul re-nvierii, este timpul re-nnoirii.
Ș-a sperărei zîmbitoare, ș-a plăcerei, ș-a iubirei".

Pînă și Bacovia (cel din **Note de primăvară**, exclusiv) se află în **Pasteluri**. Cutare strofă din **Sfîrșitul iernii** („**Lumina e mai caldă și-n inimă pătrunde...**) prefigurează emoția (mult mai intensă) din **„Verde crud, verde crud... / Mugur alb, și roz și pur..."**

...Așa — vor zice profesorii savanți, „doctorii în literatură" [1] — se poate dovedi orice! Se pot face apropieri pînă și între, să zicem, Creangă și Rabelais! În ce mă privește, nu țin să dovedesc nimic. Notez fără pretenții, impresii, reflecții de lector. Poate că își au și acestea utilitatea lor. Pot apropia tineretul de o carte, de un scriitor. Pot stimula gîndirea proprie a cititorului. E ceva și asta... Și, în tot cazul, este atît de profitabil pentru spirit să uiți, după o zi de lectură profesională, șabloanele docte și școlărești și să divaghezi, pornind de la un text frumos, de pildă de la... **Pasteluri** de V. Alecsandri.

[1] Cf. interviul lui François Mauriac din **Secolul XX**, nr. 6, 1965.

VORNICUL ALECSANDRI ȘI GIUPÎNEASA LUI

(Urmare din pag. 1)

nat de părinții săi, dar și însuși avînd plecare și rîvnă de științi, merge spre îndeplinirea cursului învățăturii la școlile din Paris a crăiei Franții" — Alecsandri pleca din țară către sfîrșitul lui iulie (originalul francez al aceluiași act, autentificat și de consulatul francez din Iași, poartă data de 18 iulie 1834), trece prin Viena, de unde scrie și tatălui și mamei și ajuns la Paris, unde-l aștepta și alte îndemnuri trimise cu „ceia poștă", primește de la tatăl său prima scrisoare, datată „1834 avgst 3/15 Eși". Ce-l preocupă pe vornic e ca fiul său să se apuce cu stăruință de carte („apoi judecă dacă te vei sili cu învățătura cît folos ai să aibi și cîtă bucurii ai să pricinuiești părinților tăi și patrioților", (desigur, celor din patrie, dar și cei cu iubire de patrie); să fie plecat către toți („căci plecare este bună, cu care vei cîștiga dragostea tuturor") și mai vîrtos către „mosiu Filip" Furnaraki, fostul secretar al marelui elenist Coray, în grija c ția și a „madamii" sale fusese încredințat, să învețe limba nemțască, desigur galica; să caute a întrece pe toți la învățătură ca să-și bucure părinții, care „cheltuiesc" pentru binele lui, chiar și pe beizadelele lui Vodă Sturza și pe fiii agăi Kogălniceanu, ce se așezau, cum îl vestește, la studii în apropierea Parisului; să meargă „adesă" la biserică, ca să-l ajute Maica Domnului; să se închine sara și dimineața („căci cine uită pe Dumnezău, apoi și Dumnezău uită pe acesta"); să caute pe mosiu Nicoli, ce se va întoarce, ca să le aducă „portretu" lui (desigur un dagherotip de epocă) și mai ales să fie încredințat că el, vornicul, are la Paris „și pe alți prieteni, care au să mă înștiințăz de purtările tale". E, precum se vede, scrisoarea unui părinte cu experiență, ce cunoaște valoarea banului, ca și truda de a-l agonisi, și nu mai puțin „folosurile" învățăturii fiului său pentru care e dispus să „cheltuiască", nu însă fără oarecari garanții, așa ca investirea fondurilor să nu fie zadarnică. Nu altminteri judeca și tatăl lui Costăchiță Filipescu, care cu mai puțin de zece ani înainte scria, în franțuzește, fiului său, tot la Paris, unde plecase să facă Dreptul, dar se documenta în tainele Politicei internaționale, despre greutățile bănești ale familiei. Alternînd dulcea presiune părintească cu amenințătorul ochi de Argus al prietenilor, gata să-l „înștiințeze" de purtarea fiului, și aforismele pedagogice cu milostenia bine drămuită a Maicii Domnului și a lui Dumnezău, scrisoarea vornicului, cum vom vedea și din restul corespondenței și cum temperamentul, oarecum apraxic al poetului, trebuia să devieze nobilele gînduri ale tatălui, nu pare să fi mișcat prea mult pe tînărul învățăcel.

Dovadă scrisoarea, pe care, peste un an aproape, mai precis: 1835 mart. 27, i-o trimite maică-sa, Elencu Alecsandri. Plină de gingășii biblice de la primele rînduri („Iubiti Vasilică, dulci ti sărut, am primit dorită a me scrisoare de la iubitul și dulci Vasilică, ti heretisăsc să ti păzască Maica Domnului sănătos și să-ți dăruiască deplină procopsală") și pînă la iscălitură („iubită maică Elencu Alecsandri") — scrisoarea nu e mai puțin străbătută de îngrijorările mamei, care intuiește că în purtarea fiului față de tatăl său sînt situații ce trebuiesc retușate. Căci după ce promite să-i trimită „în grabă" banii trebuinciosi pentru cumpărarea lucrurilor, adaugă într-o foarte expresivă topică și sintaxă: „Și am văzut. Vasilică, scrii babacăi ci învățătură urmezi acum și pără acum, căci dorești mult să știi, pentru că îi întriabă mulți ci înveți și nu știi ci să li răspundă și pentru aceasta esti supărat pe dum., fiindcă ț-au scris și nu e-i făcut înscris la întrebările ce ț-au făcut. Cu aceiasta mai mult li-i bucura pe babaca, ascultă-mă, fiiul meu cel iubit, scrii tatînă-tău ci înveți, căci babaca pentru voi să jertfești și nu cruță cheltuială". Și ca să-l îmbuneze, după această, oarecum neplăcută, dojană, îi amintește de „cheful" pe care babaca și nași-său, Gligore Iconomu, l-au făcut după slujba de Paște la un „pahar di pelin" pentru sănătatea lui, în timp ce ea, maica, s-a mingîiat cu „portretul", pe care, în răstimp, poetul li-l trimisese: „Iar eu, scrie dînsa, cu o simplicitate sublimă, ț-am sărutat portretul la ochi; am zis, Vasilică a mamii, tari ești diparti și cînd a vini ciasul acel, cari îl aștept cu nerăbdare, ca să te îmbrățoșez?". Și, detaliu de rigoare, iată, ca pe vremea bunicilor, evocată și figura dădacei, acea „servante au grand coeur" despre care vorbește și Baudelaire, și pe care au cunoscut-o și Dostoievski și Herzen: „Și mama Agahița ti sărută și zici să nu o uiți că ti-au crescut și ti-au legănat".

A doua scrisoare a mamei e dela 23 august 1837, așadar de peste doi ani, timp în care poetul, și dacă nu-și luase „diplomele" pe care le visa vornicul, își trecuse bacalaureatul și avusese și vizita părintelui său însoțit de celalt fiu, căci vornicul, ca un alt Dinicu Golescu, la timpul său, ținea să vadă și Apusul, dar și să cerceteze, prin sine, stadiul de învățătură al feciorului. Convinsă că despărțirea de ai săi trebuie să-i fi cășunat mare supărare, maica îl mîngîie și-l alintă ca pe un prunc depărtat de la sînul ei: „..iar că s-au dispărțit iubitul părinti și iubitul frati de dum., pentru aciasta nu trebui să fi jălit, nici să ti fi mîhnit, pentru că aciasta o știei, că trebui iubitul tată di a să întoarci iarăși înapoi la Moldova .Roagă pe Dumnezău să fii sănătos și să sfîrșești cursu învățăturii, căci și Vasilică a ninăcuții iarăși sî va întoarci la patria sa, în casa părinților, unde vii găsi liniști și mulțămiri, căci aciastă dispărțiri esti vremelnică, fiiul de părinți, pentru folos". Dar dacă, preceptele acestea de filozofie pragmatică îl vor fi lăsat rece, exaltarea cu care maică-sa îi mulțumește pentru inelul ce-i dăruise, dovada atențiilor delicate de care nu era străin, trebuie să-l fi bucurat nespus: „Vasilic, inelu ci me-i trimes diapururi îl port în degit, mai vîrtos chiară și țifra iubitului meu copil, apoi nici odinioară nu-l voi dipărta din mîna me". Și cum, la întoarcerea sa de la Paris, vornicul i-a adus din partea doamnei Łapeyrouse, gazda poetului, o „pernuță", cusută, după spusa lui Iancu, chiar de mîna ei, îl roagă să mulțumească pentru „prezantu" ce i-a făcut și de asemeni, căci vorniceasa are darul de a gîndi și de a se exprima frumos, să-i comunice că se consideră vechi cunoștințe, așa zicînd prin procură: „...și fiindcă au făcut cunoștinți cu babaca, cu dum., apoi ca cînd aș fi făcut și eu asămini cunoștinți". Expresii ale unei întense afecțiuni materne, scrisorile giupînesei sînt totuși frînate de umbra mereu prezentă a vornicului, cu nemulțumirile, cu bănuielile lui pururi treze și cu ambițiile lui nevindecate. „Si eu dulce ti sărut", îi spunea aceasta în post-scriptumul scrisorii de mai sus, iar, în privința banilor, că-i va trimite, însă că se află în „mari stenahorie" și adăuga de îndată, obsedat de același gînd al investițiilor fructuoase: „însă trebui a socoti să nu fii plata zadarnică și apoi să pricinuiești mîhniciuni părinților și dum. să-ți pricinuiești nenorociri".

A doua scrisoare a vornicului e din 10/22 aprilie 1839, cu puțin înainte ca Vasile Alecsandri să părăsească Parisul și, după raita prin Italia și Austria, să se întoarcă în țară. Ea începe, din nou, cu chestiuni bănești. La cei 120 galbeni deja trimiși, vornicul mai adaugă, prin M. Scaramanga din Viena, ca o dovadă a dragostei ce-i poartă, și deși „cerire îi esti cam mare după stare noastră", și suma de 220 galbeni, cerută pentru „instrumenturi, cărți, strai și a voiajului". Slobozenia de a „voejarisi" i-o acordă cu plăcere, „căci așa ceri trebuinta", dar pretinde și fiului, și lui Docan, care-l va însoți să se repeadă pentru cinci sau șase zile la Londra, apoi să vie prin Grechia și cu vaporu prin Țarigrad, la Galați, unde îl va aștepta „nineacăsa". Din drumul ce făcuse la Paris, vornicul păstrează amintirea progreselor tehnice, în agricultură, pe care le observase, și cere insistent fiului, ca pînă la plecare, să viziteze zilnic, la orele hotărîte, sălile academiilor de artă, ca să se documenteze. „Nu uita, adaugă, a cerceta pe la fabrici nescaiva iscodiri noi dă mori, mașini de trieri, și alte asămine și să pui să le facă modeluri mici de lemn pentru prubă și să le aduci cu venire, care îi va face laudă. Precum dar eu nu-ți refuzarisăsc ceririle, apoi și dumta M. Vasili (rețineți acest Monsieur Vasili, al vornicului, în timp ce Gligori Iconomu punea pe plicul scrisorii sale: „Monsieur Basile d'Alexandry") nu trebui să-mi refuzarisăști povățuitoarile ceriri, vreun mic tipar de care eșisă cînd eram eu la Paris, a cărui preț era 30 francuri și a asemine noi iscodiri". Inițieri în tehnica industrială a timpului, ce duc cu gîndul la ceasa de Styria, despre care vorbea logofătul Dinicu Golescu, și care sînt, sub raportul renașterii și al aspirațiilor de modernizare, semne dintre cele mai îmbucurătoare. Și după ce-i cere să-l „răpeadă" ochelarii, căci „i-i rușîni di oameni", încheie, gîndind la broșurile ce Kogălniceanu tipărise în străinătate („Esquisse des moeurs des Cigains...", 1837), cu acest pios deziderat, pe care fiul său, abia întors în țară, îl va satisface cu asupra de măsură: „Ce frumos lucru era să faci o cărticică de la sine și a o da în tipar spre a le prezentarișă după ce vei veni, precum au făcut Kogălniceanu și alți tineri". În post-scriptum vornicul revine la obsesia nu știu cărei diplome („pentru examen neapărat să iei diplomă") ipotetice, căci poetul părăsise atît studiile de medicină, cît și pe cele de drept și de inginerie și încheie cu „multe închinăciuni... madamii Saperuz" pentru c-are un „cățăluș" foarte frumos, dar n-are ocazie să i-l trimită și o roagă „de vor veni la Moldova" să vie în gazdă la el...

...Așa se prezintă, în vestmintele lor de grai și expresie dinainte de 1840, aceste patru epistole, pe care le-am dori savurate, de fiecine, în textul lor integral, atît pentru pitorescul retrospectiv ce conțin, cît și pentru gura de rai, ce deschid în adolescența și în tinerețea poetului, ocrotite cu generozitate de iubirea fără de margini a părinților săi, vornicul Vasile Alecsandri și giupîneasa lui, Elencu.

*I*nclinăm a crede, astăzi, că Alecsandri nu aparține nici tipului romantic, nici tipului clasic; el este mai curînd un tip autohton, de simțire idilică și grațioasă, de lirism senin și ușor, de o anume contemplativitate etnică, încadrată și în limitele temperamentale ale scriitorului și între condițiile fizice și sufletești ale unui peisaj; aș fi înclinat să vorbesc de Alecsandri mircișteanul, nu numai ca expresia poeziei descriptive a luncii familiare pe care a cîntat-o, ci ca expresia unui mod de simțire potolită, de senină visare, de optimism amabil, de un epicureism sentimental, nu de un epicureism de înțelept cărturar și nici de senzualitate horațiană. Lirica lui Alecsandri este o efuziune de bună dispoziție morală, fie că se exprimă erotic, bucolic, prin visare contemplativă, sau chiar prin un anume «exotism» al prozei lui sprintene, spirituale și cursive.

POMPILIU CONSTANTINESCU

MAUSOLEUL DIN CURTEA CASEI DE LA MIRCEȘTI

LUNCA DIN MIRCEȘTI

(Urmare din pagina 1)

pentru patrie, căreia-i era închina versurile din 1886:

Aice-i țara basmelor,
Ce-nginănă-a noastră minte
Prin freamătul fantasmelor
Din timpi de mai-nainte.

Sentimentele acestea de dragoste, de prețuire și admirație pentru locurile care-i erau scumpe, revin adesea în corespondența sa. Cele mai adesea cu prilejul unor calamități naturale, care-i provoacă pagube materiale, uneori deosebit de mari, dar care nu-l împiedică să rămînă senin, să-și exprime sentimentele de totdeauna față de *lunca* sa.

Într-o scrisoare din Paris, adresată vărului său Iancu Brănișteanu, scrisoare din 1861, informîndu-l că arendașul său Racoviță a dispus tăierea „frumoasei mele păduri", din Mircești, Vasile Alecsandri îi scrie: „Știi cît țin la această pădure; ca să-ți faci o idee despre grija pe care am depus-o pentru a o păstra, am preferat să cumpăr de la Miclăușani, tot lemnul necesar pentru fabricarea cărămizii mele decît să intru cu toporul în frumosul meu parc".

În anul 1864 au loc pe aceste meleaguri „niște inundații îngrozitoare. Frumoasa mea pădure din Mircești a luat un aspect venețian de cel mai pitoresc efect..." Peste doi ani scrie lui Pantazi Ghica: „Trăiesc într-o mică sihăstrie, plină de lumină, de răcoare..."

În 25 mai 1881, după inundațiile de la începutul lunii, el îi scrie lui Ion Ghica: „...m-ai însărcinat să-mi sec *lunca*. S-a făcut! M-am plimbat acolo ca pe un adevărat covor de flori în dimineața aceasta, fortificat de aerul proaspăt de la țară și asurzit de cîntecul privighetorilor..."

Vara anului 1887 secetoasă peste măsură face „tabula rasa" din rapița semănată pe zece fălci. Paguba, după cum afirma Alecsandri în scrisoarea către același Ion Ghica, era de 5 pînă la 6000 de franci. Atitudinea lui Alecsandri și în această împrejurare rămîne demnă de calmul și seninătatea poetului. „Paulina este disperată, eu văd lucrurile ca un filosof și, ca un turc, mă mulțumesc să spun: Alah! Fericit de a respira acrul și soarele din Mircești, îmi propun să prelungesc rămînerea mea aici pînă la 24 septembrie".

În anul următor inundarea totală a *luncii* e urmată de un „ciclon american". El scrie lui Bengescu: „Arborii erau răsuciți ca niște tulpini de pai, fructele, aruncate la pămînt, grădina întreagă devastată... Trăsnetul a căzut de mai multe ori în lunca, arbori mari au fost făcuți bucățele și sute de ramuri sfărîmate și aruncate în aer. Pe scurt, un dezastru".

Cu două zile înainte de expedierea acestei scrisori, el trimite o altă misivă aceluiași Bengescu, care este și mai grăitoare. De data asta Siretul nu va mai încinge lunca „cu al său braț dizmerdător", căci: „Siretul a făcut și mai rău decît atîta; a năvălit în *lunca* mea cu o violență teribilă, gonind lupii, nevăstuicele, iepurii și chiar șerpii și tîrînd în valurile lui tumultoase tot finul abia cosit..."

Atitudinea lui Alecsandri în fața dezastrului ?„Spectacolul era măreț, l-am admirat, cu toate că m-a costat foarte scump... și nenorocita de lunca oferă spectacolul unei dezordini deluviene. Mi-am făcut acolo ultima plimbare în ajunul inundației și am cules încîntări care din nefericire nu se vor mai reinoi decît peste doi sau trei ani..."

La sfîrșitul lui iunie 1890, nu mult înainte de stingerea lui din viață, el scrie Zulniei Sturdza: „M-ai văzut la Paris într-o stare destul de jalnică; ei bine, cu toată slăbiciunea mea, nu am stat la îndoială să pornesc la drum pentru a ajunge mai curînd la Mircești. Sînt, în sfîrșit, în acest colț de țară care îmi place și mă încîntă".

Dragostea aceasta pentru *lunca* lui va străbate ca un fir roșu prin toate pastelurile. În *„Sfîrșit de toamnă"*, „Lunca bătută de brumă, acum pare ruginită"; pe timp de iarnă „gerul aspru și sălbatec strînge-n brațe-i cu jălire/ Neagra lunca de pe vale care zace-n amorțire"; din *Sanie*: „Se văd insule de codri... / Iar în lunca pudruită cu mărunt mărgăritar / Saltă-o veveriță mică pe o creangă de stejar"; pentru că *Dimineața* „Păsărelele-și dreg glasul prin huceagul de sub lunca".

Și dacă *Lunca din Mircești* i-a inspirat versurile cunoscute, ar trebui amintite poate versurile lui oarecum profetice din finalul *„Bărăganului"*. Dacă pe cea cîmpie lungă... „Nici casa, nici pădure, nici riu răcoritor, / Nimic nu-nvesclește pe bietul călător", dacă acolo „toamna-i fără roadă" el întrevede totuși o rază de nădejde:

Ah! dulce, glorioasă și mult strălucitoare / Va fi zina de viață, cînd, pe sub mîndrul soare/ Trecînd în răpegiune, un zmeu cu-aripi de foc / Goni-va trista moarte ce zace-n acest loc!

Zina glorioasă și mult strălucitoare a sosit de mult pe cîmpiile Bărăganului, peste ogoarele Dobrogei și ale Olteniei, în Cîmpia Transilvaniei și în Lunca de la Mircești și în întreaga scumpă a noastră Moldovă. La șaptezeci și cincî de ani de la moartea lui Alecsandri, la mai bine de nouăzeci și cinci de ani de la scrierea lor, versurile lui preludiind atunci timpurile de azi, au căpătat o orchestrație neegalată decît de „Poema Română" a lui Enescu, *„Mult vesel va fi cîmpul cînd vecinica-i tăcere / Va dispărea deodată la glasul de-nviere / Ce scoate zmeul falnic din gura lui de fier / Vestind noua răpire a focului din cer!*

● N. SARAMANDU

PLASTICA VERSURILOR

*În Paste*luri *devine un procedeu obișnuit notarea senzațiilor, a trăirilor provocate de percepereа naturii, a culorilor, a sunetelor, a mișcării. Imaginea plastică domină adesea exprimarea poetică, înfățișîndu-se multiplu după calitatea solicitărilor și momentul inspirației. „Serile" petrecute la Mircești formează contextul potrivit al unor mari extaziri, declanșînd intense și variate trăiri emoționale. În literatura română Alecsandri începe seria unei modalități „de inspirare", germene de laboratoare poetice pentru urmași, dintre care amintim grădina de la Cornești a lui Anghel și Florica lui Pillat. „Prin fumul țigaretei ce zboară în spirale" poetul stîrnește nostalgia reveriilor plastice:*

„Afară ninge, ninge, și apriga furtună / Prin ucagra-ntunecime răspînde reci fiori, / iar eu visez de plaiuri pe care alba lună / Revars-un val de aur ce curge printre flori".

Simțirea poetului se dovedește a fi intensă, mai ales pe dimensiunea orizontală, nu în profunzime. Răsăritul de soare, canicula verii, amorțirea hibernală, peisajul campestru sau marin, exotismul oriental, travaliul rustic provoacă euforii continue. Trebuie să spunem de la început că în multe pasteluri accentul nu cade atît pe decorația plastică, cît pe alegorie, pe fabulă (Mandarinul, Cositul, Balta, Secerișul, Fîntîna, Vînătorul). *În general pregătirea poantei finale estompează în poeziile amintite descripția cadrului (tînărul cosaș găsește un cercel lîngă „o tufă de sulcină", veveritele și bîtlanul nu se sperie de „arma lucitoare" știind că „vînătorul e poet", mandarinul și mandarina așteaptă clipa cînd vor gusta „voluptatea amorosului extaz").*

La baza compoziției plastice a pastelurilor stă o concepție dinamică a peisajului. De aceea nu epitetele adjective predomină, ci substantivele (soare, stele, umbră, verdeață, aur, zăpadă, foc) *și mai ales verbele, impunînd jocul luminii și al culorilor în mișcare* (scînteiază, fosforează, sclipește *etc.) chiar în decorul nocturn:*

„Pe un deal în depărtare un foc tainic strălucește / Ca un ochi roș de balaur care-adoarme și clipește" (Noaptea). *Pe aceeași linie se situează exploatarea efectelor coloristice ale obiectelor și ale fenomenelor naturale: în decorații fastuoase domnește galbenul aurului, al mătăsurilor și policromia obiectelor violent colorate* (Pastel chinez, Mandarinul), *iar cadrul natural e dominat de luciul argintiu al bălților* (Balta, Malul Siretului), *de umbra norilor și întunericul pădurilor* (Tunetul), *de focul canicular al bărăganului însorit* (Bărăganul), *de sclipirile stelelor, lunii, fulgerului* (Concertul în lunca, Lunca din Mircești), *de albul mat, nesfîrșit al zăpezii* (Iarna), *de verdele impresionist al ierbii primăvăratice* (Sfîrșitul iernii, Paștele), *de „riul galben al holdei"* (Secerișul).

Preferința pentru o cromatică determinată rămîne totuși evidentă. În primul rînd trebuie menționat galbenul strălucitor al astrelor, soarele, luna, stelele fiind omniprezente în pasteluri („Zi cu soare, ger cu stele"...; „Vin Floriile cu soare // Și soarele cu Florii" Floriile: „Dediței și garofițe pîrguite-n foc de soare", „ciocîrlii-oaspeți de soare...", „luciri de lună" în Concertul în lunca; „Și luna, vas de aur, plutește-n ceruri lin", iar vaporul „culcă orizonul cu stele semănat", Pe coastele Calabriei; „Pe cerul nalt lucește un riu albiu de stele", „Și riul cel de stele e călăuzul tainic", în Calea robilor). Plastica solară îmbrățișează obiectele din jur: „filigrană de marmur-aurie" (Linda Raia), „porumbul aurit în foc de soare" (Buchet), „flori de aur" (Mandarinul). Pe lîngă galbenul strălucitor, solar, dar și metalic, de aur, se preferă culorile care au reflexele luminii, sclipirile, scînteierile. În „Gerul" peisajul translucid se compune dintr-o terminologie adecvată: turturi lucitori, roze de zăpadă, cristalul înghețat, pod de gheață, ghirlandă de cristaluri, cîmpul lucios: „Gerul face cu-o suflare pod de gheață între maluri,

Pune streșinilor casei o ghirlandă de cristaluri"

Plastica albului inundă retina în „Iarna". Abundența cromatică se obține printr-o îngrămădire de substantive, adjective, verbe din sfere semantice convergente:

„Fulgii zbor, plutesc în aer, ca un roi de fluturi albi, Răspîndind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi". „Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară! / Cu o zale argintie se îmbracă mîndra țară." Insistînd asupra repetării cuvîntului tematic, poetul ajunge la sugestia plastică, la obsesia culorii radiate de „oceanul de ninsoare", imaginea coloristică fiind structurată stilistic în vederea obținerii unor efecte impresioniste. Peisajul iernii revenind (în Sania, Viscolul, Miezul iernei, Bradul"), *plastica monocromă sugerează monotonia anotimpului. Se ajunge treptat la estomparea sentimentului de culoare sau la convertirea lui în alte domenii cromatice, al galbenului strălucitor, de pildă, de provenință astrală:*

„...caii zboară ca doi zmei
Prin o pulbere de raze, prin un nour de scîntei" (Sania).

Asociația de culoare alb-galben, preferată de poet, se face prin legătura cu lumina, care le unifică: astfel, ciocîrlia„... pe o scară de lumină se coboară de sub soare" (Secerișul), *iar sania aleargă" pe cîmpia înălbită, netedă, strălucitoare„* (Sania).

Peisajul exotic, conceput uneori într-o manieră didactică-instructivă („Pardoși, tigri, șerpi gigantici stau în jungle tupilati // Pîndind noaptea elefanții cu lungi trombe înarmati"), e cuprins alteori de lumina selenară, inundată în apa mării:

„Pe coastele Calabriei vaporu-naiuteză / În unda luminoasă ce noaptea fosforează / El taie-o brazdă lungă pe-al mării plui senin, / Și luna, vas de aur, plutește-n ceruri lin" (Pe coastele Calabrici). *Galbenul luminii solare, dăruit spicelor de grîu, domină decorul secerișului: secerătorii „par că-noată-n galbin rîu", clădind holda-n „snopi de aur"* („Secerișul). *În sfîrșit, spre sarja coloristică tinde acest portret plastic al calului alb, care:*

„...poartă-o zare ninsorie / Ce lucește de departe sub seninul luminos. ... Și ca lebăda pe apă se alintă grațios". (Buchet).

Dincolo de utilizarea culorilor preferate — galbenul, albul — exprimînd materializarea luminii și a strălucirii solare, plastica pastelurilor se declină în asociații spectaculoase, de pildă între alb și negru, întemeiate pe contrastul dintre lumină și întuneric. Tehnica contrastului are însă o provenință exterioară motivării plastice, relevîndu-se și în opoziția dintre noapte și zi, dintre pămîntul întunecat și cerul luminos. Facilitatea în opunerea culorilor se trădează pretutindeni („Romance cu ochi negri și cu ștergare albe", Paștele; „umbra cu lumina se-alungă sub frunziș". Lunca din Mircești), chiar în expresia voit metaforică („Nilul alb cărui se-nchină un cumplit negru popor", Cucoarele).

O particularitate în caracterizarea cadrului plastic o constituie folosirea nefigurativă a cuvintelor care califică. Pretutindeni cîmpia este „verde" (și cîmpul „inverzit") ca și bradul sau lunca, soarele strălucește „ca focul", holda este „galbenă" și zăpada „albă" sau „argintie", cerul este „albastru", fumul „cenușiu", norii sînt „negri" și lacurile „de smarald". Atunci, însă, cînd nu fac parte din figurația comună („tîmpuri negre", „sînge negru"), epitetele își valorifică expresiv funcția plastică: „alba lună, revars-un val de aur", zinele se scaldă-n „lacul cel de lapte", „pe cîmpia rourată pasul lasă urmă verde", în „poiana tăinuită... umbra pare verde", holda e un „galbin rîu".

Pentru a se evita frecvența excesivă a culorilor nesugestive într-o expresie poetică lipsită de virtuți plastice, se preferă adesea materiile colorate, obiectele radiînd culori — mierea și ceara pentru galben, marmora și mărgăritarul pentru alb, smaraldul pentru verde — sau fenomene naturale cu plastica lor: ceața, negura, fulgerul, umbra, norul, focul, zăpada. Preferința pentru culoarea obiectelor se traduce în folosirea epitetelor substantivale (sau adjective provenite de la substantive): rîul este de lapte, iar lacurile de smarald, bazinele și dragonii de porcelană și umerii de fildeș, statuile de jad și nasturii de opal, pulpa este mărmurie, glasul aurit și mătăsea vișinie.

Policromia dezordonată, lipsindu-i rigoarea plastică și armonia coloristică, duce, uneori, la obținerea unor performanțe expresioniste:

„Papagali verzi, roși și galbini, iubitori de dezmierdări, / Prin zăbrele aurite zbor chemați de glasuri dalbe, / Și pe buze rumenoare, cuib voios de sărutări, / Ei culeg zîmbiri divine, ei culeg migdale albe" („Pastel chinez").

Prin coloristica utilizată, prin atitudinea extatică a personajului, ca și prin structura strofei și a versului, Mandarinul *este, din punct de vedere stilistic, prototipul rondelurilor macedonskiene.*

Pentru a ajunge aici, poetul a parcurs un proces de continui prefaceri și decantări stilistice, percepereа tot mai nuanțată a naturii convertindu-se integral la reprezentări descriptive; imaginea plastică purificată a cîștigat definitiv predominanța ce-i revenea în structura pastelurilor. Urmărind „evoluția", ne-a însoțit statornică înfățișarea acelui „dor gingaș de lumină, amor de dulce soare", sintetizînd simțirea plastică, dar și credința poetică a lui Alecsandri.

● VALERIU CIOBANU

FANTASTICUL-CATEGORIE FUNDAMENTALĂ

Alecsandri a presimțit parnassianismul (și nu s-ar putea ști în ce măsură l-a cunoscut) mergînd instinctiv în sensul contemporanilor săi Gautier și Ménard. Impasibilitatea asiată printre lacuri placide și plante exotice l-a încîntat și pastelele sale chineze, delicate ca niște desene pe porcelană, sînt surprinzătoare.

GEORGE CALINESCU

ELENA NEGRI (1816–1847)
(Tablou de C. Rosenthal)

Prin *Pasteluri, Ostașii noștri* și prin versurile ocazionale împrăștiate generos în diferite albume, V. Alecandri și-a cîștigat un renume de poet al concretului, la care nu numai obiectul dar și obiectivul poeziilor sînt lesne identificabile. Cu toate acestea, fantasticul, implicînd o lume de sugestii și simboluri, cuprinzînd, prin generalizare, o profunzime de altă natură, nu-i lipsește. Poetul nu-i un fantast în sens hoffmanesc, sau în acel al lui Poe, și nici un meditativ cu bogată imaginație ca Young sau Gray. Fantasticul din versurile lui Alecsandri este, în linii foarte largi, hugolian, îmbinat cu cel de tip folcloric.

De multe ori fantasticul e implicat în teme de altă natură. În astfel de cazuri sînt doar amplificări ale realității mai des prin comparații, hiperbole și animări ale naturii, în spirit folcloric. În *Bosforul* himerele sînt o prelungire fantastică a peisajului, cum întîlnim frecvent în *Orientalele* lui Hugo. În *Pasteluri* sînt infiltrări ale fantasticului temperat al tablourilor benigne, în care imaginile iau uneori nuanțe de feerii glaciale sau agreste și întîlnim fastuosul grandios cu unele relicve ale lumii basmelor. Nu lipsesc procedee tipic romantice, ca amestecul de real și ireal generat de reverie. Rareori sînt reminiscențe ale fantasticului clasic, ca apariția Aurorei în *Puntea*, sau a mitului lui Prometeu în *Bărăganul*, în care ivirea trenului e socotită „răpirea nouă a focului din cer".

Printre elementele fantastice, din poeziile apropiate de realitate, mai sînt de relevat unele nuanțări fabuloase și interpolări de atmosferă mitologică. Pînă și în poeziile de dragoste nu lipsește tentația lunecării spre legendă. Cîteodată limitele fantasticului sînt atinse prin simpla intensificare a imaginilor și prin final de legendă ca în poezia *Maghiara*. Natura sălbatecă e pentru Alecsandri o punte de legătură dintre real și ireal: „Ca ființele din basme / Pe sub pîclă se arată / Munți, gigantice fantasme / Stînci cu fruntea fulgerată" *(Legendă de la Dorna)*.

Poeziile propriu-zis fantastice s-ar putea împărți în cele cu un mai pronunțat substrat popular și în cele exprimînd tendința de mitizare a eroilor naționali. Un al treilea grup îl pot constitui poeziile de un fantastic mai intens romantic (mai general).

În genere, în poeziile fantastic-populare ale lui Alecsandri limitele dintre elementul folcloric și cel personal sînt greu perceptibile. Alecsandri (ca și Eminescu de altfel) s-a identificat cu metoda fantasticului folcloric mai temeinic decît alți poeți cum sînt G. Asachi, C. Stamati sau Bolintineanu. În *Baba Cloanța*, unde e o irizare simfonică a elementelor fantastice în planuri interferente, culminînd cu un final legendar, avem de-a face mai curînd cu un moment decît cu o temă folclorică. Îmbinarea imaginilor cu elemente ale naturii duce la sugestia personificării: „Fuge baba despletită / Ca vîrtejul fioros". Dar exprimările terifiantului monstruos, provocînd anxietate, sînt frînte de imperturbabilul spiritului popular pentru care elementele fabuloase sînt socotite ca atare. Adesea, în astfel de poezii, logica epicii populare e respectată de Alecsandri în mod mai convingător. *Făt-logofăt* are personaje de basm ca balaurul, calul năzdrăvan, Ileana Cosînzeana. *Sburătorul* e o reluare a temei folclorice din poezia, cu același titlu, a lui Eliade. În „legenda" *Biserica risipită* recunoaștem tradiția populară a schitului Cerebucu smuls de torente de pe Ceahlău. *Legenda rîndunicii* oferă natura reală trecută printr-o sublimare poetică, profilată pe un subiect fantastico-popular urmărit de aproape. *Înșiră-te mărgărite* e un basm versificat păstrînd momentele folclorice tipice.

Semnificativă pînă și în poezia fantastică a lui Alecsandri este predilecția pentru peisaje luminoase și tematică senină. *Marioara Florioară*, „Zînișoara munților / Sorioara florilor", avînd forță magică, reprezintă o fantasmă, în concepție populară, opusă babei Cloanța. E o întruchipare a naturii luminoase și o expresie a gingășiei florale diafane, al cărei zbucium nu are adîncimi.

Unele din poeziile fantastico-populare ale lui Alecsandri au o nuanță de umor candid. În *Noaptea albă* staticul incredibil și feeric al peisajului naturii hibernale cheamă imaginea lui Barbă-cot călătorind pe săniuța lui trasă de un iepure șchiop către „dulcea Primăvară", sora lui Prier îndrăgostită de Făt-Frumos. Cînd piticul manifestă concupiscențe pentru Primăvară care stă ascunsă într-un fag, o creangă îl prinde de barbă și-l spînzură. În *Vîntul de miază-zi*, o continuare a poeziei precedente, Primăvara îl iartă pe Barbă-cot ajuns „sloi de gheață" și-l desprinde de creangă cu ajutorul vîntului cald. Pățania piticului pare imaginată de Alecsandri, deși personajele mitice există în folclor. Dimpotrivă, în *Prier și fata iernii* tema e posibil să aibă punctul inițial în folclor. „Iarna cu Geru s-au iubit, / Ș-au avut la cununie / Lăutari de triste hori, / Asprul crivăț de urgie, / Corbii trist croncănitori / Iar nuntași un număr mare / De lupi lacomi, de urși groși". Fata albă a iernii cu fața de zăpadă, păr de argint, ochi de gheață și dinți de mărgărint rămînînd moartă e înviată de Prier, dar numai pentru a zîmbi și a se transforma în abur.

Rareori, la Alecsandri, atributiile eroilor populari sînt modificate. În *Răzbunarea lui Statu-palmă*, spre deosebire de comportarea lor tradițională, Strîmbă-lemne și Sfarmă-piatră sînt personaje malefice și rivali ai lui Făt-Frumos. Basmul prin această substituire de caractere ia o factură întrucîtva grotescă, așa cum se întîmpla cîteodată la C. Stamati. Cei doi monștri gigantici o îndrăgesc pe fiica lui Barbă-cot. Atît de suavi în *Harap-Alb* al lui Creangă, de data asta provocînd declanșarea forțelor naturii sînt identificați de Alecsandri cu calamitățile. (Într-o notă poetul îi consideră „personificări urieșe a torentelor").

Nu numai în *Legende*, așa cum ar părea la prima vedere, dar și în poezii incluse în alte cicluri ca *Doine, Mărgăritărele, Varia*, pînă și în *Pasteluri*, Alecsandri, fără a neglija tradițiile, tinde la evocarea romantico-legendară a poporului român, dînd o aureolă mitologică unor personalități istorice. Astfel poetul se supune unei tendințe existente la G. Asachi, C. Stamati, Gr. Alexandrescu, Bolintineanu și Eminescu.

Alecsandri înconjoară cu un nimb zeiesc pe Ștefan cel Mare în cîteva legende: *Altarul mînăstirii Putna, Ștefan Vodă și codrul, Ștefan și Dunărea. Dumbrava Roșie* și *Imn lui Ștefan cel Mare*. Voievodul apare uneori ca un mag halucinant la a cărui vedere brazii sînt transformați, de Codru, în ostași. Oștenii lui au o forță de semizei și vorbesc figurat, simbolic dacă nu sibilinic. Dincolo de planul fantastic sînt întrezărite la Ștefan cel Mare toate calitățile populare ale eroului. El e un model de vitejie, de dragoste de țară, de înțelepciune și loialitate.

G. Asachi, în nuvelele sale, a dat interpretări proprii legendelor despre Dragoș și despre pescarul Petrea Majă ajuns domnitor cu numele de Petru Rareș. Alecsandri are propriile lui versiuni pentru cele două legende. Tentația de a mitiza e evidentă la cei doi scriitori moldoveni. Dacă Dragoș a interesat ca fondator al Moldovei, Rareș a impresionat prin origine semipopulară. În *Dragoș*, de Alecsandri, voievodul se îndrăgostește de o „albă copilță", nu alta decît Moldova. Basmul imaginat de Alecsandri, dar presărat cu clișee aparținînd poeziei populare, include și legenda zimbrului „aprig ca un zmeu / Cu lungi coame ca de leu, / Și cu coarne oțelite, / Și cu aripi la copite". În *Visul lui Petru Rareș* eroul are vise prevestitoare în care vede năluca mamei care-i spune că a născut „Domn viteaz și priceput". În somn natura întreagă îl aclamă „Cînd un lanț întins de munți / Cu-ai lui codri deși, cărunți / Se-nchinau voios în cale; / Și din munte și din vale / Svon de glasuri cuvînta: / — Să trăiești, Măria ta!"

Spre deosebire de Asachi, Alecsandri, ca unionist, alături de evocarea mitică a voievozilor Moldovei, alege unele momente istorice care sugerează unitatea poporului românesc. În *Valul lui Traian* din *Pasteluri* aplică procedeul hugolian de reconstituire legendară prin scoaterea în relief a unei terminologii apte de a sugera culoarea epocii: sagitarii, javeline, ferentarii, calige, galii, celtiberii, cavalerii, tribunii, centurii. Cucerirea Daciei de către romani Alecsandri o vede ca un balet somptuos: „O! miragiu sublim, fantastic!... Prin o pulbere de aur / Gîndul meu răpit în spațiu ca pe aripi de balaur / Întrevede legioane deșteptate din mormînt / Călcînd, val de năvălire, peste valul de pămînt". *Calul cardinalului Batori, Tudora de la Tirșor* și *Odă statuei lui Mihai Viteazul* dau aureolă mitologică acelui care în anul 1600 a reușit să adune laolaltă pentru foarte scurt timp, toate teritoriile românești. Alecsandri avea să dea o expresie legendară și evocării lui Alexandru Ion Cuza.

O notă importantă a încercării de a crea o mitologie românească de către Alecsandri stă în includerea în ea a oamenilor din popor. Bivolarul viteaz, uriașul Briar, îndrăgostit de fiica lui Dragoș pe care o salvează de tătari, piere fugind după o himeră *(Ghioaga lui Briar)*. Existența unor strămoși giganți este indicată și în *Dan căpitan de plai* unde un neistovit luptător pentru Moldova are o fată amazoană la fel de eroică. Același mit al vigoarei populare inepuizabile revine în poeziile mai puțin fantastice despre haiduci *(Stroe Plopan* etc.) și acelea din *Ostașii noștri*. Forța poporului nostru e simbolic concentrată în viteazul mitic *Santinela română*, „poem istoric" care îl tentase într-o poezie și pe Asachi. Mitul abundenței toamnei este personificat, de Alecsandri, într-o țărancă *(Toamna țesătoare)*. Poporul nostru era susținut și de natură. „Bătrînul gigante" Ceahlău, pentru Alecsandri (ca și pentru Asachi) e un fel de zeitate. Cerul ajută pe Ana-Doamnă să ucidă pe Ghirai-Mirza, tătarul care o răpise, și să-și regăsească nevătămat pruncul aruncat de el prădă lupilor *(Ana Doamnă)*.

Din poeziile fantastice ale lui Alecsandri nu lipsesc unele elemente caracteristice romantismului european. În *Legenda ciocîrliei* și în *Crai nou* (teme folclorice de altfel) găsim dragostea dintre femeie și astru, pe care o reîntîlnim la Eminescu. E semnificativ că în *Legenda ciocîrliei* întîlnim mitul romantic al dedublării caracteristic pentru Chamisso, Hofmannsthal, Eminescu.

Tentația paradisiacului și a diafanității, evidentă la Alecsandri, nu-l face să neglijeze grandiosul înspăimîntător și în genere romantismul fioros și demonic. Puținele poezii de această natură sînt de o evidentă vigoare. În *Strigoiul* găsim fuga terifiantă dînd halucinații în spiritul baladelor *Erlkönig* a lui Goethe și *Lenora* a lui Bürger. În *Omul singuratic* amintind de *Les Elfes* a lui Leconte de Lisle, enigmaticul călăreț e ucis de o nălucă: „Tristul singuratic moare-n jale-amară / Lîngă el suspină buhna solitară / Iar fantasma albă piere șovăind / Prin albastre flăcări cari sbor lucind".

În *Noaptea sfîntului Andrii* în care „Vin strigoii, se adună, / Părăsind a lor sicrii", motivul e orchestrat prin intensificarea gradată a terifiantului: căderea unui stejar uriaș, întunecarea cerului, îngălbenirea lunei, țipătul „buhnelor", urletul lupilor „ cu ochi roși țintiți la lună", geamătul cîmpului și codrului, apoi apariția lui Satan „răzbind prin verzi lumine", urmat de o escortă fioroasă: „Umbre, stafii despletite, / Cucuveici, Iele sburlite, / Și Rusaliile pocite". Dar fantasticul, la Alecandri, e stăpînit de moralist și patriot. Strigoii „clătinați, bătuți de vînturi", suferă pentru că au deposedat orfane, au spoliat poporul și și-au trădat patria. În *Grui-Sîngeр* fiorosul nu e mai puțin dens decît la C. Stamati, Bolintineanu, Asachi sau la Eminescu: „În funduri de prăpăstii se bat mereu de maluri / Șiroaie care poartă cadavre pe-a lor valuri; / Și aburi într-amurgul din ele se ridică / Ce-n rouă sîngerîndă pe frunți uscate pică, / Sau merg de se așează pe stînci, pe vîrf de munte / Ca palide vedenii cu pletele cărunte". Grui-Sîngeр, monstru fabulos și demonic, ucide pînă și pe tatăl său. Penitența de 50 de ani constă în a uda, cu apă adusă în gură, un tăciune pînă va înverzi și înflori (vechi motiv universal al expiațiunii). Grui-Sîngeр este iertat numai după ce face o faptă bună dînd să bea unei păsărele muribunde.

Luarea în considerație a elementelor fantastice din poezia lui Alecsandri le încadrează în curentul romantismului fantastico-patriotic caracteristic unei părți a literaturii noastre din secolul trecut. Pe de altă parte, fără a modifica liniile generale ale mesajului, lasă să se întevadă ipotetic un Alecsandri cu o mai mare adîncime și o mai bogată arie de investigație poetică.

● GH. UNGUREANU

documente privitoare la viața poetului

CASĂ COPILĂRIEI

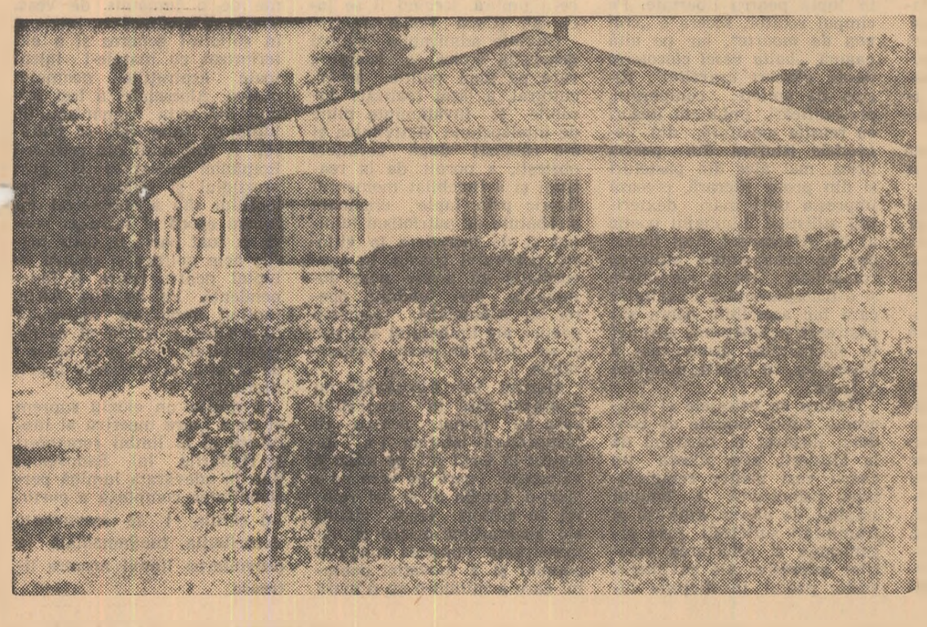

Implinindu-se anul acesta 75 de ani de la moartea poetului Vasile Alecsandri, un tînăr și studios cadru didactic, care pregătește o lucrare în legătură cu această comemorare, s-a adresat, cum era și firesc, la Arhivele Statului din Iași pentru a i se răspunde ce materiale documentare există pentru limpezirea unor date, care, așa cum sînt expuse în unele lucrări, i se par neverosimile.

— Cînd s-a născut poetul Vasile Alecsandri?

În anul 1821 luna iunie 21 sau 14 iunie 1819.

— În ce măsură pot rămîne în picioare afirmațiile, că poetul Vasile Alecsandri cît timp a fost funcționar la Iași, atît la Vistierie, ca șef al mesei pensiilor, cît și mai tîrziu ca arhivist al Statului, nu a depus nici o activitate mulțumindu-se doar să încaseze salariul. Poate fi adevărat faptul că attta timp cît a funcționat în postul de răspundere ca arhivist al Statului (1850—1851) să fi iscălit doar cinci acte din care trei pentru concediu?

Răspund pe această cale întrebărilor puse, avînd totodată și un bun prilej de a face cunoscută existența în Arhivele Statului de la Iași a unor prețioase documente privitoare la viața lui Vasile Alecsandri.

★

Cu privire la data nașterii se păstrează în bogata colecție de documente foi volante (pachet 551 doc. nr. 1), Mărturia mitricală, *eliberată de Mitropolia Moldovei în anul 1835, iulie 12, cu următorul conținut:*

Mărturie de mitrică

Prin care face știut duhovniceasca decasterie a Mitropoliei Moldovei că după încredințarea ce s-au luat din sprafcă s-au aflat că dumnealui Vasile Alecsandri că la anul 1818 luna iunie 14 s-au născut în tîrgul Bacăului din pnavoslavnicii legiuiții săi părinți, dumnealui spatarul Vasile Alecsandri cu soția sa Elenco născută Cozoni căruia, atunci prunc, lucrările sf. botez în drept slăvitoarea noastră credință după așezămînturile sf. și marea biserică a răsăritului s-au săvîrșit de preutul Ioan la biserica Precista din arătatul tîrg la 22 a aceași luni iunie, iar naș i-au fost moșul său dumnealui Mihalache Cozoni. Drept aceea spre încredințarea nașterii și botezului în pravoslavie a numitului Vasile Alecsandri fiul mai sus însămnaților săi părinți i s-au dat această mitrică deasupra întărită cu iscălitura înalt prea sfințitului mitropolit al Moldovei și cavaler D.D.V. Iar fiind adeverită cu punerea pecetii și cu iscălturile cilenurilor (membrilor) acestei decasterii 1835 iulie 12. S-au dat mitrica sub nr. 333 a eșirei.

Datele din acest document sînt atestate și de părinți într-o notă anexată la act în afară de cercetarea (spraica) făcută de „duhovnicească decasterie", „Vasilică este născut la 14 iunie 1818 în tîrgul Bacăului din părinți: spatarul Vasile Alecsandri și spătăreasa Elencu Alecsandri născută Cozoni, botezat în legea pravoslavnică de preotul Ioan de la biserica numită precista din Bacău iar nănaș i-au fost moșul său Mihalache Cozoni". *(Pachet 551 nr. 4).*

Anul nașterii 1818 este susținut și de alte documente. Spătarul Vasile Alecsandri, tatăl poetului, care deținea funcția importantă de sameș (casier) al Vistieriei Moldovei și om de casă a voievodului Ioan Sandu Sturza, încă de pe cînd acesta trăia la Bacău, „obținc în 1828 pentru fiul său, care împlinise vîrsta de zece ani, un mic rang de boierie și anume comis, care-i dădea dreptul să aibă 22 scutelnici, privilegiu de care desigur se folosea tot tatăl său. La fel procedase, după obiceiul vremii, pentru copiii rangurilor de boieri, și aga Ilie Kogălniceanu obținînd în 1827 rangul de căminar pentru fiul său Mihail născut în 1817. Ambele „pitace" (decrete), domnești de boierie sînt consemnate în condicile Vistieriei. din 1827 și 1828 aflate la cotele: Tr. 1768 op. II 2018, condica 15/1827 f. 19 și Colecția de documente, pachet 48 condica 3 pe 1828 fila 14 verso.

Activitatea depusă de poetul Vasile Alecsandri cît timp a ocupat funcția de „șef al mesei pensiilor răsplătitoare și a despăgubirii scutelnicilor" (1839—1846) și aceea de „arhivist al Statului Moldovei" (1850—1853) se oglindește atît în fondurile de arhivă create de instituțiile unde a funcționat cît și a instituțiilor superioare acestora cu care aveau corespondență.

În fondul de arhivă creat de Vistieria Moldovei se găsesc dosarele și condicile lucrate la secția (masă) condusă de Vasile Alecsandri. În aceste valoroase materiale documentare din anii respectivi activității poetului, se găsesc referatele și alte lucrări întreprinse de poet pentru a dovedi drepturile acelora care cereau pensii sau ajutoare bănești pentru slujbele ce le prestaseră statului feudal. Regimul pensiilor sau ajutoarelor de bătrînețe nefiind reglementat, în condițiile istorice respective cererile erau rezolvate în cele mai multe cazuri arbitrar, favoritismul și abuzul covîrșind drepturile celor în suferință. Cercetările judicioase, în urma cărora poetul întocmea referatele cu propuneri, au constituit, în măsura în care atunci era posibil, temeiurile pe baza cărora mulți nevoiași au putut fi ajutați. Aceste documente ne arată, cît se poate de clar, că afirmația lui Vasile Alecsandri de mai tîrziu că „am fost multă vreme sprijinul văduvei și al celor orfani" corespunde întru totul realității.

Pentru activitatea ca arhivist al Statului (1850—1853) se găsesc valoroase documente care atestă cu prisosință grija și strădania poetului de a aduna și păstra cu grijă arhivele țării, într-un timp cînd acestea erau socotite ca materiale nefolositoare de îndată ce-și pierdeau uzul practic.

De la înaintașul său în slujba Arhivei Statului, bătrînul cărturar Gheorghe Asachi, primul arhivist al Statului încă din anul 1832, poetul moștenea o tradiție consemnată ca o profesie de credință în demisia sa din 1849: „am adunat interesante documente ale țării răspîndite și dosite și am păstrat cu sfințenie acest sanctuar al drepturilor compatrioților". Prelunînd această tradiție, poetul a ridicat-o pe o treaptă superioară punînd-o în slujba scrierii istoriei țării.

Astfel se păstrează în original un proiect de organizare a Arhivei Statului din 1850 în care Vasile Alecsandri definea ce sînt arhivele și valoarea lor, definiție valabilă pentru orice timpuri: „Arhiva unui stat este o avere publică care merită cea mai deaproape îngrijire a cîrmuirei. Ea este colecția tuturor actelor publice, atît administrative cît și judecătorești și politice care slujesc de temei legiuitorilor și istoriei țării".

În preocupările lui Alecsandri ca arhivist al Statului documentele existente și păstrate azi cu grijă în Arhivele Statului de la Iași, intra în primul rînd păstrarea în bune condițiuni a materialelor documentare: „Arhiva cere a fi așezată într-un local trainic, încăpător și ferit de toate primejdiile ce i-ar putea aduce stricăciune, precum umezeală, colbăitul, focul și celelalte".

În multele rapoarte scrise de Vasile Alecsandri ca arhivist al Statului se reflectă grija acestuia pentru înlesnirea folosirii materialelor documentare adunate în Arhiva Statului: „Arhiva trebuie organizată pe un sistem metodic care să înlesnească cît mai ușor așezarea actelor în sînul ei și găsirea acestor acte după zilnicile trebuințe".

Din aceleași rapoarte reiese strădania care o depunea pentru îmbunătățirea situației precare a salariaților și a dotării Arhivei Statului cu rafturile necesare așezării actelor.

Prețioasele documente care se păstrează în Arhivele Statului de la Iași ne oferă date suficiente pe baza cărora putem afirma că poetul Vasile Alecsandri, în puținii ani cît a funcționat ca arhivist al Statului, lucrînd în condiții neprielnice muncii de arhivă, a reușit totuși să ridice prestigiul instituției și să atragă atenția contemporanilor asupra valorii arhivelor, contribuind și el la salvarea de la deteriorare sau distrugere a documentelor țării.

Arhivele Statului de la Iași se mîndresc că au avut în fruntea lor arhiviști de valoarea lui Gheorghe Asachi, Vasile Alecsandri, Gheorghe Sion (poetul), Teodor Codrescu și alții. Prin activitatea lor în viața publică ei au ridicat prestigiul vechii instituții și au contribuit la adunarea și păstrarea documentelor țării într-o vreme cînd ignoranța, dezinteresul și reauavoința, manifestată adesea față de arhive, erau cauzele principale ale deteriorării sau distrugerii lor.

Condițiile istorice în care au trăit nu i-au ajutat să facă mai mult. Totuși, datorită în mare măsură strădaniei lor, documente și arhive de mare valoare au supraviețuit vicisitudinilor vremilor trecute, iar astăzi s-au integrat în tezaurul cultural al țării Fondul arhivistic de Stat al Republicii Socialiste România, *care constituie izvorul nesecat de cercetare pentru scrierea istoriei patriei.*

● VALERIU RÂPEANU

LA IZVOARELE TEATRULUI ROMÂNESC

Odată cu Alecsandri, dramaturgia românească a căpătat conștiința existenței sale ca gen cu trăsături specifice și autonome. Odată cu Alecsandri, teatrul românesc și-a definit însăși rațiunea existenței sale: repertoriul național. Odată cu Alecsandri, dramaturgia și teatrul nostru și-au statornicit menirea lor, și-au jalonat căile ce aveau să le urmeze. Odată cu Alecsandri, deci, dramaturgia și teatrul românesc au căpătat, în ansamblul culturii românești moderne, pe atunci în epoca formației și constituirii ei, un rol proeminent. La izvoarele teatrului românesc îl aflăm deci pe Alecsandri și oricare ar fi domeniul nostru de cercetare, pe acest tărîm numele lui îl cităm ca pe acela al marilor ctitori. Dar nu numai atît. Autorul *Chiriței* a avut marele privilegiu de a urca timp de patru decenii toate treptele evoluției teatrului nostru și de-a fi inoculat prin creațiile sale, seva marii arte. Procesul de osmoză ce s-a stabilit de-a lungul unei jumătăți de secol între creația lui Alecsandri și dezvoltarea dramaturgiei noastre a influențat deopotrivă producția originală ca și stilul de joc al actorilor, le-a dat posibilitatea realizării unor mari roluri. Cei mai mulți din strălucirile reprezentanți ai scenei noastre din acea vreme și-au legat numele de repertoriul lui Alecsandri. Într-adevăr, Alecsandri, cu o intuiție artistică strălucitoare, a înțeles ce și cum trebuie să scrie în fiecare moment istoric. A pornit de la prelucrări și localizări, a trecut prin scenete și vodeviluri ocazionale ce serveau cerințele imediate ale momentului, a scris comedii de moravuri și a ajuns la acele trei pietre de temelie ale teatrului românesc modern: *Despot Vodă*, *Fîntîna Blanduziei* și *Ovidiu*, deopotrivă fresce istorice și piese filozofice. Nici un alt dramaturg român nu a izbutit o asemenea splendidă evoluție, nici unul n-a avut resursele unei atît de uimitoare înnoiri.

Intuiția despre care vorbeam a fost a unui om de teatru în adevăratul înțeles al cuvîntului, care ținea seama de absolut toți factorii ce determinau profilul repertoriului, de la posibilitățile actoricești pînă la puterea de înțelegere a publicului. Spunea aceasta într-o scrisoare din 1852: „Autorii dramatici din România au de luptat cu patru obstacole foarte greu de trecut:

1. limba este încă în fașă;
2. publicul care seamănă cu limba;
3. actorii care seamănă cu publicul;
4. cenzura!

A fost în același timp primul mare om de teatru român, aș putea spune prototipul fericit al omului de teatru. Avea o viziune de ansamblu asupra acestui fenomen și l-a înțeles pentru întîia oară la noi, în toată complexitatea lui. Așa se explică de ce creația dramatică a lui Alecsandri a fost atît de intim legată de evoluția teatrului nostru, de ce — așa cum am subliniat — ea marchează însuși procesul desăvîrșirii lui artistice. Aș vrea să precizez însă un fapt esențial: atunci cînd am spus că Alecsandri a înțeles întreg complexul de factori care determină structura creației dramatice m-am referit anume la obiectivele mari pe care le avea înainte Vasile Alecsandri nu și la calitatea operei sale. Pentru că, deși din punct de vedere al necesităților sociale și politice teatrul său s-a racordat imperativelor timpului, scriitorul a fost în același timp un înnoitor al artei dramaturgice, el a fost acel care cu fiecare din piesele lui — de la vodeviluri la comedii, de la cîntecele la feerie — a făcut ca în toate speciile acestui gen să se înregistreze progrese de-a dreptul uimitoare.

Privit din această dublă perspectivă, teatrul lui Vasile Alecsandri ne apare deci în adevărata lui lumină. Într-adevăr, dacă încercăm o scurtă peregrinare istorică, vom vedea că de-a lungul a cincizeci de ani Alecsandri a înțeles care este locul teatrului în cultura românească, ce anume direcții trebuie să urmeze. În 1840 trăia febra luptei pentru statornicirea unor instituții artistice și pentru crearea unui repertoriu original. Improvizat chiar, localizat, dar avînd rolul unui stimul pentru scriitori, și al unui ferment pentru interesul publicului. Pe măsură ce trec anii, pe măsură ce teatrul începe să aibă un ecou din ce în ce mai amplu și mai persistent, fiind acum una din componentele opiniei publice, V. Alecsandri a înțeles că dramaturgia nu se mai poate restrînge la localizări, ci trebuie să devină în mod efectiv o tribună: „Fac piese de teatru în care spun multe prostii celor care le merită și lumea mă găsește încîntător, spunea el în 1850. Este de altfel singura tribună care ne mai rămîne și profit de ea ca să întrețin unele sentimente care se caută a fi înăbușite. Și asta se prinde. Reușește mai bine decît jurnalismul. Jurnalele nu se citesc, dar lumea asistă la reprezentații și acolo se cîștigă idei. Asta face mult".

Parcurgînd toate etapele împlinirii teatrului românesc în ansamblu, Vasile Alecsandri a parcurs și toate treptele formării esteticii dramatice românești. Dacă în 1852 creația sa teatrală era, după cum singur spunea, o copie fidelă a unei societăți, nu mult după aceea ideea capătă mai multe nuanțe. Și în sfaturile pe care le dă lui Pantazi Ghica întrevedem o evoluție a concepției sale despre teatru: „Stăruie în a studia bine caracterele, personajele dumitale, în a le face să vorbească limba care se potrivește cu poziția lor socială, în a construi cu dibăcie scenariile, în a evita lungimile și a pregăti cu dibăcie desnodămintele. Să ai mai cu seamă în vedere că trebuie să creăm adevărata conversație în limba română, conversație fină, spirituală, elegantă, nuanțată și originală".

Mai tîrziu, după 1880, Alecsandri a înțeles că limba românească, cu treizeci de ani în urmă aflată — după cum spunea chiar el — încă în fașă, poate exprima idei complexe și imagini artistice elevate. Și atunci întîlnim cea de-a treia fază a concepției sale estetice: „Nu mă las însă de comedia în versuri ce voi începe în curînd, căci voiesc a-mi ingina zilele iernii cu lucrări intelectuale". Urmărind corespondența cu Olănescu-Ascanio în legătură cu *Fîntîna Blanduziei*, vom observa că ideea de teatru privit ca o copie fidelă nu mai revine, teatrul fiind acum pentru Alecsandri o creație ce sublimează și tipizează datele realității.

Iată că nu numai pe tărîmul creației propriu-zise dar și pe acela al concepției estetice Alecsandri a marcat drumul ascendent al dramaturgiei românești. Și mai mult decît atît, această paralelă ne permite să subliniem un alt adevăr: Alecsandri n-a fost un autor de teatru care a creat din instinct, ci a avut o subtilă și rafinată înțelegere a specificului artei dramatice în societate și a rosturilor ei, a modalităților ei.

Dacă acestui portret i-am mai adăuga și alte trăsături complimentare; anume faptul că preferințele sale în materie de joc actoricesc s-au îndreptat spre valorile cele mai autentice, că în domeniul organizării teatrului a avut idei ce nu și-au pierdut valabilitatea, am putea răspunde întrebării: ce-i datorăm lui Alecsandri? Teatrul românesc.

„BALTA-N ABURI SE ASCUNDE SUB UN VĂL MISTERIOS,
AȘTEPTÎND VOIOSUL SOARE CA PE-UN MIRE LUMINOS"

Ceea ce Bălcescu și Hasdeu au fost pentru istoria țărei, Alecsandri a fost pentru limba românească. Nici criticii, nici filologii, nici publiciștii, toți la un loc, n-au făcut atît cît Alecsandri pentru reînvierea limbei românești.

Și de aceea gloria cea mai mare a marelui poet stă aci, în lupta titanică pentru triumful geniului literar al neamului nostru.

Și fiindcă aceasta este adevărata lui glorie, gloria lui va fi eternă, ca și limba neaoșe a țăranului din Dacia Traiană.

DELAVRANCEA

● MIRCEA ANGHELESCU

OVIDIU

Cunoscuta dramă a lui Alecsandri **Ovidiu** este jucată în premieră, într-o primă formă avînd patru acte, la 9 martie 1885. Veșnic preocupat de perfecționarea operei sale și părîndu-i-se această piesă mai puțin reușită (părere confirmată și de slabul succes de public și critică), Alecsandri o reia la sfîrșitul anului 1886, îi adaugă un nou act, primul în această formă refăcută, și operează și alte schimbări. Acest prim act i se părea lui Alecsandri „indispensabil pentru interesul intrigei piesei", cum spune într-o scrisoare din 3 februarie 1887 către Dim. Stăncescu, director al Teatrului Național în acea stagiune. Scrisoarea, inedită pînă astăzi,[1]) oferă și alte elemente interesante prin faptul că descrie decorul primului act, într-o anumită măsură diferit de cel indicat în edițiile tipărite ale piesei. Tot aici, autorul își exprimă dorința ca titlul piesei să fie **Exilul lui Ovidiu**, accentul trecînd pe evenimentele petrecute în primele acte, în timp ce ultimul act, al morții, „va rămînea ca o piesă deosebită" dacă reprezentația e prea lungă. Ne amintim că un titlu propus de autor pentru prima versiune a piesei era **Moartea lui Ovidiu**; schimbarea poate indica o oarecare translație a centrului de greutate al intrigii de la o versiune la alta în chiar concepția poetului. Iată scrisoarea:

Iubite domnule Stăncescu,

Vă dau de știre că am prelucrat pe **Ovidiu** în totul, și că am adăogit un act la început care mi s-a părut indispensabil pentru interesul intrigei piesei. Decorul reprezintă grădina palatului lui August, împodobită cu statui, basin de marmură — masif de copaci în fund — în dreapta actorului pe planul I o stîncă acoperită cu lierie[2]) și purtînd statua lui Cezar. În stînga de-a lungul culiselor, fațada palatului, cu peron, scară de marmură și o ușă de bronz ce se deschide pe el. Scopul meu e de a se începe stagiunea viitoare cu **Ovidiu.** Dacă sînteți de aceeași părere, vă rog să ordonați a se pregăti decorul în vara ce vine.

Piesa va purta titlul de **Ecsilul lui Ovidiu** ecsluzîndu-se din ea actul morței de la sfîrșit. Acest act va rămînea ca o piesă deosebită, dacă reprezentarea lui în aceeaș seară ar prelungi prea mult spectacolul. Vom videa ce va fi mai nimerit cînd mă voi întoarce în țeară.

Binevoiți a-mi răspunde ce hotărîți în privirea propunerei mele, și tot odată a mă informa cum merge teatrul nostru în earna aceasta. Jurnaliile românești se ocupă rareori de ele și cînd o fac, este numai ca să-l critice.

Pe aice teatrele prosperă din cauza marelui număr de străini, însă literatura dramatică nu s-a îmbogățit cu vre un capod'operă important.

Vă rog să primiți încredințarea afectuoaselor mele sentimente.

V. Alecsandri.

Următoarea scrisoare, din 11 mai, trimisă ca și precedenta tot de la Paris, atestă schimbul de opinii cu vechiul prieten Ion Ghica și-i comunică părerea acestuia, ca piesa să nu fie fragmentată în două spectacole (Ghica îi făcuse în martie o vizită la Paris, cu care ocazie a citit probabil și piesa de care Alecsandri îi scrisese încă din decembrie 1886):

Iubite Domnule Stăncescu,

V-am trimis actul I a lui **Ovidiu.** In curînd v-oi trimite și actele II și IV ce se copiază acum. Cît pentru actele II și V, fiind că am introdus în ele numai cîteva mici schimbări vă comunic numai acele scene schimbate pentru ca să fie introduse în noua copie a dramei întregi ce trebuie făcută. Prințul Ghica și Dna Manolescu sînt de părere că piesa poate fi întreg jucată, cu actul morței lui Ovidiu, dacă mașiniștii nu vor întîrzia cu punerea decorurilor și entractele or fi scurte. Vom videa a chibzui aceasta cînd vom face repetițiile generale.

Salutare, sănătate și veselie,

V. Alecsandri.

Cu o a treia scrisoare, din 15/27 mai, Alecsandri expediază și ultima parte a piesei refăcute:

Iubite Domnule Stăncescu,

Vă trimit astăzi actul II din **Ovidiu.** Acum aveți piesa întreagă așa cum a fost prelucrată.

Actul III care se petrece în palatul lui August nu are altă schimbare decît numai scena I. În actul V singura scenă complectată este acea dintre Ovidiu și Ibis.

Toate aceste schimbări vi le-am comunicat prin poștă. Cred că le-ați primit. Acum nu-mi mai rămîne decît a vă ura noroc bun, veselie și sănătate.

V. Alecsandri.

Alaltăseară în timpul reprezentației a luat foc teatrul Opera Comique și a fost cu totul destrus. Numărul victimelor e mare, însă nici un român nu-i printre ei.

Acum, ni se pare nouă numai, sau în ultima frază se strecoară o umbră de maliție? Lucrul nu e imposibil; Alecsandri are un verb acid, cu o ironie atingătoare. Vom exemplifica tot cu un fragment dintr-o scrisoare inedită, în care poetul se interesează de soarta unui album de costume antice aduse pentru montarea **Fîntînii Blanduziei** de la Paris și rătăcit: „Vă rog dar — scrie Alecsandri lui Stăncescu, la acea dată (30 mai 1884) subdirector al Naționalului din București — să binevoiți a-mi face cunoscut cum stă lucrul, și la caz cînd dl. Verneuil ar fi pus din greșală zisul album în bagajul său, aveți bunătatea a-i scrie ca să-l înapoeasică la București. Mi se pare că e destul presentul ce i-am făcut din partea mea de autor la reprezentația dată în beneficiul său. Volumul meu nu a fost cuprins în acel present".

[1]) Scrisorile inedite în Arhiva Bibliotecii Centrale de Stat.
[2]) iederă.

● GHEORGHE BULGĂR

Limbajul poetic al lui ALECSANDRI

Unul din meritele de căpetenie ale creației lui Alecsandri este acela că a îmbogățit limba literară cu un real simț al echilibrului dintre tradiție și inovație, într-o epocă de controverse aprinse în legătură cu evoluția literaturii și a limbii romîne. Fondul istoric și ideile progresiste s-au îmbinat în vasta și variata tematică a operei poetului; mijloacele moderne ale artei literare l-au situat pe Alecsandri pe treapta cea mai înaltă a literaturii naționale de-a lungul unei jumătăți de secol de activitate prodigioasă, politică, socială, culturală. El nu avea încă 20 de ani cînd colaborează la *Dacia literară* în 1840, o piatră de hotar în evoluția limbii și a literaturii române, și tot în acel an vine la conducerea Teatrului Național din Iași, împreună cu C. Negruzzi și M. Kogălniceanu. Prin literatură, prin teatru, prin presa pe care o conduc, scriitorii pașoptiști își afirmă concepțiile progresiste, preocupările lor pentru reforme și înnoire a vieții publice, a culturii și în chip necesar și a limbii literare, principalul factor de difuzare în mase a ideilor moderne.

Secolul luminilor își prelungea influența asupra tineretului care, trecînd prin școlile de veche tradiție umanistă ale Franței mai ales, era preocupat de valorificarea tezaurului nostru istoric și popular și de asimilarea elementelor noi impuse de civilizația în plin avînt creator. Nota de romantism stimula energiile tinerești și deschidea curajos matca reformelor cerute cu insistență în toate domeniile, după ce jugul feudal fanariot fusese înlăturat. Toate eforturile în această direcție s-au oglindit în literatura epocii și în limba literară care și-a dezvoltat capacitatea de evocare, de comunicare și de sugestie într-un ritm extrem de dinamic, vizibil mai ales în vocabular și în construcțiile stilistice noi.

Opera lui Alecsandri este un document unic al realităților complexe din epoca lui și ea a însemnat un moment glorios al modernizării limbii, al constituirii stilurilor ei. Prin limbajul său poetic specific, scriitorul a dat eternitate frămîntărilor generației sale confruntate cu prefacerile adînci la care a contribuit și pe care le-a înnobilat în versurile sale:

„Eu care din junie stătut-am neclintit / Cu inima lipită de țara strămoșească / Și toate-a ei avînturi profund le-am resimțit" — spunea Alecsandri către apusul vieții sale, explicînd într-un fel și fondul patriotic și trăsăturile viguroase, realiste, ale evocărilor impresionante prin atîtea construcții stilistice de cea mai bună calitate. Un mare număr de epitete noi, de neologisme încărcate cu semnificații figurate, de comparații oglindind o imaginație îndrăzneață și un gust al selecției, sigur pe toate resursele plastice ale limbii, s-a difuzat pentru prima dată în literatura noastră prin operele lui Alecsandri.

Figurile de stil ale poeticii tradiționale, mai ales epitetul, comparația și personificarea sînt regenerate sub impulsul unei gîndiri inventive și dinamice, în care avîntul romantic e temperat de pasiunea pentru valorile clasicismului. Amănuntul este „încălzit" de asocieri originale de cuvinte în care vibrează sensibilitatea mereu vie a poetului, cuvinte care colorează, nuanțează și dau viață evocării, peisajului sau meditației lirice.

Nici un scriitor român, pînă la Alecsandri, nu a acumulat *cantitativ* și mai ales *calitativ* figuri de stil mai izbutite, mai sugestive prin capacitatea lor de a răscoli afectiv sufletul cititorilor. Fantezia poetului era alimentată de mari evenimente și de adînci speranțe legate de lupta pentru progres. Fiecare pagină literară a lui conține elemente noi ale limbajului literar. Noutatea care a cîștigat adeziunea contemporanilor s-a manifestat în două mari direcții: regenerarea valorilor semantice ale cuvintelor vechi printr-un amplu sistem de construcții figurate, în care cuvîntul obștesc capătă înțelesuri noi, figurate; în al doilea rînd, prin adaptarea în limbă a numeroaselor neologisme necesare precizării nuanțelor ideii și sentimentului. În opera lui Alecsandri, factorii interni, resursele vechi ale limbii, capătă o nouă forță de expresie o dată cu înnoirea vocabularului cu termenii ceruți de progresele gîndirii și ale civilizației; factorii externi exercită deci o influență pozitivă asupra limbii. „Memoria augustă" a lui Mihai Viteazul a trecut „peste secoli cu margine îngustă", pentru a răscoli conștiințele posterității în lupta pentru libertate. Pe cîmpul roditor, secera e *„crai nou de moarte"*, iar pe altă pagină, *„balta vesel clocotește de-un concert asurzitor"*. Risipa de epitete, comparații, personificări, îmbinate uneori cu reușite metafore, din legendele istorice, din poezia lirică, mai ales din pasteluri și din proza literară, creează impresia unei mari dexterități stilistice. Limbajul poetic al lui Alecsandri, deși încărcat de ornamentele stilistice romantice, are o simplitate și o transparență a imaginilor care fac accesibilă opera și-i păstrează prospețimea graiului în elasticitatea armonioasă a versurilor, în bogata nuanțare a frazei.

Natura cu peisajele ei policrome, subtil captate de condeiul inspirat al bardului de la Mirceești, este adesea un cadru vast pentru complexitatea psihologică a omului stăpînit de eterne aspirații și frămîntări sufletești. Prin organizarea și selectarea valorilor expresive ale cuvintelor vechi, poetul însuflețește lucrurile, trecutul stins, faptele uitate ale înaintașilor, atribuie însușiri frapante eroilor săi și dă putere amănuntului semnificativ, din care desprindem înțelesul adînc al mesajului unei conștiințe veșnic active, căreia i se potrivesc versurile:

„Sînt nume destinate, ca numele tău mare, / Să steie neclintite pe-a timpului hotare / Și vecinic să răspîndă o falnică lumină / Pe secolii ce-n umbră, trecînd li se închină" *(Cuza Vodă, 1873)*

Cuvinte admirabile pentru generația erolcă a poetului, care pe plan politic, social, cultural, a lăsat realizări durabile și învățăminte pline de înțelepciune. Activitatea ei s-a călăuzit după cerințele obștești, a pornit de la realități și a înnobilat momentul istoric prin fapte creatoare străbătute de patriotism luminat și de încredere în viitorul poporului român. În concordanță cu aceste note dominante ale fondului operei lui Alecsandri, resursele poetice ale limbajului său par și azi, după un secol, inepuizabile.

Meritul lui Alecsandri nu a scăzut însă în generațiile care au urmat, pentru că perspectiva istorică l-a încadrat la locul lui, pe măsura valoroasei opere pe care ne-a lăsat-o. Limba ei și azi reînvie în cititori vechi virtuți ale generațiilor eroice și demonstrează vigoarea fondului popular și a inovației poetului care a mînuit-o cu o mare pricepere și cu pasiune de artist.

Amintirea poetului la trei sferturi de secol de la stingerea lui din viață reîmprospătează ecourile cuvintelor de prețuire rostite de un genial urmaș al său cu prilejul inaugurării mausoleului de la Mirceești în 1928; atunci Mihail Sadoveanu a spus aceste adevăruri, bine cîntărite, întru pomenirea poetului: „Începînd din preajma anului 1840, vreme de o jumătate de veac, Vasile Alecsandri a întrupat în sufletu-i generos și a exteriorizat cu marele-i talent toate aspirațiile neamului nostru, Alecsandri a fost primul din elita românismului, luptător, interpret și cîntăreț. A fost unul din creatorii României moderne; și prin prestigiul și strălucirea talentului său a simbolizat întreaga epocă și întreaga operă. A luat parte la toate marile acte politice și sociale. A luptat pentru unire și independență. Pe de altă parte, luptînd împotriva sistemelor lingvistice, a colaborat ca nimeni altul, ca și prin opera i de creație, la formarea limbii literare."

E aceasta un elogiu suprem al unui mare maestru al literaturii și al limbii românești și rîndurile lui Sadoveanu pun în adevărata lumină personalitatea complexă a poetului căruia i se recunoaște contribuția fundamentală la dezvoltarea limbii noastre literare.

Voltaire zice de Omer că cel mai mare merit al său este că a dat naștere „Iliadei". Oare nu vom putea zice că unul din meritele cîntecelor poporane este că a născut „Doinele" și „Lăcrămioarele" lui Alecsandri?

BOLINTINEANU

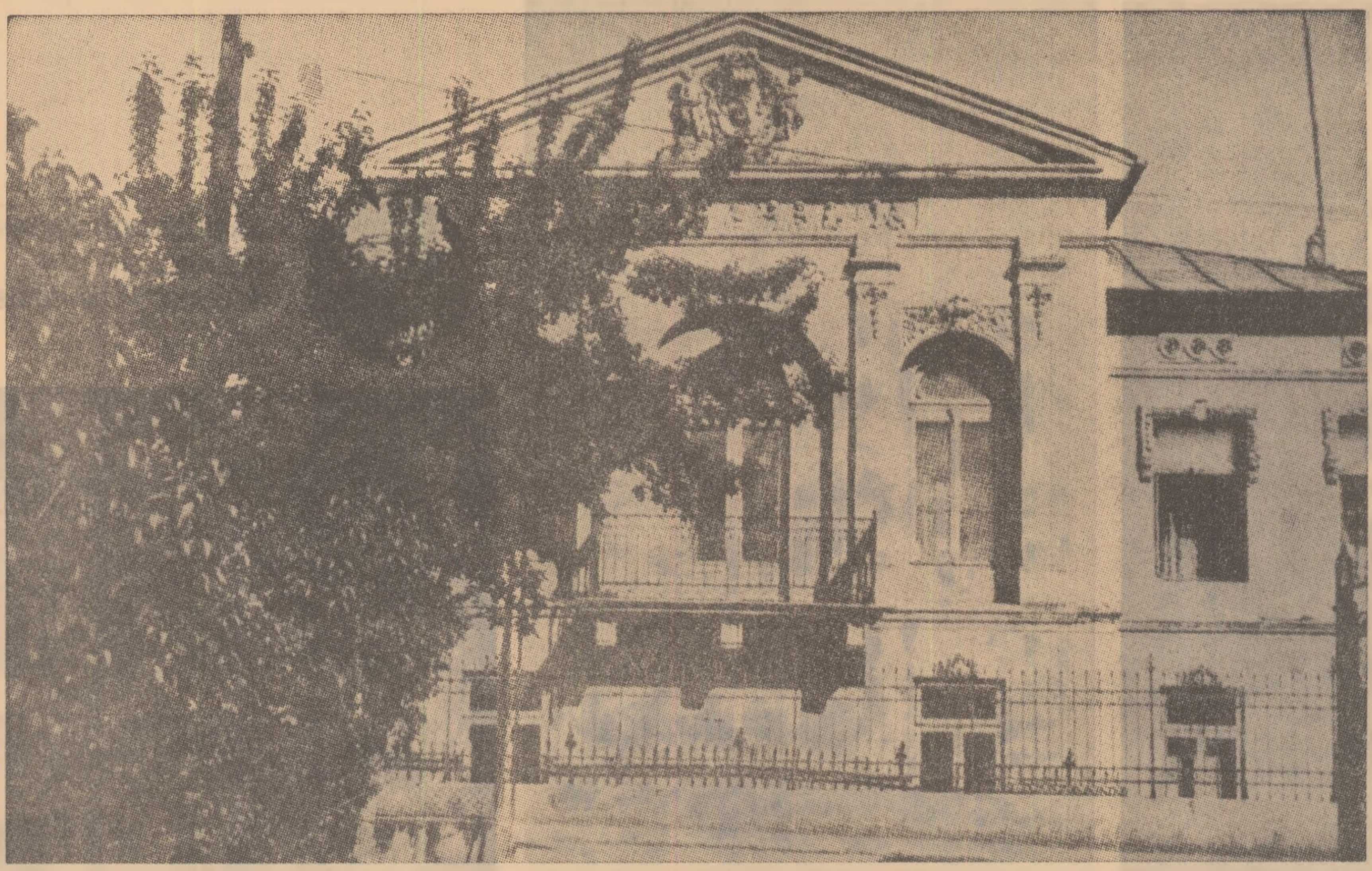

CASA LUI ALECSANDRI DIN IAȘI

● AL. DIMA

SPIRITUL FOLCLORIC AL OPEREI LUI VASILE ALECSANDRI

A vorbi, de pildă despre contribuțiile lui Alecsandri în domeniul folcloristicii nu înseamnă a prezenta numai una din multiplele laturi ale variatei sale opere, ci a dezvălui — de fapt și în fond — structura însăși a întregii sale literaturi, spiritul fundamental al mai tuturor scrierilor sale, miezul lor statornic.

Bardul național al primei perioade artistice a secolului trecut, cum i s-a spus cu drept cuvînt, și-a tras izvoarele specificului său tocmai din străvechile zăcăminte ale poeziei populare pe care el, cel dintîi, alături de Alecu Russo, le-a descoperit în exemplarele lor cele mai caracteristice, le-a difuzat cu entuziasm și, ceea ce e și mai important, le-a tălmăcit valoarea ca model și îndemn al întregii literaturi din epoca sa.

Teoretic prin frecvente comentarii, practic prin pilda propriei sale opere, V. Alecsandri a fost nu numai un folclorist, ci și — fără îndoială — un reprezentant al ideologiei îndrumătoare a perioadei pașoptiste.

Interesul său pentru folclor s-a țesut din mai multe fire pe care le desprindem și le înfățișăm aci.

Era mai întîi, desigur, atmosfera generală care învăluia din epoca iluminismului și pînă tîrziu în cadrul romantismului, întreaga Europă a veacului trecut. Pretutindeni se vorbea despre poezia populară și apăreau primele culegeri de renume mondial. Teoreticieni ca Herder și culegători ca frații Grimm impuneau continentul necunoscut al unei noi literaturi, în epoca interesului pentru producțiile spirituale ale popoarelor.

O astfel de atmosferă cuprindea, într-o măsură, și literatura noastră din primele decenii ale veacului trecut. Materiale folclorice puteau fi identificate în scrierile lui Ienăchiță sau Iancu Văcărescu, în cele ale lui Conachi, Heliade sau Anton Pann, din perioada ce l-a precedat pe Alecsandri. Apăruseră, de asemenea, articole teoretice ca cele ale lui Kogălniceanu sau Negruzzi, care atrăgeau atenția cu privire la valorile etice și etnografice ale poeziei noastre populare.

Dar îndemnul principal venea dintr-o nouă concepție referitoare la evoluția istorică a popoarelor din veacul trecut. Era vremea formării și dezvoltării conștiinței naționale în momentul depășirii orînduirii feudale și a trecerii spre cea burgheză. Popoarele începeau a interesa prin ceea ce aveau propriu ca valoare morală, istorică sau artistică. De aci lauda folclorului pe care Alecsandri o rostește printre cei dintîi cu entuziasm pentru poporul nostru. Pe de altă parte, ne aflăm în epoca revoluției din 48, cînd clasele asuprite încep a-și spune cuvîntul și a și-l face temut, ceea ce însemna la noi, în primul rînd, afirmarea țărănimii și a meritelor ei seculare. Alecsandri împletește, dar, determinantul național cu cel social-popular și exprimă astfel, cu relief, spiritul dominant al epocii și poporului său.

Față de mișcarea folclorică ce l-a precedat el nu parcurge numai cîțiva pași înainte, ci izbutește o adevărată cotitură pe care sîntem obligați a o recunoaște și descrie. Alecsandri lărgește astfel cîmpul aprecierii folclorului și, depășind meritele etnografice, istorice și etice ale acestuia, celebrează strălucita lui valoare artistică. Balada Mioriței, a Mînăstirii Argeșului, a lui Toma Alimoș sînt nu numai descoperite cu ajutorul lui Alecu Russo, ci și — am spune cu un cuvînt foarte potrivit — restaurate, ca vechile picturi de pe zidurile monumentelor de altădată.

Poetul difuzează apoi în străinătate direct sau prin îndemnurile sale, în limba franceză, germană, engleză și italiană, principalele comori ale poeziei populare, ceea ce va servi cauzei naționale a poporului nostru în epoca întemeierii statului nostru modern. Alecsandri va izbuti, mai departe, să impună poezia populară și înlăuntrul propriei sale țări, împotriva opiniilor denigratoare ale așa-numitelor „clase de sus" care vorbeau de „o poezie a colibei" în care așezau și opera originală a poetului, compusă pe baze folclorice.

Iată principalele determinante și țeluri pe care le-a urmărit și atins spiritul folcloric al lui Alecsandri.

In ce privește faptele înseși, vom aminti că poetul s-a dedicat acțiunii de culegător al folclorului îndată după întoarcerea sa de la Paris, cînd împreună cu Alecu Russo colinda sclipitoarea vale a Bistriței cu uriașele piscuri din jur, cu pădurile ei milenare în preajma cărora întîlnea pe ciobanii cîntăreți ce-i ziceau baladele și cîntecele ce vor fi culese de el. E un merit deosebit al poetului faptul că el s-a îndreptat direct spre izvoare și n-a lucrat, ca alții, prin anchete sau corespondențe.

După o trudnică, dar entuziastă muncă de un deceniu, Alecsandri și-a adunat roadele în culegerea din 1852 și în cea mai completă, din 1866. Tiparul ne-a dăruit astfel balade, doine și hore, apoi cîntece lirice, colinde și orații, cu exemplarele cele mai artistice ale poeziei noastre populare, Aurul, desprins de pămîntul ce-l acoperea, apărea prima dată în lumina publicisticii timpului, statornicind primele valori temeinice ale folclorului național. Descoperirea acestuia a însemnat apoi pentru Alecsandri, așa cum s-a spus de multe ori, o adevărată revelație care a înrîurit în mod hotărîtor dezvoltarea propriei sale opere. Poetul a renunțat, de îndată, la începuturile sale în limba franceză și a urmat o altă cale, despre care singur spunea că-l ducea spre „domeniul adevăratei poezii românești".

Subliniind acest aspect Bolintineanu se exprima de asemenea cu preciziune: prin el, „poezia se românî". Intr-adevăr primele lui poeme originale — „Doina", „Baba Cloanța" și „Strunga" — desfășurau versuri în stricta vecinătate a folclorului și cea dintîi culegere de poezii proprii — „Doinele" — concretiza, în ansamblul ei, orientarea de care vorbim. Volumul devenea astfel *exemplar* nu numai pentru restul operei lui Alecsandri, ci pentru întreaga literatură contemporană începînd cu al VI-lea deceniu al veacului, simbolizînd totodată o hotărîtoare înnoire, dar și un gest de îndrumare implicită. După această culegere prin care se concretiza, de fapt, una din principalele directive ale „Daciei literare", lirica timpului se impregnează de spirit folcloric care începe a învălui pînă și poemele minore ale timpului, alcătuite de poeți mărunți, rămași — pînă la urmă — necunoscuți. Se statornicise, prin urmare, un filon aurifer ce avea să pătrundă, mai tîrziu, poezia lui Eminescu, apoi pe cea a lui Coșbuc, sămănătorismul în întregimea lui și chiar și poezia dintre cele două războaie, marii ei maeștri — în frunte cu Tudor Arghezi și Lucian Blaga — dezvoltîndu-și unele din poemele lor caracteristice din aceeași bază.

Opera lui Alecsandri se umple, mai departe, după apariția „Doinelor", de spiritul folcloric de care vorbim, întrucît el ne întîmpină de pretutindeni în cele mai bune colecții ale sale, în „Pasteluri", „Legende" și chiar „Ostașii noștri". In toate acestea, atît fundalul cît și personajele aparțin naturii sau vieții țărănești. Trebuie să subliniem însă că această tematică specifică nu e deloc lipsită de o anume atitudine ideologică ce merită a fi reținută. Poetul a înțeles că masele populare, pe atunci, îndeosebi cele țărănești, trebuie să alcătuiască adevăratul conținut al poeziei noastre și că sentimentul patriotic, în plin avînt în primele decenii de după 1850, se acoperă cu aria vieții populare. In acest fel, el își arată repulsia față de tematica urbană pe care o identifica în întregime cu racilele burgheziei contemporane.

„Pastelurile", expresia cea mai înaltă a poeziei sale luminoase, învăluită — după cum se știe — cu nimb idilic, cuprind totuși în mod implicit, aversiunea sa pentru păturile corupte ale societății timpului pe care Eminescu avea să le atace direct în satirele sale. „Ostașii noștri" exprimă — la rîndu-le — aceeași atitudine, de data aceasta mai explicită, în termenii mai energici ai subiectului specific, reliefînd eroismul țăranilor luptători în tonul general popular al poetului.

Iată, așadar, *o operă exemplară* prin spiritul ei folcloric, prin unitatea stringentă care o caracterizează datorită temeliilor populare din care purcede.

In lumina evoluției literare ce a urmat, de la Eminescu și Coșbuc, și pînă la Tudor Arghezi, axa principală a operei lui Alecsandri s-a dovedit trainică, impunătoare și determinantă pentru structura întregii noastre poezii. Ea îi asigură bardului de la Mircești durabilitatea și integrarea în patrimoniul clasic al literaturii naționale.

● AL. HANȚĂ

RAPSODUL ÎNĂLȚĂRII PATRIEI

In literaturile lumii sînt rari creatorii a căror operă să reflecte o întreagă epocă istorică sau, în orice caz, fiecare țară și-i numără pe degete. Alecsandri a fost creația vremii sale, vreme de tumult revoluționar, caracterizată de aspirația popoarelor împilate spre lumină și libertate. Timpul l-a solicitat, iar poetul a răspuns chemării cu patos și dăruire. De aceea studiul operei „bardului de la Mircești" implică din plin intervenția istoricului, istoria și creația împletindu-se aici într-o unitate de nedesfăcut.

Pentru amatorii de „zone eterate", noțiunea de poet ocazional are un sens pejorativ, iar efectele ei sînt considerate nocive, străine poeziei. Cu Alecsandri, în literatura română expresia se reabilitează, înnobilindu-se.

Poetul a fost exponentul unei generații, poate unul dintre cei mai străluciți. A fost suflet din sufletul pleiadei de spirite generoase care au înfăptuit mișcarea patruzecioptistă și actele de însemnătate națională ce i-au urmat.

Așa cum pictura lui J. L. David reconstituie epopeea marii revoluții franceze, poezia lui Alecsandri conturează tabloul viu al eforturilor depuse de un popor pentru a cîștiga independența națională și a-și afirma valorile proprii.

In creația sa își găsește ecou ideologia întregii sale generații, magistral concretizată în scrisoarea pe care Nicolae Bălcescu o trimite prietenului, îndurerat de moartea Elenei Negri:

„...Să întoarcem ceea ce ne-a rămas din dragostea noastră, s-o întoarcem către țara noastră (...), într-însa și printr-însa să reînoim și să întărim frăția noastră".

. . . .

„Acum, mai mult decît întotdeauna, avem trebuință de a ne grăbi a dezvolta prin limbă naționalitatea noastră".

Intr-adevăr, istoria, trecutul de luptă și prezentul epocii cu deziderătele sale se întîlnesc în opera poetului într-o îngemănare ce iscă speranțe, îndeamnă la stringerea rîndurilor și celebrează datoria împlinită.

Frumusețea și bogăția plaiurilor, vrednicia oamenilor și noblețea lor sufletească reprezintă prilej de mîndrie și de încredere în izbînzi viitoare, concretizîndu-se în pasteluri care ridică la apoteoză echilibrul și seninătatea peisajului românesc, munca creatoare, viața locuitorilor săi.

In istoria patriei a găsit momente înălțătoare de eroism pe care le-a exaltat în *Legende*, în bogăția creației populare — mărturii incontestabile despre noblețea etică a unui popor obidit, despre capacitatea de reprezentare estetică a acestuia, despre dorul lui de libertate și dreptate socială (*Dan, căpitan de plai, Gîntec haiducesc*).

A scos la lumină și a dat circulație universală unor valori, considerate pînă atunci „cîntece de colibă", care fixau fizionomia spirituală a unui popor obidit. In spiritul atașamentului față de acest popor s-a făcut cunoscut străinătății, publicînd, pe lîngă creații personale, celebrele *Ballades et Chants populaires de la Roumanie*, Paris 1855, sau atît de interesanta *Grammaire de la langue roumaine* par V. Mircesco, Paris, 1863, prezentînd peste hotare creațiile, realitățile unei limbi, pe care, pînă la Eminescu, nimeni nu le-a reprezentat mai cu folos decît el.

In 1844 și-a ridicat glasul pentru abolirea „rușinii secolului", sclavia țiganilor (*Dezrobirea țiganilor*), iar în 1848 lansează incendiarul manifest *Deșteptarea României*, înflăcărat elogiu liric adus libertății, chemare la slujirea devotată a patriei:

„Fericit acel ce calcă tirania sub picioare!
Care vede-n a lui țară libertatea reînviind,
Fericit, măreț acela care sub un falnic soare
Pentru patria sa moare,
Nemurirea moștenind".

Ideologia sa politică se concretiza de asemenea în *Protestație în numele Moldovei, a Omenirii și a lui Dumnezeu* — act de acuzare și strigăt de revoltă împotriva forțelor retrograde — și mai ales în *Prințipiile noastre pentru reforma Patriei*, document programatic al întregii mișcări revoluționare pe care-l redactează la Brașov și pe care-l semnează împreună cu tovarășii săi de pribegie.

Credincios devizei „unirea face puterea", în 1856 compune vestita *Horă a Unirii* pe ale cărei acorduri, în 1859, la Iași, București, Craiova, ca și în toate orașele și satele țării, masele vor sărbători, într-o puternică izbucnire a bucuriei colective, îndoita alegere a colonelului Alexandru I. Cuza ca domn al Principatelor Unite.

Iancu Văcărescu arunca blestemul asupra Milcovului, simbol al înstrăinării seculare; Bălcescu scria istoria lui Mihai Viteazul, domnitorul care a unit pentru prima oară, sub sceptrul său, provinciile românești; prin intermediul revistelor literare, Kogălniceanu aduna într-o singură familie pe marii scriitori ai timpului; Alecu Russo, folosind alegoria, tonul biblic, reîmprospătat cu vigoarea simbolurilor creației populare și ale istoriei țării, aducea în *Cîntarea României* imaginea mamei îndoliate care-și plînge fiii căzuți pradă urii și egoismului.

La rîndul său, pentru a înfiera trădarea, nesocotirea intereselor țării, Alecsandri adaugă invocației patetice, virulența invectivei:

„...Și cînd pe calea de vecinicie,
Veți pleca sarbezi, tremurători,
Pe fruntea voastră moartea să scrie
Dușmani ai țării! Cruzi vînzători!"
(Moldova în 1857).

Poetul *Doinelor* și al *Legendelor*, care cîntase în tinerețe „strămoșeasca vitejie", va încununa în 1877, cu laurii odei, eforturile întregului popor pentru dobîndirea independenței naționale.

Dacă slăvirea eroismului, a patriotismului omului simplu, se realiza cu mijloacele odei, condamnarea nepăsării oficiale, a „oamenilor vitregi cu inimile sterpe, / Legați de cîrma țării cu încolăciri de șerpe", față de eroii Plevnei, invalizi, văduve și orfani, va îmbrăca haina satirei și a pamfletului, poetul invocînd imagini apocaliptice pentru pedepsa nerecunoștinței.

„Amar de cine-atrage al morților blăstăm!"
(Eroii de la Plevna)

Mai bine de-o jumătate de secol, participant activ cu scrisul și cu fapta la eforturile de înălțare a țării, Alecsandri constata cu amărăciune, acum, spre sfîrșitul vieții, triumful demagogiei și îmbogățirea acelora care „au stat departe de foc și de dureri", pauperizarea țăranilor etc.

Constatarea nu determină însă nici de astă dată, la incorijibilul optimist Alecsandri, note de depresiune, de renunțare. Ca în întreaga sa operă, poetul este încrezător în triumful adevărului, în setea de dreptate a poporului.

Este revelator în această direcție, finalul poeziei *Plugul blăstămat*, avertisment adresat ciocoilor înspăimîntați de răscoalele țărănești:

„...Păcatul vă ajunge, neferi și domn, voi hoții!
Răzeșii în urgie s-apropie de voi
Ca să vă puie-n juguri, să dați plugu-napoi".

Adînca iubire de patrie, încrederea în viitor, credința în triumful adevărului, adeziunea declarată la forțele progresului, într-un cuvînt, sănătatea concepției, împrumută nu arareori versurilor lui Alecsandri un ton vizionar:

„Astfel glasul libertăței
Va suna-n ziua dreptăței
Pentru biața țara mea.
Și din umbrele durerei
Steaua mîndră-a învierei
Răsări-va pentru ea!"
(Păsărica mării)

Sînt aspirații care își găsesc astăzi realizarea deplină.

● ELENA PIRU

alecsandri în limbi străine

Numele lui Vasile Alecsandri trece pentru prima oară hotarele, prin operă, în 1853 cînd se tipăresc la Paris (De soye et Buchet), întîia culegere de poezii originale, în limba română **Doine și lăcrămioare**, 1842-1852 și întîia traducere, semnată J. E. Voinesco, **Les doïnas, poésies moldaves.** Alecsandri însuși publica doi ani mai tîrziu, în franceză, volumul **Ballades et chants populaires de la Roumanie** (Paris). Sub pseudonimul Rocaresco, Antoniu Roques tipărea la Paris, în 1864 **Légendes et doïnas roumaines, imitées de M. B. Alecsandri et poésies diverses** (care cunoaște 4 ediții, ultima din 1879). Anul 1878 aduce lui Alecsandri faima în Occident prin **Cîntecul gintei latine** pentru care obține medalia de argint la Montpellier și consacrarea de „cel mai mare poet al Orientului". In același an Fréderic Damé transpune poezia în franză (**Le chant du latin**). Traduceri de poezii în limba franceză a mai făcut Ange Pechmeja, în **La voix de la Roumanie**; tot aci Ulysse de Marsillac a publicat cîteva studii consacrate poetului român, între care **Les poëtes roumains. Basile Alecsandri.** Angelo de Gubernatis introduce pe Alecsandri, cu mențiunea „illustre poète roumain" în al său **Dictionnaire international des écrivains du jour** (Florența-Paris-Leipzig, 1891), iar în **La Roumanie et les roumains, Impressions de voyage et études** (Florence, 1898) insistă asupra scrisorii Vasile Porojan. George Bengescu editează **Pastels. Poësies roumaines** (Bruxelles-Paris 1902) iar în 1910 va publica în **Revue des Deux Mondes** (vol. VI) **Un diplomate roumain. Basile Alecsandri.**

Alte tălmăciri aparțin lui A. Léautey — **Quelques vers**, (Buc., 1915) — și lui Alexandre de Stourdza — **Le cantique de la race latine**, (în Poëms, Vevey, 1917).

După manuscrisul român 1674, Editura Academiei Republicii Socialiste România, reproduce în **Publius Ovidius Naso** (Buc., 1957), **Ovide, Opéra en 5 actes.**

Cronologic, a doua limbă în care s-au efectuat tălmăciri din opera lui Alecsandri este engleza. Grenville E. C. Murray publică **Doïne; or The National Songs and Legends of Roumania**, London, 1854, iar Henry Stanley, la Hertford, în 1856, **Rouman Anthology**; or selections of Rouman poety, ancient and modern, being a collection of the national ballads of Moldavia and Walachia, and of some of the works of the modern poets, in their original language; with an appendic containing translations of some of the poems, notes etc. In antologia de texte române a lui E. D. Tappe, imprimată la Londra în 1956 **Roumanian Prose and Verse** este cuprins și V. Alecsandri.

W. von Kotzebue efectuează întîile traduceri în limba germană **Rumänische Volkspoesie** (Berlin, 1857). Un număr mare de poezii de Alecsandri se află în antologia **Rumänische Dichtungen**, de Carmen Sylva și Mite Kremnitz, a cărei primă ediție apare la Leipzig, în 1881, iar a doua, la Bonn, probabil în 1886. E. von. Hertz imprimă la Viena, în 1885 **Am Bandsichen Quelle (Fîntîna Blanduziei)**; Adolf Stern traduce, în 1886, **Ovid.** In 1904 apare versiunea germană a pastelurilor, **Pastelle**, de Konrad Richter (Buc.). **Istoria unui galbîn** este tălmăcită de Oskar Kehrer, **Die Geschichte eines Dukaten** (Berlin, 1952), iar **Sînziana und Pepelea**, în 1957 (Buc., tr. Herman Roth). O ediție de opere alese, **Ausgewählte Werke** scoate în 1961 F. J. Buchardt (Buc.). **Buchetiera din Florența** cunoaște versiunea germană a lui Leon Schönfeld, **Das Blumenmädchen von Florenz** (Viena, f. a.). Karl Schrattenthal scrie studiul **Alecsandri und die rumänische Literatur** (Leipzig, f.a.)

In Italia, V. Alecsandri pătrunde în 1858 prin traducerea lui G. Vegezzi Ruscalla, **Canto popolare moldavo** posto in versi da Basilio Alecsandri (Torino). Poezii de Alecsandri figurează în antologia **Il libro dell'amore** a poetului Canini, tipărită la Veneția, în patru volume (1887-1890). Angelo de Gubernatis în **Dizionario biografico degli scrittori contemporanei** (Firenze, 1879) prezintă pe Alecsandri ca pe „il piu insigne poeta vivente romena". **Il canto della stripe latina** (Roma, 1883) se datorește lui Gaetano Carlo Mezzacapo, iar **Peneș Curcanul** lui Pier Emilio Bosi (1906). Studii în italiană au scris Al. Marcu, **V. Alecsandri e l'Italia** (Roma, 1929) și Gino Lupi, **Alecsandri** (Brescia, 1946).

In limba maghiară opera lui Alecsandri se traduce din 1858, cînd Acs Karoly editează la Pesta o culegere **Flori din cîmpul poeziei populare române, Viragok a roman** (olàh népkolteszet mezejeröl Eso füzet). P. Dulfu, își publică la Cluj în 1881 teza de doctorat în filozofie, **Alecsandri Vazul müködese a román irodalom téren (Activitatea lui Alecsandri pe terenul literaturii române).** In 1935 apare (la Cluj) **Emlek**, Versek (**Lăcrămioare**, tr. Barday Arpadi); în 1958, o culegere de versuri alese, **Válogatolt versek** (Tg. Mureș, tr. Szemeler Férenc); în 1961 se publică un volum de teatru **Szinmünek** (Buc.) și unul de versuri, **Versek** (tr. Kokassy Endre).

Scrierile lui Alecsandri au mai fost traduse în limbile: ebraică (1878); provensală (1879, 1882, 1885); polonă (1901); suedeză (1920); idiș (1922); cehă (1927, **Vasile Porojan**, tr. Jindra Huskova).

In limba rusă V. Alecsandri este făcut cunoscut atît prin traduceri, cît și prin studii despre opera sa. În 1955, V. Panfil publică **Literaturnoe nasledie Vasile Alecsandri** (Chișinău); în același an se tălmăcește **Iarna (Zima).** Un volum de opere, **Izbrannoe** tipărește A. Komarovski (Chișinău, 1956), tălmăcitor totodată și **al Istoriei unui galbîn (Istoriia odnogo zolotogo,** același an). Tot în 1956, V. Nejștadt dă la iveală **Moldovskie baladîi (Balade moldovenești,** Chișinău), în 1957 V. Lugovskaia editează **Izbrannoe** (Chișinău), iar Komorovski **Piatra din casă. Kameni v dome** (Komedia), Moscova, 1957. Alecsandri este cuprins în **Antologhiia rumânskoi poezii,** alcătuită de A. Sadețki (Moscova, 1958). H. Corbu redactează două studii: **Istoriceskie dramî Vasile Alecsandri** și **Dramaturghiia Vasile Alecsandri,** ambele tipărite în 1958 la Moscova. O selecție de opere — **Izbrannoe** — apare în 1959, la Moscova (tr. G. Ivanovici).

Profesorul Luis L. Cortés înveșmîntează pentru întîia oară în limba spaniolă poezii de Alecsandri în **Antologia de la poesia popular rumana.** Edicion bilingue con en estudio preliminar y notas. (Salamanca), 1955. In 1964 Nelson Vainer tipărește la Rio de Janeiro **Antología do conto romeno,** în care se află tradusă în proză **Legenda Mînăstirii Argeș, Mestre Manole.**

S-au efectuat cîteva traduceri în limba sîrbă: **Tkalea Iasen,** Pesne (Toamna, tr. Z. Baiici); **Konțerte v lugu (Concertul în luncă,** tr. Cana Lacic) și un volum de proză alcasă **Izbrane pripovetke** (tr. A. Lazarevici), toate tipărite în București.

Tradusă în aproximativ 14 limbi, opera lui Alecsandri a cunoscut prestigiul gloriei peste frontierele naționale încă din timpul vieții poetului, prestigiu ce a crescut necontenit. La a șaptezeci și cincea comemorare a morții sale, Alecsandri e prețuit nu numai pentru valoarea artistică a operelor, dar și pentru faptul că prin răspîndirea scrierilor sale el a contribuit la cunoașterea mai profundă a tezaurului nostru folcloric, impunîndu-ne, astfel, în aria marii culturi universale.

Fotografiile din acest număr sînt reproduse după volumele: **Vasile Alecsandri — Poezii, ediția Elena Rădulescu-Pogoneanu, Corespondența lui Alecsandri, ediție îngrijită de Marta Anineanu și monografia Vasile Alecsandri de G. C. Nicolescu.**

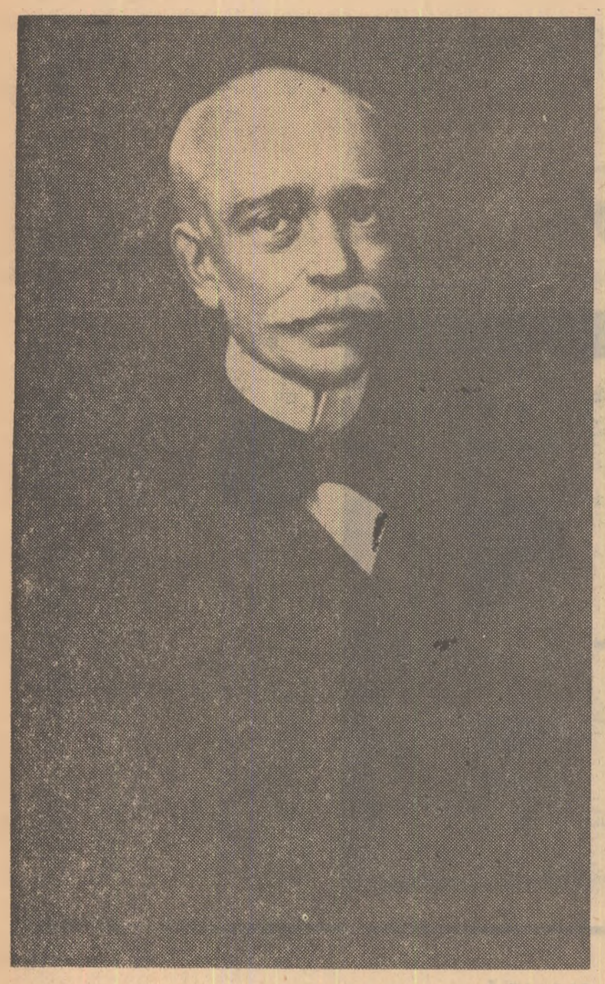

VASILE ALECSANDRI
(Tablou din 1885
de pictorul francez
Berthier)

FRÉDÉRIC MISTRAL
(cu o dedicaţie
dăruită lui Alecsandri
în anul 1822)

PALATUL BENZON DIN VENEŢIA
UNDE A LOCUIT
VASILE ALECSANDRI CU ELENA NEGRI

INTERFERENŢE LITERARE

● MARTA ANINEANU

În 1904, la apariţia primului volum de corespondenţă de la Vasile Alecsandri, editat de Chendi-Carcalechi, un istoric literar s-a grăbit să tragă concluzii pripite din aceste documente biografico-literare afirmînd că: „Cine s-ar aştepta să găsească părerile poetului asupra chemării sale literare, ideile sale asupra marilor întrebări ale vieţii, portrete bine schiţate ale contemporanilor, descrieri meşteşugite, judecăţi despre cărţile văzute de dînsul, s-ar înşela". Articolul continuă pe acelaşi ton, istoricul literar uegind tocmai ceea ce vasta corespondenţă a poetului a dezvăluit posterităţii: conştiinţa perfectă a rolului social al scriitorului, bogata activitate pe care a depus-o în serviciul patriei, cu convingerea că este menirea lui să o facă, diversitatea raportărilor livreşti, dovadă a bogăţiei lecturilor sale, înţelegerea momentelor politico-istorice, cu care şi-a contopit uneori propria-i viaţă, cunoaşterea adîncă a sufletului omenesc, contactul strins cu contemporanii din ţară şi străinătate etc...

Legenda izolării la Mirceşti trebuie redusă astăzi la adevărata ei valoare: paşnicul Mirceşti era centrul unei multiple activităţi. Dacă el reprezenta ambianţa ideală pentru inspiraţie şi procesul de creaţie, era totodată şi locul de unde, prin reţeaua epistolară, poetul îşi păstra legăturile cu lumea din afară. Marie Bogdan, fiica scriitorului, afirmă în amintirile sale (**Autrefois et aujourd'hui**, Buc. 1929) că tatăl său avea: „o corespondenţă foarte întinsă pentru că obişnuia să răspundă mărimilor (aux grands de la terre) cu aceeaşi exactitudine ca şi celor mai mici". Tot aici se afirmă că în urma primului război mondial au fost distruse, la Mirceşti, numeroase scrisori din arhiva poetului; aceasta explică lipsa răspunsurilor de la unii scriitori străini cu care se ştie că Alecsandri a purtat corespondenţă. Publicarea de către G. Gazier, în 1911, a scrisorilor lui Vasile Alecsandri adresate scriitorului francez Edouard Grenier (**Lettres inédites du poète roumain...** Paris, 1911) şi publicarea recentă de către D. Pop a scrisorilor adresate lui Mistral (în **Steaua**, 1965), constituie o dovadă certă a legăturilor poetului cu aceşti literaţi. În lipsa unor corespondenţe tot atît de bogate, care să concretizeze existenţa şi natura relaţiilor lui Vasile Alecsandri cu alţi literaţi străini, numeroase informaţii confirmă totuşi contactele literare pe care poetul le-a avut cu străinii. Dacă asemenea apropieri sînt explicabile prin universalitatea de simţire şi de gîndire a scriitorului indiferent de limbă şi loc, ceea ce a determinat în mod sigur relaţiile lui Alecsandri cu străinii este tocmai conştiinţa chemării sale ca scriitor, sol peste hotare al patriei sale. Funcţia istorică a literaturii şi finalitatea politică a relaţiilor culturale sînt întru totul confirmate de o activitate ca aceea a scriitorului Alecsandri.

Intrat de tînăr în vîrtejul agitaţiilor politice din jurul anului 1848, poetul se găseşte, pînă în 1849, printre emigraţii de la Paris, luptînd în redacţiile ziarelor pariziene să cîştige bunăvoinţa ziariştilor pentru Principate, scriind el însuşi numeroase articole şi creîndu-şi relaţii care îi vor fi utile în viitor, în alte misiuni politice; atunci, a fost făcut membru al asociaţiei, **Société orientale de France**, şi colaborator la **Revue de l'Orient**, dovadă măgulitoare a încrederii şi simpatiei ce a izbutit să le cîştige.

O cale sigură pentru a atrage atenţia străinilor asupra valorilor literare şi artistice ale poporului care îşi revendica drepturile sale politice a fost publicarea în limba franceză a culegerilor din poezia populară. În 1852—1853 apar **Les doinas**, în traducerea lui I. Voinescu şi în 1855 **Ballades et chants populaires** cu o introducere a prietenului lui Alecsandri, publicistul francez A. Ubicini, (filoromân, fost secretar al Guvernului provizoriu şi al Locotenenţei domneşti), introducere în care prezenta evenimentele istorice şi mişcarea literară din Principate, făcînd un apel călduros în favoarea unirii tuturor românilor, de unde se poate deduce scopul propagandistic al ediţiei franceze. Publicaţiile au avut ecoul dorit. Curînd ziarişti şi scriitori, dintre care pe unii nici nu-i cunoştea personal, publică recenzii sau traduceri. Laurent Pichat publică o recenzie a **Doinelor** în **Revue de Paris**, Alphonse Grun în **Revue de l'Orient** şi alta a **Baladelor** în **Athéneum français**, 1855 (?). Jules Michelet în volumul **Légendes démocratiques du nord**. Paris, 1854, prezintă poeziile populare ale lui V. Alecsandri şi traduce **Mihul Copilul şi Miorița**. Xavier Marmier subliniază meritele lui Vasile Alecsandri pentru culegerile de folclor, în cartea sa **Du Danube au Caucase**, iar englezul E. C. Grenville Murray, cunoscut cu Ion Ghica, publică **Doine: or The National Songs and Legends of Roumania**, London 1854.

Desigur, numai graţie unor relaţii personale cu unele cercuri literare s-a putut publica în **l'Illustration**, în 1854, şi o creaţie literară personală a scriitorului: schiţa **Le lac blanc**, cu ilustraţii de Th. Aman, menită să flateze vanitatea cititorului francez.

Călătoria în Africa şi Spania, de la sfîrşitul anului 1853, îi dăduse prilejul să cunoască pe Prosper Mérimée şi pe scriitorul spanIol Serafin Estébañez Calderon. Necrologul din 1871 evocă împrejurările în care îl cunoscuse pe scriitorul francez — în diligenţa cu care se întorceau spre Paris, cînd au vorbit despre Puşkin — evocă relaţiile lor, reluate la Paris şi Cannes, cunoaşterea şi aprecierea operei acestuia. Unica scrisoare cunoscută de la Prosper Mérimée către Vasile Alecsandri, din 1855 oct. 11 (publicată de N. N. Condeescu în **Revista de filologie...** 1961) este tocmai rezultatul ecoului pe care l-a avut publicarea baladelor. Mérimée, uimit de frumuseţea poeziilor, se întreabă dacă aceasta nu se datoreşte intervenţiei artei poetului (el însuşi publicase un volum mistificat de poezie populară, **La Gouzla**). Recenzia baladelor publicate de Mérimée în **Le Moniteur universel...** (1856) a fost cunoscută şi comentată şi de Sainte Beuve, o aminteşte şi Henry Stanley în introducerea elegantului său volum, **Rouman anthology**, Hertford, 1856. Diplomatul englez, ca secretar al comisarului Bulwer, avusese prilejul să cunoască bine **Principatele**, în 1855—1856, atitudinea sa antiunionistă îi crease antipatii şi chiar nemulţumiri printre români. Rău observator politic, a ştiut totuşi să fie un bun observator al valorilor artistice şi culturale ale acestui popor; prieten cu Ion Ghica şi cu Vasile Alecsandri, consacră acestuia majoritatea antologiei sale.

La sugestia lui Ubicini, Alecsandri propusese domnitorului Grigore Ghica pe Edouard Grenier ca secretar particular. La plecarea acestuia din Paris, în 1855, Prosper Mérimée este acela care îi dă o scrisoare de recomandaţie către Vasile Alecsandri, „un om fermecător, primul poet al ţării sale". În rîndul său, Grenier recomandă pe poet cercului său literar de la Paris, unde cunoaşte tot în 1855, pe Jacques Alexandre Bixio, întemeietor, împreună cu Buloz, al periodicului **Revue de deux Mondes** (în care, în 1859, Dora d'Istria publică un articol despre culegerea de poezii populare), cunoaşte tot acolo pe A. Grun, pe Laurent Pichat etc... cerc literar în care, după afirmaţiile poetului, în scrisorile către Grenier, a fost bine primit. Poetul a frecventat apoi pe scriitorul Laurent Pichat, care îi face lui Grenier elogiul poetului român.

Relaţiile cu Edouard Grenier, cunoscute din corespondenţa poetului pînă în 1885, sînt dovezi de afecţiune, interes pentru problemele politice, mai cu seamă în momentul greu al înfrîngerii Franţei din 1871 şi al războiului de independenţă al României, evocări ale cercului intelectual din casa lui I. A. Cantacuzino-Zizine, frecventat împreună, şi, bineînţeles, preocupări literare, comentarea operei lui Grenier trimisă succesiv poetului şi altele, amintite şi de Grenier în **Souvenirs littéraires** şi în memoriile sale despre Moldova.

Poate în interesul acestor prieteni francezi care, graţie lui Alecsandri se interesau de soarta poporului român, devenit centrul preocupărilor diplomaţiei europene, a scris poetul **Grammaire de la langue roumaine**, 1863, cu o introducere a lui A. Ubicini despre istoria limbii române şi aprecieri asupra „elegantului şi spiritualului autor". Despre gramatică, Adolphe d'Avril, cumnatul lui Alex. Odobescu, a publicat în **Revue de deux mondes** articolul **Des récentes études sur la langue roumaine...** 1863.

Ecoul literar scontat de culegătorul baladelor nu s-a limitat la graniţele Franţei şi Angliei. Un alt prieten, scriitor german, dar diplomat rus, W. V. Kotzebue, fost consul rus la Iaşi şi ministru plenipotenţiar al Rusiei în Germania, publică în 1857 la Berlin, **Rumäniche Volkspoesie**, din care multe sînt ale lui Alecsandri, căruia îi dedică chiar volumul. Kotzebue, căsătorit cu o româncă şi locuind multă vreme în România, a cunoscut bine ţara şi oamenii, despre care a şi scris. Prietenia cu Alecsandri, născută între ei tocmai prin preocupările literare ale diplomatului rus, a fost de lungă durată, menţinută prin corespondenţă — care din păcate nu s-a păstrat — şi prin vizitele la Mirceşti ale lui Kotzebue. Vasile Alecsandri a fost acela care a trimis lui Titu Maiorescu volumul scriitorului german, **Bilder und Skizzen aus der Moldau**, Lipsca, 1862, pentru a fi tradus în limba română de Ana Maiorescu şi tot poetul, la apariţia volumului, îl recomandă insistent fratelui său, Iancu Alecsandri şi lui Ion Ghica aflaţi la Paris şi Londra. Această iniţiativă a prilejuit calda scrisoare a lui Kotzebue din 16 martie 1882 (publicată în **Arhiva românească**, VIII 1942), către poet, prin care îşi manifestă bucuria de a nu fi fost uitat (se stabilise în Estonia), cerînd insistent să-l împărtăşească sincer părerea sa critică asupra valorii schiţelor. În Italia, alt prieten, G. Vegezzi Ruscalla, mare filoromân care dorea să facă cunoscută literatura română în ţara sa, publică un articol despre doine şi balade, în **Spettatore di Firenze** în 1855, iar în 1858 publică **Canto popolaro moldavo posto in versi da Basilo Alecsandri**, traducerea în versuri a poeziei **Înşiră-te Mărgărite**, numind pe poet în introducere „Il celebre poeta..." tot atunci publică în **Revista Contemporanea** articolul **Italia e Romania. Canzone populare romena inedita** şi traducerea poeziei **Frunză verde lăcrimioară** şi alt articol în **Mondo letterario**, tot în 1858. Din acest an ne sînt cunoscute şi relaţiile epistolare dintre cei doi. Intrat oficial în viaţa politică, după Unire, ca ministru de externe al Moldovei, i se încredinţează poetului importante misiuni diplomatice în Apus. Abia acum, cu ocazia misiunii în Italia, va cunoaşte personal pe Vegezzi Ruscalla, care se pusese la dispoziţia intereselor principatelor, avînd posibilitatea prin ginerele său, C. Nigra, şeful de cabinet al lui Cavour, să susţină în faţa acestuia cauza românească. Înţelegerea dintre cei doi scriitori s-a dovedit fructuoasă atunci şi din punct de vedere cultural pentru că, lor li se datoreşte proiectul înfiinţării unei catedre de literatură română la Torino, al cărui centenar s-a sărbătorit de curînd.

Agitaţiile vieţii politice şi unele decepţii îl determină pe poet, în 1861, să renunţe la viaţa politică, în care va reveni totuşi atunci cînd i se va simţi nevoia. Credincios crezului său, mărturisit public cu ocazia refuzării mandatului de deputat al ţinutului Roman în 1868: („că un om poate servi patria sa pe cîmpul literaturii ca şi în luptele parlamentare sau în diferite posturi ale statului") se dedică cu totul creaţiilor sale literare.

Consacrarea poetului la concursul de la Montpellier în 1878 îl pune din nou în contact direct cu literaţii străini. Prin participarea la concurs, poetul urmărise de fapt numai să prezinte „un specimen de limbă română spre a se constata încă o dată rudirea noastră cu toate ramurile gintei latine". Poetul nici nu a văzut în succesul pe care l-a repurtat un merit personal. El scria lui Negruzzi: „România e astăzi mai cunoscută în lumea învăţaţilor din lumea occidentală" ...„am cîştigat un nou drept la simpatiile marelor popoare de viţă latină, şi poate că acele simpatii răsărite pe cîmpul literator, vor rodi pe cîmpul politic". Şi Albert Quintana, preşedintele concursului, felicitîndu-l făcea urări pentru România.

Acum încep relaţiile lui Alecsandri cu poeţii felibri. Scrisorile către Mistral dintre anii 1878—1887, redau evoluţia prieteniei dintre cei doi poeţi. Din păcate nu s-au păstrat şi răspunsurile lui Mistral. Există în arhiva poetului numai un autograf al acestuia, o traducere în limba provensală a **Cîntecului gintei latine (Lou cant de la gint latino)** şi scrisoarea de condoleanţe către Paulina Alecsandri. După concurs imnul a fost tradus şi publicat în mai toate limbile europene. Poetul român cunoaşte pe poeţii felibri numai în mai 1882, cînd vizitează pe Mistral la Maillane şi participă la „Jo flourau de Prouvénco" de la Forcalquier. Cu această ocazie scrie piesa **Les Bonnets de la Comtesse** pentru a-i servi de carte de vizită, scrie el lui Edouard Grenier, pe lîngă prietenii felibri (se păstrează autograful traducerii în dialect oc, făcută de A. Roux, **Lous tres bonnets de la coumtessa**). Într-o scrisoare din Avignon către soţia sa, Paulina, face portretul poetului provensal: „Mistral e un om de vreo 52 de ani, înalt, frumos, cu fruntea largă, cu păr bogat şi argintiu; fizionomia lui e plăcută, veselă, simpatică şi graiul lui poetic. Cum m-a văzut, m-a luat în braţe şi ne-am sărutat împreună ca doi fraţi ce nu s-au întîlnit de mult". Poetul subliniază aici, ca şi într-o scrisoare către Mistral, multele asemănări dintre ei doi: ambii locuiesc la ţară, urmăresc renaşterea poeziei naţionale şi a popoarelor latine. Sărbătoririle de la Forcalquier şi Avignon au fost un triumf pentru poet, acum cunoaşte pe Albert Quintana, de la care se păstrează o scrisoare şi o fotografie cu dedicaţie, pe Roumanille, care i-a închinat sonetul de pe statuia de bronz a Caliopei, dăruită la concurs, pe Aubanel, Pontmartin, Azaïs, Camille Laforgue, W. Bonaparte Wyse, Berlue Pérussis, Roumieux, Roqueferrier şi pe C. de Tourtonlon, directorul publicaţiei **Revue du monde latin**, pentru care Alecsandri a făcut multă propagandă în ţară.

Prin grija poetului, biografiile unora dintre aceştia şi mici piese literare au fost publicate în **Gazette de Roumanie** condusă de prietenul său, G. Steriade, sau în **Albumul macedo-român** al lui V. A. Urechiă. La rîndul său Alecsandri publică în **Armana provencan** (Almanahul provensal), 1883, poezia închinată lui Mistral, sub titlul: „**Consouneto roumanesco**".

Din 1879 şi mai cu seamă după 1882, apar în străinătate articole elogioase despre Alecsandri.

În **Brinde pourta a'n Baseli Alecsandri...** Montpellier, 1879. A. Roque-Ferrier îl numeşte „primul poet al patriei sale" şi „poetul rasei latine", iar într-o broşură semnată A. G. Les **felibres, Alecsandri**, Gap, 1882, se socoteşte că este demn de a sta alături de Victor Hugo, pe care îl depăşeşte, fiind „primul apărător al celei mai mari federaţii istorice". Această apropiere între poet şi Victor Hugo, a făcut-o cîndva şi Paul Mariéton. La Leipzig în 1885 Karl Schrattenthal publică studiul **Vasile Alecsandri und die rumänische litteratur.**

Succesul de la Montpellier, îi aduce pe lîngă diploma concursului, alegerea sa ca membru de la **Société pour l'étude des langues roumanes**, membru al **Soce dou Felibige**, diploma concursului de la Forcalquier şi o serie întreagă de diplome ale academiilor, institutelor şi societăţilor italiene şi din sudul Franţei, prin care este ales membru al lor cu titlul de „alto protettore" sau membru corespondent, toate păstrate în arhiva poetului de la Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Acad. R. S. România, imagine a unanimităţii consacrării sale pe plan european. Invitaţia primită în 1879 pentru a participa la congresul literar internaţional de la Londra, pus sub preşedinţia de onoare a lui V. Hugo, se datoreşte probabil tot răsunetului pe care l-a avut în lumea literară succesul de la Montpellier.

În anii aceştia, prietenul său Ion Ghica se stabilise la Londra ca ministru plenipotenţiar. Prin intermediul acestuia Vasile Alecsandri intră în relaţii cu publicistul şi omul de teatru englez, Beaty Kingston, care tradusese poezia **Peneş curcanul** (Penesh the Turkey cock). În speranţa că Kingston ar putea traduce în engleză feeria **Sînziana şi Pepelea** şi a o juca la Londra, începe Alecsandri traducerea piesei în franceză. Proiectul nu s-a realizat. Încearcă să traducă în limba franceză şi din **Fîntîna Blanduziei** — al cărui mare succes la Bucureşti fusese semnalat în străinătate tot de un prieten literat, Armand de Pontmartin, în articolul: **Une grande première à Bucarest** — şi din **Ovidiu**; un poem scos din această piesă i l-a cîtit şi lui Gounod care intenţiona să scrie muzica. Tot prin Ion Ghica a cunoscut-o şi pe talentata scriitoare americană, Bianca Roosvelt sau Bianca Marchetti, despre care academicianul Perpessicius a consacrat un amplu articol relaţiilor literare şi prieteneşti dintre cei doi.

În casa de la Paris a fratelui său Iancu, care avea numeroase relaţii în mediul artiştilor şi literaţilor, a avut probabil ocazia poetul să cunoască oameni interesanţi. Dacă s-ar confirma o întîlnire cu Ibsen, aceasta ar fi putut avea loc tocmai în această societate.

În 1885 poetul acceptă ultima sa misiune oficială şi se stabileşte la Paris, ca ministru plenipotenţiar. Poziţia sa oficială şi relaţiile personale l-au dat posibilitatea să cunoască scriitori ca: Dumas fils, Lecomte de Lisle, care a fost uimit descoperind în poet un Virgiliu, Sully Prudhomme, căruia poetul a încercat să-i descreţească fruntea cu umorul său. Camille Doucet etc. Acum i se acordă poetului şi „les palmes académiques".

Poet, venit ca reprezentant al ţării în capitala Franţei, a dorit să fie el mesagerul care să aducă un omagiu lui V. Hugo — pentru care avea o mare admiraţie — prin prezentarea unei decoraţii din partea României, dar dorinţa sa nu s-a realizat şi, la moartea poetului francez, Alecsandri a trimis o emoţionantă telegramă din partea ţării.

Relaţiile directe pe care le-a avut cu literaţii străini contemporani s-au datorat în mare măsură farmecului său personal şi valorii sale ca scriitor, dar nu pot fi disociate de intenţia vădită cu care le-a cultivat în interesul ţării sale.

Valoarea şi meritele sale au fost reţinute de străini care au introdus în dicţionarele literare şi enciclopediile vremii prezentări elogioase ale poetului şi operei sale. După materialele care ne-au stat la dispoziţie semnalăm prezentările din: **Dizionario biografico degli scrittori contemporanei** al lui Angelo de Gubernatis, Florenţa, 1879 şi ediţia din 1891.

Prezentarea completă bio-bibliografică se întinde pe trei coloane, cu portretul scriitorului, numit de autor „cel mai însemnat poet român în viaţă". Informaţiile şi caracterizările lui Gubernatis au fost preluate de străini care în diverse împrejurări au scris despre Alecsandri (dicţionarul grecesc în 11 volume, publicat la Constantinopol de S. I. Vutira, I. A. Vraetos şi G. Vafiadi, între anii 1869-1890; **Dictionnaire universel des contemporains**, al lui G. Vapereau, Paris, 1893, **A. Pallas nagy lexikona...**, Budapesta, 1893).

Dacă de la începutul secolului XX enciclopediile străine, franceze, engleze, americane, ruseşti, italiene, germane sau dicţionarele literare actuale (Laffont-Bompiani, (franco-italian), Franwallner, **Die Weltliteratur**, Wilpert, **Lexikon der Welt literatur**; Mondadori, **Dizionario universale...** etc, consacră articole însemnate poetului şi operei sale, nu este de mirare, ţara şi valorile ei culturale ocupă un loc de seamă în viaţa internaţională, aşa cum a visat şi a prezis Alecsandri.

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACŢIE: Tiberiu Utan (redactor şef); Teodor Balş; Ion Brad (redactor şef adjunct); Ov. S. Crohmălniceanu (redactor şef adjunct); S. Damian; Eugen Simion; Haralamb Zincă (secretar general de redacţie).

Prezentarea grafică: Radu Georgescu

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: 12.94.44; 11.39.36; 12.74.26 ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiseleff nr. 10. Telefon: 18.33.99. ABONAMENTE: 3 luni 13 lei; 6 luni 26 lei; 1 an 52 lei
Tiparul: Întreprinderea Poligrafică „Informaţia", str. Brezoianu nr. 23—25

40133